

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

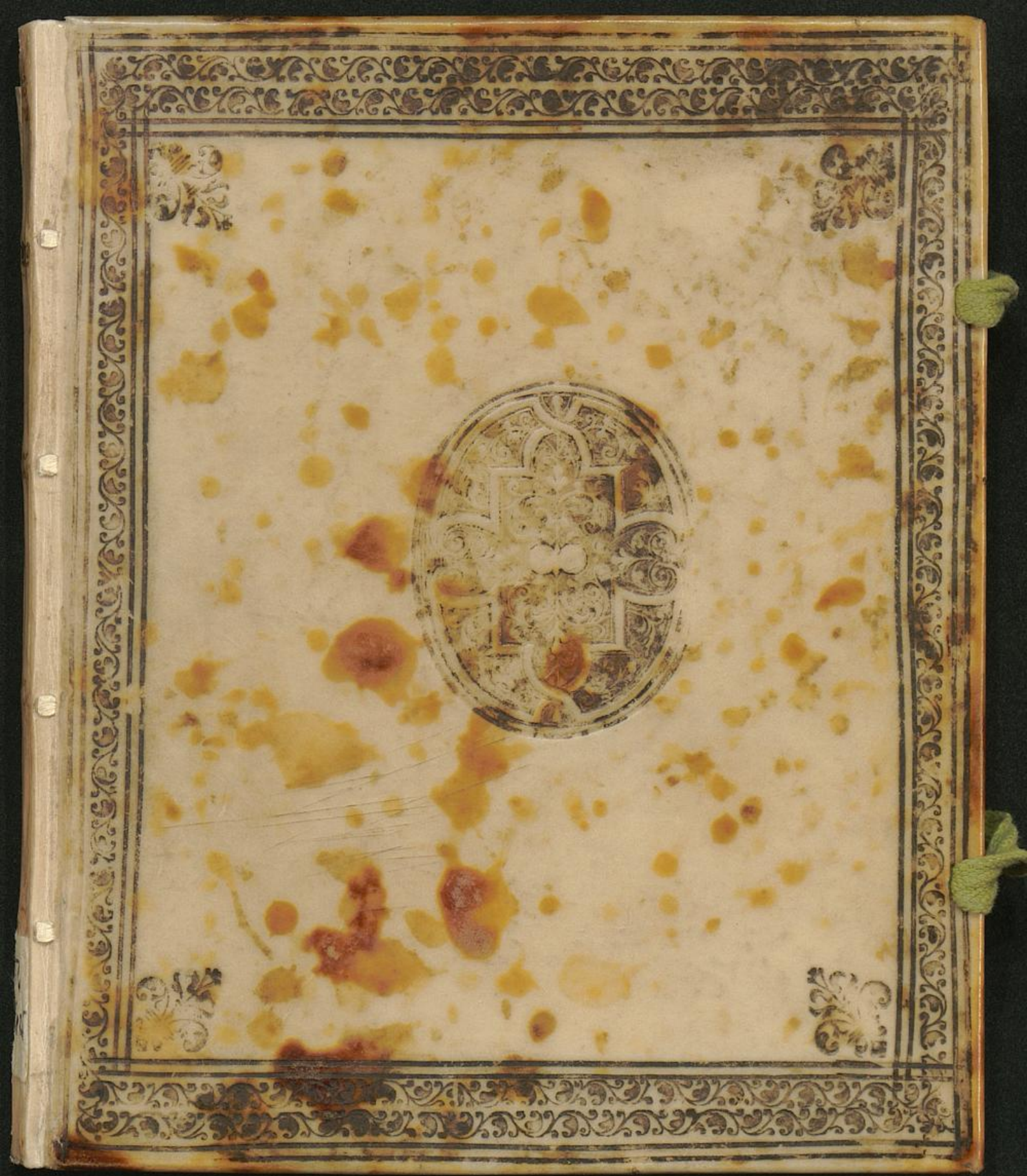
Universitätsbibliothek Paderborn

**Panegyricvs, Die Natali Academiae Theodorianae
Paderbornensis, Reuerendissimo, atq[ue] Illustrissimo
Principi, ac Domino, Theodoro, Episcopo Ecclesiae
Paderbornensis, S. R. I. Principi, Fvndatori Eivs ...**

Horrion, Johann

Paderbornæ, 1616

urn:nbn:de:hbz:466:1-14243

Gobelins Pflanzung

S
XI
XV

Th. 5105.

2P 120?

TH 5105

v9

[Faint, illegible handwriting]

Ex legato C^{el}mi Principis FELIX NANNI S^{er}u Episcopi
Paderb: et Monaster: Anno 1683.

PANEGYRICVS,
DIE NATALI ACADEMIÆ THEO-
DORIANÆ PADERBORNENSIS,

Reuerendissimo, atq; Illustrissimo Principi,
ac Domino,

THEODORO

Episcopo Ecclesiæ Paderbornensis,
S. R. I. Principi,

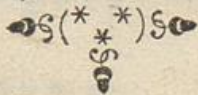
FVNDATORI EIVS
MVNIFICENTISSIMO,

A

COLLEGIO ACADEMICO SOCIETATIS
IESV oblatus, & in tres libros diuisus,

In quo

DE VVESTPHALIÆ, AC PADERBORNÆ REBVS
non pauca, è veteri, recentique memoria, ad eruditionem
iuuentutis, in loco differuntur.

PADERBORNÆ

Ex Officina & typis Matthæi Pontani.

ANNO M. DC. XVI.

Collegij Societatis Iesu Paderb.

INDEX LIBRORVM ET

Capitulum

LIBER PRIMVS.

De Academia in Vespahalis fundata pag. 1.

CAPIT. I.

Prooemium pag. 4.

CAPIT. II.

Quanti Vespahalis ingenia fecerit D. Ca.

solus Magnus pag. 4.

CAPIT. III.

Ante & post Academiae conditas, e Vesp.

phalis egregios sapientia Magistros

produxit. pag. 15.

Humaniores literas in Germania, precipuo

de Vespahalorum studio restituit. p. 9.

CAPIT. IV.

Vespahali natura, propensio & habiles ad

doctrinam. pag. 13.

CAPIT. V.

Quibus rebus Vespahali ad progredium in

literis adiuvantur. pag. 17.

ANNO M. DC. XVI.

INDEX LIBRORVM ET
Capitum.

LIBER PRIMVS.

De Academia in Vvestphalia fundata. pag. 1.

CAPVT I.

Procœmium. pag. 4.

CAPVT II.

Quanti Vvestphaliæ ingenia fecerit D. Carolus Magnus. pag. 4.

CAPVT III.

Ante & post Academias conditas, è Vvestphalia egregios sapientiæ Magistros prodijisse. pag. 5.

CAPVT IV.

Humaniores literas in Germania, præcipuo Vvestphalorum studio refluoruisse. p. 9.

CAPVT V.

Vvestphali natura propensi & habiles ad doctrinam. pag. 12.

CAPVT VI.

Quibus rebus Vvestphali ad progressum in litteris adiuuētur. pag. 13.

INDEX.

De aliena à veteri Religione Academia in
Vestphalia tentata. pag. 16.

CAPVT VII.

Nouum Euangelium cum summo Acade-
miarum odio natum. pag. 19.

CAPVT VIII.

Philosophia in Academijs non respuen-
da. pag. 23.

CAPVT IX.

De retinenda Academiarum inter se con-
cordia. pag. 26.

CAPVT X.

De Pontificis Maximi in approbãdis Acade-
mijs auctoritate. pag. 28.

CAPVT XI.

Contra Iordanem Canonicum Osnabur-
gensem, qui vnam in orbe terrarum
Academiam Parisiensem esse volebat. p. 32.

CAPVT XII.

Cur expediat plures Catholicas Academias
institui. pag. 34.

CAPVT XIII.

Gratiæ totius Vestphaliæ nomine. pag. 38.

LIBER

INDEX.

LIBER SECVNDVS.

De Academia Paderbornæ constituta. p. 41.

CAPVT I.

Prooemium. pag. 41.

CAPVT II.

Academiae Fundatio Episcopum maxime
decet: Paderborna Episcopaliū Vvest-
phaliae Urbium dignitate prima. p. 43.

CAPVT III.

Religio Christiana, Paderborna manauit
in vniuersam Vvestphalia, Bonæ lit-
teræ in Vvestphalia, ab initio comita-
tæ Religionem Christianam. p. 45.

CAPVT IV.

Olim quoque & inferiores, & sublimiores
doctrinae Paderbornæ floruerunt. p. 49.

CAPVT V.

Viri sanctitate & doctrina illustres, qui è
Paderbornensi Gymnasio prodierunt.

pag. 51.

CAPVT VI.

Paderborna Imperatorum in Vvestphalia
propriū domicilium. pag. 56.

CAPVT VII.

Nihil Paderbornæ eorum deesse, quæ ad A-

cademiæ

I N D E X.

cademiæ splendorem & commoditatem requiruntur. pag. 68.

CAPVT VIII.

Newhaus Illustrissimi Principis Fundatoris domicilium situm esse, vbi olim Nero Claudi⁹ Drusus Augusti Priuignus Castellum Alifonem contra Sicambros condidit. pag. 68.

CAPVT IX.

Summa rerum in Alifone castello gestarum, dum illud Romanitenuerunt. p. 72.

CAPVT X.

In quorum potestatem venerit Alifo, à Romanis desertus. pag. 82.

CAPVT XI.

De occupato à Saxonibus Alifone, & Origine Paderbornæ. pag. 86.

CAPVT XII.

Instauratum videri Alifonem à D. Carolo Magno. pag. 90.

CAPVT XIII.

Alifo sedes Episcoporum Paderbornensium. pag. 94.

CAPVT XIX.

Gratiæ nomine Ciuitatis. pag. 97.

LIBER

I N D E X.

L I B E R T E R T I V S.

De ILLVSTRISSIMI Principis in fundanda
Academia consilio. pag. 99.

CAPVT I.

Procemium. pag. 99.

CAPVT II.

Illustrissimum Principem in fundandâ A-
cademia suâ & maiorum indoli respõ-
dere voluisse. pag. 102.

CAPVT III.

Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam
Paderbornensem offendit, Principem
in cogitationem Academiæ impulsisse.
pag. 118.

CAPVT IV.

Illustrissimum Principem fundanda Aca-
demiâ paci, & tranquillitati publicæ
consultum iuisse. pag. 113.

CAPVT V.

Illustrissimum Principem in Academia
instituenda Ecclesiasticorum, & Reli-
giosorum hominum commodum, &
dignitatem spectasse. pag. 127.

CAPVT VI.

Propriè dictam Academiam sine Iurif-
pruden-

I N D E X.

prudentia esse posse. pag. 133.

CAPVT VII.

Illustrissimum Principem, condenda Academia, eximiam suam in Societatem IESV voluntatem declarasse. p.136.

CAPVT VIII.

Gratiæ iuuentutis Academicæ nomine. pag.142.

PANEGY-

PANEGYRICVS, NATALI
DIE ACADEMIÆ THEODORIANÆ PA-
DERBORNENSIS, OBLATVS EIVS MVNIFI-
centissimo Fundatori, Reuerendissimo atq;
Illustrissimo Principi,

D. THEODORO
EPISCOPO PADERBORN.
S.R.I. PRINCIPI, DOMINO, AC PRIN-
CIPi CLEMENTISSIMO.

Liber I. Panegyrici.

De Academia in VVestphalia fun-
data.

CAPVT PRIMVM.

Proœmium.

Hicet jam, Reuerendissime
& Illustrissime Princeps, tandē aliquando
huic florentissimæ Iuuentuti erumpere
pressam adhuc animis, clausamque læti-
tiam, & sua erga Cels. V. studia, condito
amplissimo in hac Vrbe optimarum artium domicilio jam-
pridem inflammata, publica gratulatione testari. Quan-
quam enim alterum jam annum hoc maximo, præstantis-
B simoq;

simoque beneficio sanè frequentes utebatur, quoniam
 tamen necdum publice propositis ijs litteris, quibus Pon-
 tificex Maximus, & Cæsar Academia nobis immunitates &
 jura concedunt, necessarius quidam splendor decrat, nos
 quoque gaudia ac vota nostra tantisper in hominum lu-
 cem, atq; oculos proferre verebatur. At hodierno die
 quis jam obscure ferat sensum animi sui, cum ad earum
 litterarum promulgationem ex omnibus prope VVest-
 phaliae partibus concursus in hanc Urbem fiant? cum tot
 mortales in te inhient, tibiq; gratias agere gestiunt, à quo
 liberis suis potiores omni auita paternaq; hereditate esse
 paratas opes intelligunt? cum omnia DE I immortalis al-
 taria, atq; templa, perpetuam se jam tibi doctorum, præ-
 stantiumque virorum facultatem & copiam debitura fa-
 teantur? cum deniq; ipsa adeò oppida atque vici videan-
 tur, si fieri posset, eijcere se sedibus suis, atque ad hoc no-
 uum patriæ decus, hanc arcem disciplinarum, hoc muni-
 mentum auitæ religionis, seminariumque reip. coram in-
 tuendum velle peruolare? In hac communi latitia, atque
 plausu nemo non intelligit, quantum flagitij simus admis-
 suri, si ad quos hæc præcipuè tua merita pertinent, non o-
 mnibus, quibus licuerit, gratulationis officiis perfunga-
 mur. Quamquam hic omnium ardor, atque concursus
 non modicam ipse per sese nobis præbet gratulandi mate-
 riam. Est enim primus benefaciendi fructus, non indi-
 gno benefecisse: proximus non ingrato. Quos quidem
 immortalis tui beneficij fructus, iam tunc, Princeps Illu-
 strissime, te ferre sentimus, & gratulamur ex animo, quan-
 do quidem animaduertis, te, hæc prima VVestphaliae Aca-
 demia molienda non in gentem aliquam inertem, atque
 à Musis abhorrentem, aut magnitudini beneficij æstimandæ
 imparem, sumptum, atq; jacturam fecisse. Hæc enim
 hodierna

Hodierna alacritas, & fausta preces omnium ordinum, perinde atque in communi quadam, & eximia fortunę prosperitate gratulantium, satis ostendunt & quanto vulgò sapientiæ amore teneantur, & hoc tuum beneficium quanti omnes faciendum putent. Sed caue existimes, Princeps Illustrissime, repentinum hunc esse quendam animi impetum jam primum tantæ rei nouitate commotum. Est enim quadam indoles virtutis & sapientiæ, præclaris maiorum institutis, exemplisque corroborata, quæ animos ad bonarum artium cupiditatem sponte sua assiduò rapit, quarum se tantam modò facultatem tuo beneficio nactos esse gloriantur. Repetenti siquidem mihi memoriam præteriti temporis, atque animo recolenti, quæ adhuc fuerit in VVestphalia magnitudo ingeniorum, quis ardor discendi, quæ laborum patientia, subit in mentem mirari, quo tandem fato acciderit, vt amantissima laudabilium doctrinarum natio tam diu integrum, atque perpetuum earum emporium desiderarit. Qua de re existimauit nihil me alienum ab huius diei splendore, & lætitiâ esse facturum, si pauca apud Celsitud. V. verba facerem: idque vt mihi bona tua venia liceat etiam, atque etiam rogo. Cognosces enim ex ijs quæ dicam, si omnes, qui jam inde ex eo tempore, cum primum VVestphalia veritatis Christianæ lumē aspexit, has oras tenuerunt, modò à mortuis existerent, nihil ijs, qui nunc adsunt, de studio erga te, atque officio, nihil prædicando beneficio tuo, nihil agendis gratijs esse concessuros. Erit deinde cur præcipuam tibi quandam felicitatem gratulemur, qui DEI singulari munere id absolueris, atque perfeceris, quod antea tot viri graues, ac sapientes vel tacitis votis optarunt, vel aliqua duntaxat parte tentauerunt. Discet denique nostra iuuentus quouique jam progredi in bonarum artium studijs oporteat, tam certis, &

tis, & expeditis abs te discendi praesidijs comparatis, sine quibus nostri maiores tanta sunt in ijs ingenij, & laborum contentione versati.

CAPVT II.

Quanti VVestphaliae ingenia fecerit D. Carolus Magnus.

SVnt enim ita ferè comparati praestantes animi: citò arripiunt, quaecunq; ad veram laudem, decusq; pertinent, sibi que turpe ducunt semel conspectam in pura luce veritatem mediocri ardore complecti. Neq; eò contenti, simul cum veritate, omnia persequuntur, atq; appetunt praesidia & adiumenta veritatis. Vix Christiana veritas VVestphalis illuxerat, cum ita non eius modò, sed etiam liberalium artium quarum illa comitatu plurimum gaudet, & opera vititur, amore sunt capti, vt breui Carolum Magnum non magis bellicae virtutis, quam politae, pacataeque doctrinae peritum, & acrem aestimatorem, in eam spem adducerent, nulli ceterarum, quae in eius essent imperio, gentium, hanc sapientiae, & eloquentiae gloria inferiorem futuram. Nam cum per id tempus inter suos, & Orientalis Imperatoris liberos nuptias coniunctum iri consideret, optaretq; religiosissimus Princeps vt hac affinitate ad vtriusque Imperij Ecclesias certa ac stabili inter se concordia vincendas, neq;, in tanta populorum, qui ei parebant multitudine, viri eruditi deessent ac discreti, quibus id negotium cum dignitate mandari posset, tamen eam habuit opinionem ingenij & industriae nostrorum hominum, vt illos potissimum tantis rebus sustinendis, atq; tractandis idoneos esse iudicaret. Neque verò vnum duntaxat sibi ex eis legatum delegit (quod tamen in gente

gente præsertim admodum nuper CHRISTO conciliata perhonorificum fuisset) verùm in VVestphalia quoddam Orientalium Oratorum seminarium instituendum putauit. Itaq; ijs tabulis, quibus primam in VVestphalia Episcopalem Ecclesiam Osnaburgi collocat, diligenter sanxit ne vnquam in ea Latinarum, Græcarumq; litterarum studia intermitterentur, quòd inde, conciliatis aliquando nuptijs, potissimum sibi placeret, quandocumq; ex vsu, & dignitate Reip. foret, legatum in Orientem decernere. Quare prudentissimus Imperator satis ostendit, quid iam tum sibi de VVestphalorum ingenijs polliceretur, quos primùm efflorescentes arbitraretur, in luce ipsius facundia, omnisq; liberalis scientiæ inuentricis Græciæ, ijs ipsis artibus, quas illa maximè venditare solet, totius Occidentalis imperij dignitatem tueri, & illustrare posse. Neque verò Carolum fefellit opinio. quanquam enim illud eius de nuptijs consilium Græcorum leuitate non processit, non tamen ideo destiterunt vnquam nostri homines vsq; eò præstanti labore ad summam eruditionis gloriam enitendum, quorum gratia Carolus illustre linguarum gymnasium condiderat, subtiliorum quoq; disciplinarum publicam sedem aliquando mererentur.

[Krantzi⁹
Metrop.
l. i. c. 2.]

C A P V T III.

Ante, & post Academias conditas è VVestphalia egregios sapientiæ magistros prodijisse.

ID quàm mat urè sint promeriti vel ex hoc licet intelligi, quòd cum cæteras ferè gentes, cum primùm ad Christiana sacra, ciuilemque cultum traducuntur, complures annos exterorum magistrorum disci-

plina ante formari necesse sit, & perpoliri, quam ex ijs vlli ad ceteros docendos idonei possint existere, tamen huius tanta fuit soli benignitas, vt simul coli coeperit, simul sapientissimos antistites proferre. Quid enim Hatumaro, quid Badurado huius Ecclesiae primis Episcopis earum artium defuit, quae in laudatissimis populorum magistris praedicari solent? At hos ex eorum numero fuisse accepimus, quos gente perdomita Carolus obsides acceperat. Ab his acceptam pietatis litterarumque gloriam plurimi, quorum memoria Ecclesiarum, coenobiorumque litteris consecrata est, non modo propagarunt ad posteros, verum etiam in longinquas & barbaras gentes incredibili labore sparserunt. Neque enim ignorare potes, Princeps Illustrissime, VVestphaliae primaria Collegia, ac coenobia, atque inprimis finitimam terris tuis Corbeiam, eorum prope omnium fuisse gymnasium, qui vltiorem Saxoniam, Vandaliam, Daniam primis Christianae fidei praecipis & bonis artibus imbuerunt. Hinc enim Ansgarius, Rembertus, Adalgarius, Vvno, Sigebertus, alijque viri immortalitate dignissimi prodierunt, qui morum sanctimoniae, & scientiae copijs, quicquid inter Visurgim, & vltimos Borealis oceanus sinus terrarum iacet, impleuerunt. Neque vetustis modo illis temporibus tales VVestphalia viros pariebat, verum etiam ante annos circiter trecetos, cum nobilissimus equester ordo digna suis natalibus, suaque animi magnitudine in Liuoniam expeditione suscepta, populos ad eam diem a CHRISTI sacris auersos debellare, & subiugare decreuisset, vna cum ijs multi indidem pij, eruditiq; homines sunt profecti, qui quos illi armis vincerent, ipsi religione, & humanitate excolerent. Cuius rei, vt historiarum monumenta deessent, testes esse possunt nobiles, & locupletes Liuoniae Ecclesiae, quae se ad nostram vsque memoriam

[Adamus
Brem.
Chronica
Corbeien
sa.]

moriam VVestphalis ferè præfulibus regendas dedide-
 runt. quippe visum est illis æquum esse, vt illi Ecclesia-
 rum opibus fruerentur, quorum eas maiores suo labore,
 doctrina, præclarisq; exemplis instituissent. Huiusmodi
 hominum incredibile dictu est, quantam copiam aluerit
 VVestphalia, cum in Ecclesiæ Collegijs, religiosisque do-
 mibus omnis Christiane viuendi, recte sentiendi, atque di-
 cendi ratio traderetur. Sed cum in ijs domicilijs ij fere
 soli formarentur, qui sanctioris vitæ genus inire statuis-
 sent, perspicuum est non perinde ad multos eius discipline
 fructum permanasse, atque si nostrarum Academiarum,
 more, omnibus honestarum artium amantibus adolescen-
 tibus promiscuè patuissent. Verùm hoc incommodum,
 ijs temporibus fuit VVestphaliæ cum pluribus regionibus
 commune. At postquam Principum beneficio ea gy-
 mnasiorum publicorum forma, quæ hodie est in vsu, tan-
 dem increbuit, proprium eius malum fuit, in tanta præ-
 stantium ingeniorum vbertate Academia carere. Quan-
 quam VVestphaliæ Academia defuit, Academijs VVest-
 phali nunquam defuerunt. Si enim ea quæ in Germania
 & antiquitate, & celebritate nominis cæteris antecellunt,
 eorum imagines recenseant quorum sunt ingenijs, & la-
 boribus plurimum exculta, reperient ab ipsis incunabulis
 plurimum sibi splendoris à VVestphalis accessisse. Certè,
 vt alios præteream, cum paucas etiam Academias haberet
 Germania, ad Concilium Constantiense, quo constat de-
 lectum eruditorum hominum florem conuenisse, a dua-
 bus primarijs duo VVestphali viri eruditione & auctori-
 tate præstantes publicè communi consensu missi memoran-
 tur. Aderat è Colonia Agrippinensi Theodoricus de [Scfs. 13]
 Monasterio Theologiae Doctor qui & verba in conuentu
 habuit ad Patres, & in eorum numerum est allectus, qui in-
 pesti-

pestilentem Ioannis Hussi doctrinam Concilii auctoritate, anquirent. Aderat ex Heidelbergensi gymnasio Conradus de Susato & ipse Theologiae Doctor, atq; apud Ludouicum Comitem Palatinum graciosus in paucis, qui voluntate totius Concilij ad Petrum cognomento de Luna, qui se Benedictum XIII. ferebat, in ordinem redigendum, in vltimam Hispaniam, inter alios, legatus est profectus. Erfurtum verò inter præcipua sua lumina commemorat Godeschalcum Grefemundum Meschedensem clarum, inprimis rerum diuinarum scientia, cuius germanus eodem tempore Moguntiaci Medicus ac Philosophus habebatur eximius Theodoricus. Sed huius famam in eadem Academia filius obscurauit, & ipse Theodoricus, quem Erasmus alicubi hominem appellat ab ipsa natura ad humanitatem, ad bonas litteras, ad eloquentiam illam verè Atticam, sculptum ac factum. Sed quid necesse est omnium Academiarum tabularia excutere, cum sat multa à VVestphalis relicta teneamus in eorum libris eximiae litteraturæ documenta, è quibus cognosci liceat, quantum viui Doctorum exedras ornauerint, quorum tanto intervallo, defunctorum lucubrationes, legentium & laudibus & profectu celebrantur? Ac recentibus quidem Academijs cum vigeret etiam illud minus comptum, & amœnum, subtile tamen, & argutum disputandi scribendique genus, Theologiam, vt de ea præcipuè loquamur, scriptis illustrarunt, præter Susatensem, & Meschedensem, de quibus memini, Henricus de Cœsueldia, VVernerus Rollevincius, Henricus de Heruordia, Hermannus de Soldis Osabrugensis, Hermannus in Campo, Henricus de VVerlis, & alij complures, quorum extant plena eruditionis, vt ijs temporibus, ingenij monumenta.

CAPVT

Humaniores litteras in Germania
præcipuo VVestphalorum studio
refloruisse.

AT verò postquam NICOLAI V. PONT. MAX. auspicijs cultiora litterarum studia primùm in Italia reuixerunt, cùm pleræq; omnes Academiae Germaniæ, rationibus sanè leuibus retardatæ, quas alicubi persequitur ac refellit Æneas Siluius, ea admittere, & tractare cunctarentur, VVestphali nostri tempus hoc demonstrandæ suæ in bonas litteras voluntatis, minimè prætermittendum rati, relictas ab alijs, atq; despectas non modò sibi recipiendas, sed etiam ornandas, atque omni ope toti Germaniæ commendandas existimarunt. Princeps tam illustris facti Rodolphus à Langen vir equestris in VVestphalia ordinis, & in maxima Ecclesia Monasteriensi Canonicus fuit. Is enim cùm vnà cum Mauritio Comite Spilembergio Canonico Coloniensi, & Rodolpho Agricola, in Italia Francisco Philelpho, Theodoro Gaza, alijsque vtriusque lingue instauratoribus dedisset operam, tantosq; haberet progressus, vt is, quem modò nominavi, Agricola ab hoc demum viro aliquando, vt ipse loquitur, priscam insolenti Italiæ, & propemodum occupatam bene dicendi gloriam extorqueri posse confideret; reuersus in patriam nihil habuit antiquius, quàm vt ad quarum artium quasi mercatum quendam erat profectus, earum suis popularibus copiam faceret. Ille igitur fuit, vt cecinit quidam,

[Lib. de educ. Libror. ad Ladislaũ regem ca. 26.]

[In epist.]

[Alexander Hegius in epigram]

C

Primus

Primus Melpomenen qui rura in VVestphala duxit. In VVestphala autem? imo verò, si verum amamus, omnino post restitutas litteras, primus Germanorum eruditum carmen scribere cœpit. Scripsit & multa soluto sermone perquam disertè, & veteres illos elegantium artium auctores prope primus, quasi postliminio, iuuentuti restituit. Etenim Conradum, è Comitibus Ritbergensibus, Monasteriensem Antistitē, magni animi principem, sua auctoritate perpulit, vt in ludo litterario, qui erat in ea vrbe ad D. Pauli, repudiatis barbaris & incultis minimè idoneorum magistrorum præceptiunculis, exemplo, atq; instituto eorum scholarum, in quibus erat in Italia versatus, vetusti scriptores vtriusque linguæ explanarentur. Res varijs, vt fit, consultationibus in id tempus extracta est, quo in ea Ecclesia Scholastici munus sustinebat vir magno nataliū, & prudentiæ splendore VVenemarum Horstius, ex eaisa familia, quæ amplissimum huius nunc Ecclesiæ Decanum tulit; is ascitis in eam rem viris litteratis è Langij ferè disciplina, atque contubernio, vniuersum Gymnasium Timanno Camenero, cuius extant de Philosophia naturali commentationes, administrandum dedit. Neque verò hic VVestphalorum ardor vnus vrbs finibus coerceri potuit, sed annitente eodem in primis Langio, ludis, in celeberrimis quibusq; oppidis, apertis, omnibus vtriusque linguæ, omnisque politioris litteraturæ copijs VVestphalia redundauit. Quid quod VVestphalorum studio, ac labore in alias quoque Germaniæ oras permanarunt. Siquidem Dauentriæ versabatur Alexander Hegius homo VVestphalus, cui Langius, quondam eius condiscipulus, è bibliotheca, quam secum ornatam, & locupletem ex Italia detulerat, libros à doctissimis illis Italiæ magistris nuper editos in lucem, sanequam benignè & vltro mittebat. His

cūm

eum ille assiduò voluendis fieret quotidie eruditior, discipulos, atque æmulos studiorum suorum habuit Desiderium Erasnum Roterodamum, Ioannem Murmellium, Ludouicum Bauingum, aliosq; complures. In his Conradus quoque Goclenius Paderbornensis fuit, qui postea in nobilissima Academia Louaniensi è primis fuit eius Collegij professoribus, quòd ad illustrandas linguarum præstantissimas sapienter institutum, trilingue dicitur; plurimumq; sua ætate, dicendi laude præstitit. eum huius artis præcepta tradentem, audiit inter alios Adolphus Comes Schaumburgius, qui deinde Coloniensis Antistes renunciatus, veteris fuit religionis instaurator & vindex, plurimumque, Princeps Illustrissime, jam tum explendescentem indolem in tenera tua dilexit ætate. Tulit præterea Paderbornensis ager eadem tempestate Ludouicum Dringeburgium, qui ad excitandas easdem mansuetiores litteras, magnis propositis præmijs Selestadium in Alsatiam euocatus, Ioannem Reuchlinum, Beatum Rhenanum, Iacobum VVimphelingium, aliosq; erudiit, qui deinde insigni scientiæ fama claruerunt. In Bataviam primus eadem præclara studia, eodem hortante, & adiuuante Langio, Antonius Liber Susatensis inuexit, è cuius disciplina Alardus Amsterodamus doctissimus, ac politissimus Louaniensis Theologus, alijque clari in litteris homines prodierunt. Quo quidem tempore nihil mihi VVestphaliæ videtur ad immortalem gloriam præter te vnum, Princeps Illustrissime, defuisse. Si enim tui similis quispiam Mæcenas fuisset exortus, qui seueras illas veterum Academia- rum doctrinas hac noua humanitatis, & eloquentiæ dulcedine temperasset, vnoq; vtraq; domicilio collocasset, ne-
is facile omnibus numeris absolutam Academiae formam primus Germaniæ demonstrasset.

VWestphali natura propensi, & habiles ad doctrinam.

EQuidem sic sentio : quantum inter frugiferas arbores, & eas intersit, quæ præter foliorum speciem, & vmbra nihil afferunt, tantum ea gymnasia quæ sciendi studia, cum linguarum cognitione coniungunt, ijs præstare, quæ soli poliendo sermoni, sunt consecrata. Neque id nostrates fugit, quorum vt quisque est ingeniosissimus, ita non contentus his minoribus artibus, ad sublimiorum rerum disciplinas natiuo quodam impetu, quando domi facultas non datur, in longinquas terras rapitur. quod enim est in Germania, aut superioribus annis fuit paullò florentius gymnasium? quis doctorum hominum cœtus? quis deniq; discendi, ac proficiendi locus, qui non VWestphalorum sit ingenijs illustratus? Illi verò quos rei familiaris inopia patrios fines egredi non sinit, non satis illa auiditate, qua in his litteris percipiendis sunt versati, quarum erat domi copia, declararunt, quid in ijs studijs essent facturi, quæ continent naturale quoddam pabulum præstantium animorum? Quibus tametsi VWestphalia adhuc publicas sedes nullas posuerat, tamen quàm crebri in ea sunt, & celebres ludi? qui concursus, ardorq; discantium? quæ certamina æqualium? quæ cohortationes, & gratulationes parentum? quis labor, & assiduitas magistrorum? Academias profecto commemorare possum, quæ celebritate, & frequentia nullo modò sint cum puerilibus VWestphaliæ ludis comparandæ. Quem enim horum nominare possis, qui vastitatem, & solitudinem, vt illæ, metuant? quò, dilabentibus ciuium
popu-

populariumque liberis, externos, & peregrinos auditores prope pretio conducere necesse sit? qui fucata libertatis illecebris, & indecoris immunitatibus ad pelliciendam iuventutem indigeat? VVestphalorum ea semper fuit discendi cupiditas, ut & suis gymnasijs complendis soli sufficiant, & plurimum inde redundet in externa. neque verò multum prensandi parentes, ut filios suos ad studia incumbere patiantur, quippe cum ipsi quoque ruri, atque in malibus nati, qui nullam doctrinae partem attigerunt, non temerè quemquam filiorum litterarum prorsus expertem velint. Itaque diu alijs est prius studendum, quàm studia amore esse digna cognoscant: VVestphalos jam inde ab ipsis incunabulis quidam ad discendum genius exstimulat. ut vel inde coniectura liceat assequi, quantus sit in VVestphalia prouentus illustrium ingeniorum. Est enim ingenium quidam mentis oculus, qui quo magis luce gaudet, atque exire gestit è tenebris, hoc est sanior, & ad cernendum, ac perspicendum acutior. Eiusmodi cum tanta sit in VVestphalia multitudo, quibus, Illustrissime Princeps, velut inusitatum jubar optatam hodierno die lucem affers, non est metuendum ne vnquam desint, qui ad eam accipiendam, & fruendam anhelent, seq; ob immortale hoc patriæ decus æternas tibi gratias debere fateantur.

C A P V T VI.

Quibus rebus VVestphali ad progressum in litteris adiuuentur.

Nequè verò minore contentione VVestphali studia persequi solent, quam arripuerint. est enim huic genti cognata incredibilis quædam industria, quæ exterorum quoque hominum præconium meruit.

meruit. Sunt enim ab Erasmo hæc ipsa scripta in epistola ad Thomam Morum summum illius sæculi lumen. **V**estphalus, inquit, populus, ut vulgò rudior habetur (nempe à tuis Batauis, mi Erasme, politis scilicet hominibus) ita multos nobis dedit summis ingenijs, minimeque vulgari doctrina præditos. Non aliud genus mortalium patientius laborum est. Rara profecto singularisq; laus. Quæ enim duæ res tam ægrè in vno homine, ne dicam gente, copulantur, quam ingenij magnitudo, & laboris contentio? ferè enim qui ingeniosi, ijdem sibi præfidentes, plurimum otio se dedunt, ne minus ingenij habere videantur, si plus laboris assumpserint. Atqui contrà fieri oportuit. Ut enim quò foecundior est ager, hoc operam coloni remuneratur vberius: ita præstantissimum quodque ingenium hoc est fructuosius, quò diligentius, instantiusq; colitur. Neq; verò parum affert momenti ad promouenda studia Vestphalorum, celeritati ingeniorum adiuncta modestia, & ab effrenatis motibus alieni mores. Sic enim plerosque omnes natura comparauit, ut facile imperare animo suo, suæque vitæ modum tenere condiscant. quo quidem nihil est ad accipiendos sapientiæ satus accommodatius. Eius rei video ab harum rerum prudentibus duo argumenta sanè luculenta proferri. Alterum, quòd cum plures ferè è Vestphalis, quam cæteris Germaniæ populis, quotannis propter discendi cupiditatem in alienas terras demigrèt, multi item quotannis in patriam se referant, incorruptam tamen adhuc, atque integram ab omni deprauato exterarum gentium more Vestphaliam tueantur. Eadem semper in victu cultuq; frugalitas: idem in moribus candor: eadem, in dictis factisq; constantia. Longissimè enim absunt ab
 eorum

eorum errore, qui tum demum se præclare peregrinatos arbitrantur, cum quot gentes accesserint, totidem peregrinis vitijs obliterantur. Itaque cuiusmodi eum expressit Homerus, quem imaginem posteris proposuit Sapientiæ, tales plerumque VVestphalorum fingit natura, format educatio, confirmat industria, ut non magno negotio & Sirenium blanditias, & artes filiarum Solis præterchantur impune. id qui norit eum demum scito certissimum ad absolutam sapientiam cursum tenere posse. Alterum quoque indicium facilis & pacatæ naturæ commemorant, quod nulla Germaniæ gentium plures procreavit, qui in alienis rebus publicis honoribus, atque muneribus vel minore invidia sint ornati, vel maiore omnium commendatione perfuncti. Nulla siquidem est non dico illustris, & splendida, sed omnino paullo lautior VVestphaliæ domus, quæ non aliquos è suis maioribus laudare possit, extra patriam in aliquo vel viri Principis consilio, vel alicuius reip. Senatu, vel aliquo denique Ecclesiastico, aut civili magistratu ijs quoque fauentibus versatos, qui se præteritos jure queri posse videbantur. Sic enim induxerunt animum plerique mortalium, cuiusque commoda, atque ornamenta ciuitatis, ciuium esse oportere. ad ea si alienus aspiret, omnibus est inuidiæ telis expositus, quæ quisquis euitare desiderat, eum necesse est usque eò animo suo posse imperare, ut neque vlla improbitatis significatione nudum latus calumnijs præbeat, & se facile in tam excelso virtutis fastigio collocet, quod nulla invidia possit attingere. Quæ omnia, quid aliud significant, quàm in VVestphalorum indole innata atque inclusa singularis cuiusdam semina virtutis, quæ si tempestiua cultura tantisper foueantur, atque adolescant, dum justam maturitatem assequantur, intellexisti Princeps Sapientissime, breui VVestphaliam vniuersam plurimis, &

mis, & maximis ornamentis, atque præsidij non ad suam modò, verùm ad totius Christianæ reip. vtilitatem abundanturam.

CAPVT VII.

De aliena à veteri Religione Academia in VVestphalia tentata.

QVare nunquam tibi pro eo ac meretur hoc tamdiu optatum beneficium, gratiam VVestphalia referet. Tu enim primus in media eius luce campum aperuisti, in quo nostrorum hominum industria, in exiguum gyrum paucarum nuper disciplinarum compulsa, liberè tandem ad omnem Sapientiam excurrere, cognoscique possit. Tibi debet omnis posteritas, quòd quæ maiores nostri litterarum decora, atque præsidia peregrè petebant, ea jam domi, te auctore nascantur, atque ita patriam, quam adhuc parentem tantùm, & altricem suam vocabant, deinceps, tuo beneficio, eorum quoque bonorum procreaticem sint habituri, quæ sola, cum semel possidere cœperimus, nunquam nostra esse desinent. Est verò aliud quoque quod diuinæ prouidentiae gratulemur. neq; enim mihi tam latandum videtur, quòd aliquãdo hoc doctorum hominum seminarium in VVestphalia sit conditum, quàm quòd eam mentem veteris, atq; Orthodoxæ religionis colenti Principi potissimum iniecerit. Neque enim defuerunt qui secessione ab Ecclesia Catholica facta, VVestphalam post annos jam demum octingentos veritatem se docturos professi, suis nouis opinionibus, Academiarum more, non modò Ecclesiarum opibus, sed etiam Ecclesiasticis principibus administris extruere gymnasia laborarunt. Fuit in eo numero superiore seculo

feculo Arnoldus Burenus, cuius extat oratio sanè verbosa
 ad Franciscum Monasteriensem Episcopum, non sine præ-
 fatione Philippi Melanchthonis. In ea principiò mirifi-
 cè laudat Episcopum, quòd **incredibili totius prope**
Germaniæ admiratione, à Pontificia illa, vt ipse
 loquitur, impietate ad puram Christi doctrinam
 (Lutheri deliramenta dixisse oportuit) se transtulerit.
 deinde persuadere conatur, vt VVestphalæ iuuentuti
 ludum aperiat, qui non solum inferiorum ar-
 tium tractatione, sed etiam Theologicarum re-
 rum, & Iurisprudentiæ professione nobilitetur.
 Addit incredibile esse, quanta futura sit istius beneficij glo-
 ria: Vnum illum ex omnibus Episcopis, quibus
 vnquam VVestphala Ecclesia, atque Resp. fuerit
 commissa, extitisse, qui primus in illam Ecclesiã
 sacrosanctam Euangelij doctrinam, & in scho-
 lam, verè piam, & salutarem institutionem, o-
 mnibus ineptijs, impijsque somnijs ex illis detur-
 batis, intulerit. Hæc ille. Ac sanè si quòd vnquam
 fuit tempus oblatum VVestphaliæ diuinitus, quo meritò
 poterant omnium animi ad Academiæ cupiditatem erigi,
 hoc profectò illud fuit, cùm ampla, & valida in primis Vr-
 be ex Anabaptistarum fanaticorum hominum, & omnis
 honestæ doctrinæ coniuratorum hostium dominatu, in li-
 bertatem vindicata, omnes vehemens quoddam demen-
 tissimæ illius inscientiæ, atq; barbariæ, tam recenti malo,
 odium percepisset. Itaque post receptam urbem, eorum
 qui ludum in illa litterarium, de quo nuper dixi, celebra-
 bant, duo admodum millia censâ fuisse accepimus. Cùm

D

ergo

[Vide
Laur. Fa-
bricium
exam In-
quif. Mo-
nast. e. 7.]

ergo ad minorum, vt ita dicam, gentium artes, tanti concursus fierent, quid futurum fuisse putemus condita Academia, in qua sublimiorum quoque doctrinarum studia viguissent? Sed nimirum huius meriti gloriam DEVS tuæ Celsitudini, Princeps optime, reseruabat. Neq; verò, qua fuit in nos bonitate, commisit, vt ciuitas vixdum illa turbulentissima tempestate perfuncta, eis cathedras, & subsellia erigeret, qui primi eius commouendæ duces extiterant. Quis enim est rerum illo tempore gestarum tam rudis, qui nesciat Lutherianos prius in Catholicos, quam in Lutherianos Anabaptistas, coortos, his faces ad rempub. turbendam prætulisse? Quis ignorat huic ipsi Francisco, ad quem scribit Burenus, non Anabaptistas modò, sed etiam Lutherianos rerum nouarum, & seditionis pœnas dedisse? Ac fuit ille quidem deinde, nescio quo illorum temporum fato, eò delapsus, vt haud dubiè eorum partibus faueret, quorum sceleratos impetus antè compresserat: ne tamen ei Episcopatus, Pontificis Max. sententia, vt erat institutum, abrogaretur, supremum Canoniorum Collegium, ob magna viri in Ecclesiam merita, intercessit, deditque operam ne quid præterea res Catholica detrimenti caperet. Verùm, quæ, malum, est huius hominis impudentia? primusne Franciscus sacrosanctam Euangelij doctrinam in VVestphaliam intulit? itane? tot sanctitate & doctrina illustres antistites, qui à fundata in his terris Christiana religione Ecclesiam gubernarunt, expertes Euangelicæ doctrinæ fuerunt? quid? antequam Petrus VVerthemius ad res nouas moliendas Monasterium Marpurgo mitteretur, scholæ ineptijs, & somnijs refertæ erant?

OS(*)*SO
S
CAPVT

Nouum Euangelium cum summo Academiarum odio natum.

SCio quæ ille somnia intelligat. nempe Mis-
sam, Purgatorium, Sanctorum inuocationem, & si-
milis Ecclesiæ Catholicæ dogmata, quæ sapientissi-
mus quisque veterum Patrum complexus est, vt ne-
mini possit esse dubium, quin illi potius somnient, qui ista
repudiant. At ego in hoc ipso de quo agimus Academia-
rum negotio tam planum facio ipsos illos noui Euangelij
architectos somniasse, seu potius delirasse, vt ex eo, quod
ijs circa has artes contigit, in quibus erant inde ab ineunte
ætate versati, conijci possit, eos cum toti antiquitati in-
grauissimis fidei decretis somnia obijciunt, omninò de
potestate mentis exisse. Quæro enim ex Burenio, num
hic ille Philippus, cuius præconio suam orationem com-
mendari voluit, non aliquando Academias, & bonarum
litterarum gymnasia sit execratus, & infano odio persecutus?
Quæro num meminerit anno Salutis nostræ M. D. XXI.
æneis formis excusam esse orationem Didymi Faurentini
nomine, contra Thomam Placentinum? num ignoret [Ep. Lat.
tom 2 ep.
ad Spa-
lat]

huius orationis ab ipso Luthero auctorem laudari eum, de
quo nobis sermo est, Philippum Melanchthonem? In ea
porrò oratione hæc sunt verba. Ne nullæ essent in
Christianismo scholæ, Academiæ generalium
studiorum, quas modò Vniuersitates vocant, cõ-
dite sunt. Atque hoc consilio mirum est, quàm
placeant sibi, quàm salutare putent, quo nõ aliud

repererunt neque perniciosius, neque magis impium, & quod video non Pontificibus, sed ipsi deberi Sathanæ, qui si quo vnquam, hoc certè casu, egregiè imposuit Christiano populo. Equidem sapientem virum fuisse iudico VViclephum Anglum, qui omnium primus, quod ego sciam, vidit Vniuersitates esse Sathanæ synagogas. Et quid dici vel pium magis, vel sapientius potuit? Hæc Philippus alludens ad illud VViclephi pronunciatum, quod inter alia Concilium Constantiense damnauit: **Academias, Collegia Academica, studia, & insignia magistralia vana gentilitate esse introducta, & tantum Ecclesiæ prodesse quantum prodest Diabolus.** Ac ne quis dubitaret num hoc odium esset ab ipso genio noui Euangelij ipse eius parens Lutherus simul in Ecclesiam furere & bacchari coepit, Academias omnibus maledictis infectabatur, & exagitabat. Suntne hæc Lutheri verba? Ex isto fumo (de quo S. Ioannes in Apocalypsi) prodeunt locustæ istæ, quæ omnes cathedras occupant, omnia gubernacula administrant, vt **Academias ab initio mundi Satanas nihil excogitarit præsentius, ad vastandam fidem, & Euangelium toto orbe.** Ibidem eas comparat cum valle Tophet, & cum fano Moloch. Alibi appellat asinorum bipedum stabularia: alibi portas, & Ianuam inferi. Est vbi vocet Antichristi lupanaria: **Diaboli tabernas: Synagogas synagogarum Satanæ.** Adiunxit ad hæc & alia conui-

[Scls. 15.]

[Lib. de
abrog.
missa.]
[l. de insti-
tuen. pue-
ris.]
[Oper. in
Pl. 22 & l.
cōtra Ca-
thar.]
[l. de mis-
sa priua-
ta.]
[in conc.
habita Ka-
lend. Ian.
1522 Col-
maria e-
dita.]
[L. contra
Latomū.]

conuitia, magna, & impudentia mendacia. An non est mendacium, Academias Aristotelem Christo æquauisse, quantum ad auctoritatem, & fidem? Verbo & ratione docendi soluere mandata Dei? Christum & nouum Testamentum longius ex mundo exterminasse, quam Iudæos, & Turcas? denique in Academijs sub titulo doctrinæ Christianæ non nisi pugnantissima Christianæ fidei doceri? Videntur Tibi, Princeps Illustrissime, hæ vigilantium, an somniantium? prudentium, an insanorum voces? Sed audi facta haud paullò dictis stultiora. A N N O M. D. XXII. cum Lutherus metu Caroli V. Cæsaris in Pathmum, vt ipse insolentissimè appellabat, secessisset, interea VVittembergæ Andreas Carolstadius, & Philippus Melanchthon, Lutheriano cæstro perciti, cogitarunt quemadmodum doctrinam, quam Lutherus, si Dijs placet, deuocasset de cœlo, factis persequerentur. Ergò, cum inter alia tam insignie eius in Academias odium haud dubijs argumentis perspexissent, iuuentuti quæ in Academia VVittembergensi studia litterarum æmulabatur, auctores fuerunt, vt combustis libris, spretoq; gymnasio in opificum se disciplinam darent. Neq; dubitarunt, cuius suasores fuerant, eiusdem consilij duces esse. nam Carolstadius in villa haud longè ab Vrbe ex Doctore Theologiæ de improuiso agricola, ac rusticus euasit: Philippus qui Philosophiæ magister erat, pistori suam operã nauare cœpit. Hoc tantorum Theologorum decretum, inquit Staphylus, fusè longèq; dimanauit in plerasq; Vrbes Germaniæ. Et, vt reliquas taceam, scimus Vratislauriæ, & Suidniciæ in

[Lib. contra Cath.]

[Lib. de abrog. Missa.]

[Con. Kalendar. Iam. Col.]

[Colloquium Aftenburg. Sarius.]

[Staph. apolog. p. 3. de consens. Euan gelic 6. Biblijste]

Silesiæ biennium ludos litterarios oclusos fuisse, & planè extinctos : nec quicquam ab istorum sectariorum discipulis lectum, præter textum sacræ scripturæ. At, inquit, Lutherus, & Philippus, mutata postea voluntate, auctores vbiq; fuerunt per Germaniam instituendarum scholarum, neque obscurum est, eos qui eorum instituta sectantur, passim gymnasia habere publicè informandæ iuuentuti. Principiò non ideò non somniarunt, quòd aliquando suo illo somno excussi aliter, ac prius censuerunt. Imò verò vel inde liquidò constat somnia fuisse, quòd tunc ab ijs damnata & explosa sunt, cum eos isti sapientiores fuisse confitentur. Deinde est quòd gratias Principibus agamus, qui cum Anabaptistarum exemplo, didicissent, quantùm ad perturbandam remp. virium haberet Nouo Euangelio armata barbaria, mature ne id malum latius serperet prouiderunt. Qua in re videntur mihi fecisse, quod, vt ex Timæo narrat Athenæus, Prætores olim Agrigentini ebriosis quibusdã iuuenibus. Cùm enim hi vino madidi in eam deuenissent amētiam, vt cum in taberna sederent, triremi sibi per mare vehi, & tempestate jactari viderentur, eaque persuasione supellectilem omnem, atq; adeò lectos ipsos, velut alleuandæ nauis causa, proijcerent foras, exciti tali insolentia magistratus, intanientes obiurgarunt, ac ne amplius ad eum modum se vino replerent seuerè monuerunt. Illi admoniti proijcere quicquam desierunt, sed ita vt hærent etiam nonnullæ reliquæ delirationis. Nam & Tritones prætores appellabant, & se ingenti tempestate perfunctos querebantur, & ijs se in patria, velut suis liberatoribus statuas posituros esse promittebant. Nimirum necdum vini, à quo illa vafania proficiscebatur, vis tota remiserat. Neque verò fuisset

[Lib. 2.]

set quisquam tam vacors, qui his hominibus, quicquam supellectilis, quod non proiectum, & perditum vellet, custodiendum prius daret, quàm essent omni pristinae aberrationis periculo liberati. Atque spectauimus quidem Lutherum, & Philippum nouo euangelio ebrios, non lances, & lectos, sed optima nostrorum instituta maiorum, & pulcherrima reipubl. vel ornamenta vel subsidia abijciantes. num illi admoniti penitus se ab illa insania remouerunt? an non quasdam eius notas est intueri? denique an non illa è nouo Euangelio profluxit? num igitur illa potest, nisi eo prorsus sopito, atque extincto, omninò conquiescere? Certè Erasmi, quem credo isti rectè de litteris existimare posse non diffitentur, hæc fuit sententia. Vbi regnat Lutheranismus, ibi litterarum est interitus.

[Lib. 19.
epist. ad
Pyrckhemerum.]

C A P V T IX.

Philosophia in Academijs non respicienda.

Verùm idjam non ago. satis mihi fuerit ostendisse eos manifestò sua confessione somniasse, qui Catholicis Academijs somnia obiectare non sunt veriti. Deinde non satis tutò ijs hominibus Academiarum curam committi posse, qui tam flagitiose delirarunt vt tanquam exitiosas Reipubl. damnerent, præsertim si nonnulla etiam in ijs tantæ dementiæ vsquam vestigia appareant. Dixi enim horum furorem, perinde vt illorum Agrigentinarum non simul totum esse compressum. Id vel ex eo constare potest, quòd etiam postquam Philippus à furno ad scholas redijt, tantisper honores Academici nemini more maiorum, mandati sunt, donec Ele-

[Tom. I.
fel. de-
clam. Phi-
lippi Or.
Iusti Io-
næ, & Viti
VVinse-
mij.]

nec Electoris imperio intermissus pluribus annis mos aliquando referretur. Sed videor mihi in Burenij quoque verbis quædam obseruare relictæ stultitiæ argumenta. Quid enim causæ censes esse, Princeps Illustrissime, cur Burenus nullam sua oratione Philosophiæ mentionem faciat? cur ante Theologiæ studium solas inferiores artes requirat? Nimirum talem Academiam moliebatur in Westphalia, cuiusmodi ex Lutheri præceptis, tunc institui poterat, cum tamenetsi de infinito illo Academiarum odio nonnihil remississe videbatur, tamen Philosophiam, præsertim Aristotelis, necdum concoquere vlllo modo poterat. Ita enim ille scripserat anno M. D. XX. in libro de reform. Reipub. Christianæ ad nobilitatem Germanicam. Suadeo, inquit, vt libri Aristotelis, Physicorum, Metaphysicæ, de Anima, Ethicorum, qui hæcenus omnium optimi habiti fuere, penitus aboleantur & exterminentur; cum omnibus illis, qui rerum naturalium explicationem & cognitionem se tradere profitentur: cum ex illis nihil vel naturalium, vel spiritualium rerum disci, vel doceri queat. Neque verò id postea mutauit. quamuis enim libellum composuit de instituendis scholis, tamen cum earum formam describit, multus ille quidem est in prædicando linguarum studio; de Philosophia restituenda nihil præcipit, vt satis appareat, nunquam cum eo in gratiã rediisse. Talis igitur, vt opinor, Academiæ speciem cum animo concepisset Burenus, quæ lustrum esset inscientiæ, non sapientiæ domicilium, præclare se meriturum de Westphalia sperauit, si eam huic genti cupidissimæ omnis liberalis eruditionis obtruderet. Num verò existimauit illam

illam VVestphalorum insignem discendi auiditatem, propter quam eorum maiores sæpè remotissimas nationes adierunt, modica cognitione linguarum, & paucis in aliquot scripturæ sacræ capita, non è veterum auctoritate, sed è nuper exorta disciplina petitis glossæmatis, expleri posse? Quid? nullumne vnquam crediderunt VVestphalorum in sublimiores de diuinis hypostasib⁹, de præsentia C H R I S T I in Eucharistia, de procreatione rerum è nihilo, alijsq; eiusdem generis locis esse venturum? aut omnes tam hebeti futuros ingenio, vt non sentirent, hæc sine accurata Philosophiæ cognitione, neque satis liquidò explicari, neque aduersus hostes Christiani nominis satis pro dignitate propugnari posse? Nam quòd eorum nonnulli respondent, Philosophiæ disciplinas ad liberalem quandam oblectationem animi percipi posse: vt in sacris rebus vllus eis sit locus, id verò minimè ferendum esse; hæc inquam oratio risum profectò prudentibus mouet. Quotidianæ enim inter eorum Theologos concertationes, turpissimis, ob rerum Philosophicarum ignorationem, hallucinationibus refertæ satis ostendunt, ebrijs hominibus eos esse perfimiles, qui cùm se per dementiam negent duce, vel adminiculo ad ingrediendum indigere, vbique tamen titubant, atq; offendunt. Quantò tandem abs te sapientius factum est, Princeps Illustrissime, cui cùm persuasum esset, illas quoq; à profanis licet hominibus excultas doctrinas, D E I ad nos munere peruenisse: C H R I S T V M, qui sit æterna veritas, ad illa quoque omnia, quæcumque illis rectè tradita sint, sua auctoritate comprobanda ad nos de cœlo delapsam: esse denique eas disciplinas ad res diuinas explanandas vberius, & validius muniendas perquam appositas; iccirco Academiam tuam, more maiorum, ijs omnibus artibus, quæ omnibus numeris absolutum Theologum,

E

decent,

[S. Augustin. ep. 3. ad Voluf]

decent, instructam esse voluisti? Ita enim retinetur admirabilis ille inter disciplinas concertus, atque consensus, ut cum alia sint diuiniore fidei lumine patefacta, atque à cœlo ascitata, alia natiuis ingenij viribus, & assiduo mortalium studio peruestigata, hæc illis pareant, atque ancillentur, & si qua in re lapsa fuerint, ab illis corrigantur: illæ verò earum cum præsijs ad compefcendos hostes, tum ornamentis ad sua illustranda, atque confirmanda vtantur.

CAPVT X.

De retinenda Academiæ inter se concordia.

NEque solum diuulsa sunt, atque distracta ipsa discipline illorum somniantium importunitate, & dementia, sed etiam, quod quidem malum multò latius patet, ipsa Academiæ, postquàm hoc nouum Euangelium ab inferis extitit, omnem funditus spem mutuæ concordia, & consensionis amiserunt. Atqui hæc fuit maioribus nostris præcipua Academiæ condendarum causa, ut veritas multorum sapientum studijs facilius reperiretur, & auctoritate certius muniretur. Sic enim homines sapientissimi iudicabant, cum in omni disceptatione, tum præcipuè, quæ de diuinis rebus instituitur, eruditorum hominum consentientes, conspirantesque sententias magni apud omnes ponderis esse oportere, præsertim si quod versatur in quæstione, diu fuerit antea magnis ingeniorum contentionibus agitatum. Id si in vno aliquo eruditorum hominum cœtu locum habet, quid incompluribus, non modò mœnibus, sed terra quoque marique disiectis? Iam verò ante Lutheri ab Ecclesia discessum,

sum, quanta erat omnium Academiarum in ijs quæ fide Catholica traduntur tuendis, propugnandisque concordia? quam multa, de quibus nihil dum certi Ecclesia decreuerat, jam quodam Academiarum præiudicio explorata tenebantur? quam multa in ijs, quæ ex doctrinæ Christianæ capitibus, adhibita aliarum quoque cognitione doctrinarum, aptè concludi visa sunt, jam pridem tam erant in Academijs recepta, vt ijs non assentiri summæ impudentiæ, ac temeritatis esse iudicaretur? Hoc quasi commune quoddam veritatis patrimonium pro se quælibet fidelissimè custodiebat, & quantum studio, ac labore conniti poterat, augebat. At verò simulatq; exortus est Lutherus, qui apud imperitos hæc omnia tanta gentium, ac sæculorum consensione comprobata, atque firmata conuelleret, tum verò simul excogitatum est aliud Academiarum genus, cui quoniam æternum est bellum cum veritate susceptum, omnia derepente litibus, discidijsq; permiscuit. Huius generis Academiæ Burenus popularibus suis optabat, quæ non modò à Catholicis omnibus dissideret, sed ne spem quidem vllam haberet constantis cum suis gratiæ, ac pacis ineundæ. Ad quam enim illa tandem factionem, cum inter illos sint plurimæ, sese applicaret? Ad Flaccianam, an Eberianam? ad Osiandrinam, an Vbiquetariam? An, quod nonnullas fecisse videmus, à Luthero ad Caluinum, id est de calcaria ad carbonariam repente transfiret? Hunc verò ipsum, qui se sequi profitentur, quot jam sunt partium? Cuius verò tandem rationis fuisset, cum in VVestphalia tot jam sæculis Academia desideraretur, quæ esset veritatis officina, falsarum in ea opinionum, & litium sedem constituere? Est enim omninò, quod aiebat S. Au-

[In Pf 57.]

gustinus: **In ventre Ecclesiæ veritas manet.** Quis

E 2 quis

quis ab hoc ventre separatus fuerit, necesse est, ut falsa loquatur. Quocirca præclarè comparatum erat more institutoque maiorum, ne cuiquam dynastiæ fas esset Academiam condere, nisi non modò Imperator, verùm etiam Pont. Max. auctor fieret. Existimabant enim nihil esse præsentius ad sedandas opinionum discordias, & dissidia doctrinarum, quàm ut honores, qui viris doctis tribuantur, non modò ab eius qui toti Imperio, sed etiam qui totius orbis Ecclesijs præest, auctoritate pendeant: ut quoniam, ut est in solenni formula, hic, & ubiq; locorum, eos valere cupiunt, dent quoque operam, ne eorum doctrina cum totius orbis sensu, iudicioque vlla in re discrepet.

CAPVT XI.

De Pontificis Maximi in approbandis Academijs auctoritate.

[In cõfil.
Theolog.
2 part pa.
165]

NON placet hoc Philippo. Quid ita? Nolunt, inquit, Pontifex, & Imperator propagari veram, & puram Euangelij doctrinam, qualem constat esse harum Ecclesiarum. Ideò his Principibus, & Scholis sunt inimici. E contra tamen hi Principes verè inuocantes DEVM, debent facere officium suum, & constituere honesta collegia docentium, & discentiũ litteras. Id præcipit DEVS. At quis non videt ea non posse honesta esse docentium collegia, quæ ideò absque summorum Principum auctoritate constituuntur, quòd doctrina in ijs tradatur ab illorum

illorum sententia, & quod consequens est, à consensione orbis terrarum abhorrens? Sed premit nos Philippus veteris Ecclesiæ consuetudine. Non est dubium, inquit, [Ibid. Ecclesiam Dei habentem scholas, & auditores, seu collegia docentium, & discipulorum posse, & debere dare testimonia auditoribus, sicut testantur litteræ, quæ vocantur formatæ. Vult inde cõfici quemuis suorum cõtum, honores Academicos, sine Pontificis, vel Cæsaris auctoritate mandare posse. quia gradus nihil aliud sunt, nisi hæc testimonia. Non disputo, quàm imperitè gradus Academici formati veterum litteris comparentur, cum hæ fuerint fidei, & communionis Catholicæ, illi egregiæ cuiusdam sint, & præstantis eruditionis testimonia. Sed faciamus inter hæc nullum esse discrimen. Nego valuisse formatas litteras à quocumque cõtu datas: contendo earum vim non solum scribentis iudicio, sed etiam recipientis approbatione niti oportuisse. Itaque S. Augustinus, cum Fortunius Donatistarum Episcopus, Ecclesiam suam Catholicam esse contenderet: Quærebam, inquit, vtrum epistolas communicatorias, quas formatas dicimus, posset quò vellem dare? atque addit. Parabam autem, vt si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis tales littere mitterentur, quas in Apostolicis auctoritatibus pariter legeremus illo iam tempore fuisse fundatas. Falsum igitur est quemuis cõtum, qui sibi Ecclesiæ DEI nomen arrogaret, formatas litteras, id est, vt Philippus interpretatur, doctrine testimonia, suis auditoribus dare potuisse, quæ apud rectè sentientes pondus haberent, nisi essent Aposto-

[Epist.
163.]

licæ Ecclesiæ sententia comprobata. Quæro igitur ex Philippo, num Ecclesia Romana, in qua, vt loquitur idem S. Augustinus, **semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus**, testimonia, quæ ab eorum cœtibus doctrinæ auditorum tribuuntur, admittat, & probet? Negabit, sat scio. Quid ergò formatas nobis obijcit, cum eæ solæ veterum testimonio formatae Catholicam, veram, puramque doctrinam ostenderent, quæ non essent à societate Romani Pontificis alienæ? Ita enim Optatus Mileuitanus, Augustino vetustior, vt ostenderet suam Ecclesiam esse Catholicam, non Donatistarum; recensitis ordine inde à S. Petro omnibus Romanis Pontificibus, vsque ad eum, qui sua viuebat ætate, cum quo, inquit, nobis **totus orbis, commercio formatarum, in vna cõmunionis societate concordat**. Errat verò Philippus, cum sperni, & repudiari Pontificis auctoritatem posse credit, eò quod Christiani, Iuliani temporibus proprias scholas, & proprios cœtus discentium instituerint, tametsi ille edicto prohiberet admitti Christianorum **liberos in scholis publicis**. Christianorum enim Scholæ, Iuliani imperio, ciuilibus duntaxat immunitatibus, & commodis carebant, quæ sola ab Imperatoribus proficisci possunt: laudem verò certæ, & constantis de religione sententiæ earum nulla amiserat, quæ quidem Romani Pontificis auctoritatem sequeretur. Neque enim minus Iuliani, ac postea Valentiniani, & Valentis principatu, Catholici, vt probarent, sibi pro veritate, Donatistis pro mendacio dimicationem esse susceptam, illa Optati oratione vtebantur. Quæ, inquit, apud vos veritas inueniri potest, cui **Catholica videtur obsistere?** aut quod apud nos esse menda-

[Ep. 162.]

[Lib. 2. ad
Parmen.]

[Ibid.]

[Lib. 7.]

mendacium poteris approbare, in vna commu-
 nione esse cum toto orbe terrarum? Nunquid
 poteris approbare mendacium, symbolum ve-
 rum, & vnicum retinere, & defendere? Nunquid
 poteris approbare mendacium Cathedram Petri,
 & clauis regni cœlorum à Christo concessas, vbi
 est nostra societas? Fateatur ergo Philippus, aut in
 veterum Formatis litteris nihil ad tuendas Academias po-
 situm esse præsidij, quæ sine Pontificis auctoritate, nutu-
 que fundantur, aut certè, si, vt par est, nefas esse putat à
 sententia eius atatis discedere, qua integram, puramque
 Ecclesiam fuisse confitetur, Burenianam certè orationem,
 quam sua præfatione sibi laudandam putauit, & totum
 eius consilium damnet necesse est. Quid enim stolidius,
 quàm eam Academiam in cœlos ferri, cui Pontificis au-
 ctoritas ludibrio sit, atque despectui, cum grauissimi &
 vetustissimi Patres, totius orbis consensu, testentur, abs-
 que ea veritatem retineri nullo modo posse? Num verò
 magis Academia sine veritate, quàm mundus sine sole
 constare potest? Meritò igitur te, Princeps Illustrissime,
 posteri omnes amabunt, atque in oculis ferent, qui cum,
 hac Academia fundanda, viam aperire, & munire velles ad
 veritatem, eam vnã tibi sequendam putasti, qua tot in-
 nocentissimos, sapientissimosque homines ad illam per-
 uenisse, nemo, qui se modò sapere profitea-
 tur, ausit diffiteri.

§ (* *) §
 §

CAPVT

Contra Iordanem Canonicum Ofnaburgensem, qui vnam in orbe terrarum Parisiensem Academiam esse volebat.

VERVM exorietur fortasse non nemo, Princeps Illustrissime, qui cum in magni beneficij loco ponat, nullam adhuc in VVestphalia prauis infectam opinionibus Academiam extitisse, neget tamen etiam recte sentientium numerum augeri oportere. Sunt enim quidam homines ita tetrici, ac morosi vt qua in re ipsi incommodo aliquo sint affecti, in ea ceteros absque eodem versari, ferre nullo modo possint. Atqui ij, si qui tamen erunt, fortasse Iordanis Canonici Ofnaburgensis, qui Rudolpho Habisburgio Cæsare floruit, se auctoritate tuebuntur. Is in libro de translatione Imperij ad Germanos, censuit, quemadmodum vna esset Ecclesia Romana, quæ cæterarum mater esset, ac magistra, ita satis orbi terrarum esse vnam Academiam Parisiensem, à qua bonæ omnes artes, quæ ad orthodoxam doctrinam, tuendam, & ornandam sint opus, ab omnibus gentibus peti possint. Quæ opinio totius jam propè orbis consensu, & institutis, tot jam exortis nouis gymnasijs pridem est confutata. Ac Parisiensem quidem Academiam, propterea quod antiquitate facile cæteras omnes antecellat, semperque viris eruditissimis, & grauissimis abundarit, equidem omni veneratione complectendam esse iudico; præsertim, quòd eam, idem ille Carolus, eodem quo hanc nostram, & finitimas VVestphaliæ, Saxonixq; Cathedrales Ecclesias, animo illo suo

suo verè magno, & incenso de humano genere bene me-
 rendi studio fundauerit. Sed vereor ne parum intelli-
 gant, qui hæc disputant, in quo sita sit vera Academiæ no-
 bilitas, qui totam eius gloriam angustis vnus vrbis finibus
 terminari volunt: cùm hominibus eruditione præstanti-
 bus, ex ea, velut equo Troiano, depromptis, atque in alias
 velut colonias dimissis, ac distributis, latius multò & fru-
 ctum eius, & famam amplificatam, ac diffusam esse videa-
 mus. Certè hæc ipsa I E S V Societas, quæ vt alia com-
 plura, toto orbe Christiano, ita hoc Paderbornense gy-
 mnasium tua, Princeps Illustrissime, voluntate modera-
 tur, ac temperat, in Academia Parisiensi primum est exor-
 ta, & decem illi Patres, qui eam primùm certis legibus in-
 stitutisque deuinxerunt, in litteris Apostolicis, in **Vni-**
uersitate Parisiensi graduati; & in Theologicis
studijs per plures annos exercitati fuisse memo-
rantur. Quòd si, è Iordanis præcepto, Lutetiæ in aliquo [Pauli 3.
an 1540.
Iulij 3. an.
1550.]
 gymnasio delitescerent, ijs duntaxat doctrinæ suæ lucem
 impertiuissent, quibus fuisset ad eos audiendos conueni-
 endi facultas, nulla prope jam esset Christiana natio, quæ
 non aliquot eruditorum hominum millia, quæ postea ex
 huius Societatis disciplina prodierunt, desideraret. Neque
 verò, propterea quòd Romana Cathedra à **C H R I S T O**
 sit cõstituta, in qua vna Cathedra, vt loquitur Oyratus, [Lib. 2.]
vnitas ab omnibus seruetur, ne ceteri Apostoli
singulas sibi quisque defenderent: vt jam schis-
maticus, & peccator esset, qui contra singularem
Cathedram alteram collocaret: non inquam con-
sequens est vnã duntaxat Academiam esse debere. Quo-
niam enim fieri non posset, vt omnes Ecclesiæ partes, instar
 F vnius

vnius corporis, inter se cohærent, nisi CHRISTI instituto, vnius, quod sub aspectum caderet, capitis auctoritate tenerentur, ideò non dubitamus pronunciarè cum D. Cypriano Martyre: Deus vnus est, & Christus vnus, & vna Ecclesia, & Cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Quod si ad idem exemplum formandæ essent Academiae, concluderetur non vnâ omninò solam, vt argumentabatur Iordanes, sed vnâ quæ auctoritate, & imperio quodam ceteras contineret, & gubernaret esse oportere. Sed ne id quidem necesse est. Dum enim Academiae inter partes Ecclesiæ, vt verè sunt, censentur, licebit quidem opinionibus, de quibus in vtramq; partem integra religione certatur, inter se dissentiant: in ijs verò quæ capita sunt ac firmamenta salutaris doctrinæ, ne distrahantur in factiones, eadem eas, quæ vniuersam Ecclesiam, auctoritas colligabit.

CAPVT XIII.

Cur expediat plures Catholicas Academias institui.

EST nihilominus hodie quoque nonnullis, quibus est priuatus quæstus reipubl. commodis potior, permolesta Academiarum nouarum omnis institutio. queruntur enim nescio quid de splendore, & celebritate veterum gymnasiorum nouis fundandis, quotidie detrahi. Quæ ratio si maiores nostros mouisset, ne ea quidem extarent, pro quorum isti honore decertant. Etenim ante annum à CHRISTO nato M. CCC. vna, & fortasse altera erat in Germania Viennæ, & Augustæ Treuirorum Academia. Nihil tamen illæ causæ dicere potue-

potuerunt, quin proximo consequenti seculo Heidelber-
 gensis, Pragensis, Coloniensis, atque Erfurtensis fundaren-
 tur. Aucto, vt fit, numero, illustrior quoque cœpit esse
 earum vtilitas. ergò post annum M. CCCC. Lipsiensis,
 Ingolstadiensis, Louaniensis, Rostochiensis, Gripsvvalden-
 sis, Friburgensis, Tubingensis, Moguntina ad veteres illas
 accesserunt. Num hæ tamen maioribus nostris multæ vi-
 sæ sunt? num à nouarum studio hac veterum multitudine
 sunt retardati? Nonne post annum M. D. VVittemberge?
 nonne Francofurti ad Oderam? nonne Dilingæ, Herbi-
 poli, Gracij, & alijs Germaniæ locis nouæ Academiæ exti-
 terunt? Nimirum si, vt ait Sapiens, **Multitudo sapien-** [Sap. 6.]
tum sanitas est orbis terrarum, poterãtne dubitare,
 quin è salute esset Reipub. quamplurimis locis accendi stu-
 dia sapientiæ? Veniebat verò noninumquam vsu, vt exor-
 to bello, aut simili publica calamitate aditus ad longinqua
 gymnasia adolescentibus intercluderetur, quibus multos
 sæpe annos tam necessario fructu carendum fuisset, nisi
 prouisum esset à principibus, vt vno obsæpto, alia littera-
 rum studiosis paterent loca. Quid priuatorum inopiam
 commemorem, quibus nisi oblata essent adiumenta di-
 scendi, quantas hodie respub. vtilitates, & ornamenta re-
 quireret? Quid quòd Ecclesiæ rationes ita flagitare viden-
 tur. Qua enim illi re tam opus est, quàm eruditus Paro-
 chis? nam quod oppidum, aut quis vicus paullò frequen-
 tior tali non eget? præsertim hac nostra tempestate, qua
 nisi hominum animi doctorum præsidij tegantur, vix est
 vt planorum, & impostorum manus euitent. Iam verò
 Parochi munus non valdè ab ijs expetitur, qui complures
 annos studia litterarum peregrè suis impensis coluerunt.
 De publico verò, si quot satis essent, in hanc spem, procul
 patria

patria alerentur, prope in immensum prodirent sumptus, cum opportunitates deesse non possint, quibus minus difficulter sustineantur domi. Adolescentibus verò ipsis vtrum tandem ad disciplinam est conducibilius, in suorum conspectu arctè, attentèq; haberi, an inter alienos in summa impunitate versari? præsertim cum jam multiplicatis vbique scholis, & breviori reperta ad eruditionem via, ijs doctrinis hodie pueri imbuantur, quas vix olim viri degustabant. At illa ætas mollis ac tenera, non certè est ad peregrinandum apposita. quippe facile remotis custodibus, alienos minusque commodos mores induit. Id quod esset valdè procliuè, si ad paucas vrbes immensi adolescentium greges confluerent, qui neque propter imprudentiã sibiipsis imperare, neque propter multitudinem à moderatoribus cognosci, nedum regi possent. Quod enim sapienter dictum est ab Aristotele, multitudinis, vt rectè gubernari possit, modum quendam esse oportere, id maxime in moderanda teneriore ætate valet, quæ sine intenta obseruatione, assiduaq; custodia diffluit, atque corrumpitur. Quod vtinam huiusce rei pauciora exempla haberemus, neque liceret Academias florentes olim, nunc rectorum socordia eò prolapsas commemorare, vt adolescentes, qui ad eas mittuntur, vix pluribus annis doctiores, at paucis mensibus certò flagitiosiores euadant. Nam quid attinet earum meminisse, quæ à maiorum religione descuerunt? videnturne vel hæ solæ satis iustam nouis instituentis causam dedisse? Certè cum Ioannes Hussus peruersis VViclephi opinionibus imbutus Academiam Pragensem perturbaret, nouamque eius gubernandæ formam suis consceleratis consilijs opportunam moliretur inducere, in paucis diebus tria admodum Germanorum millia, cum suis professoribus, viris

Catho-

[7. de rep.
cap. 4]

[Æneas
Sylvius
hist. Bo-
em. ca. 35.
Naucler?
Bonfin.]

Catholicis, Lipsiam commigrarunt, ibique nouæ Academiæ, in qua sine religionis labe studia litterarum tractarent, fundamenta jecerunt. Ita enim verum esse censebant, vt similit aliqua Academia sese abruperit à societate rectè sentientium, euestigio exoriatur alia, quæ illius damnum nouo ardore, & industria dissoluat, atque compenset. Et tamen postquam non modò in plurimis Academijs jactura est facta, verum etiam tot populosissimæ gentes a nobis auulsæ, nouis quotidie de religione doctrinis ludos aperitunt, erit quispiam Catholicus tam à studio auitæ religionis auersus, vt molestiam capiat animo, cum à viris Principibus tot mortalium errorem miserantibus, opportunis locis gymnasia salubribus, nullaque peste contaminatis litteris excitantur? At enim, inquiunt, Academiarum nostrarum honorem, & antiquissimum decus tot nouarum accessione infuscari nolumus. Itane? tot populorum salus vestro isto fumoso nomine vobis est vilior? Quid enim? quacumque circumtulerimus oculos plena sunt omnia naufragijs miserorum. hic si quis vnde vnde licuerit, validas, nouas, omnibus rebus instructas naues contrahat, è propinquo percuntibus signum ostendet, adnatantes accipiat, omniq; ope reficiat, vos scilicet, Viri Sapientes, indignum facinus exclamabitis: obscurari illius nauis gloriam,

qua vecti Argiui delecti viri,

Petebant illam pellem inauratam arietis. illam vnam, toto mari requiri, illam conscendi debuisse. illam qui nancisci nequiuert, eum scilicet fluctibus, Dijsque marinis esse permittendum. Quantò Academijs veteribus esset gloriosius, prognatis nouis, acuerit studia litterarum, intendere professorum assiduitatem, iuuenum animos laudabili æmulatione inflammare, denique partam à maioribus.

bus gloriam non socios laborum refugiendo, sed industria omni vincendo, tueri, ac propagare? Iam verò languentibus studijs, laxata disciplina, jacentibus bonis moribus, incitum est profectò bonas artes accusare, si tam malis modis acceptæ, noua sibi domicilia circumspexerint.

CAPVT XIV.

Gratiæ totius VVestphaliæ nomine.

DE hac tamen, Princeps Illustrissime, abs te constituta Academia, locorum interualla, quibus sane non modicis hæc vrbs abest à veteribus gymnasijs, omnem eripient querendi, & indignandi locum. Quàm verò omnibus VVestphaliæ ordinibus iucundum acciderit hoc beneficium tuum, satis hæc Academię tuæ natalem celebrantium, gratulantium, gestientium frequentia, & inusitati plausus ostendunt. Quis enim est omninò summorum, mediorum, infimorum, cuius non os ipsum, atque vultus exultantes tibi gratias agere videantur? Tu enim, Princeps Illustrissime, vnus post hominum memoriam, ita de VVestphalia vniuersa es promeritus, vt cum ad te vna duntaxat Episcopalis Ecclesia administranda delata sit diuinitus, tamen eas quoque in quibus Episcopale munus non sustines, Episcopalibus jam tibi meritis, ijsq; immortalibus obstrinxis. Quid enim tam dignum Episcopo, quàm in omnem retrò ætatem prouidere, vt omnibus scientiæ, & integritatis artibus erudiantur, qui sunt aliquando in Ecclesiasticorum hominum numerum allegendi? quàm diuinarum humanarumque rerum cognitione præstantes cum inferioris loci Clericos, tum Scholasticos, Decanos, Præpositos, aliosque magnates tanto ante fingere, & formare? Atqui hoc abs te commodum,

dum, Princeps Illustrissime, non minus ceteris VVestphaliae Ecclesijs, quam huic tuæ, promptum est ac paratum. De quo quidem adsunt viri natalibus, virtute, dignitate spectatissimi, qui suarum tibi Ecclesiarum nomine gratulentur, & quod iucundissimum tibi gratiarum genus esse solet, hoc se tuo beneficio quamprimum, ac deinceps perpetuò vsuros profiteantur. Quid? nobilissimus equester ordo, qui, jam inde à primis harum Ecclesiarum primordijs, suos in ijs liberos DEO, Ecclesiæque commodis, & dignitati omnibus seculis consecrauit, quantas tibi gratias, & laudes habet, ac dicit, quòd illos in ipsis modò patriæ vlnis, ad omne Ecclesiastici hominis officium, & decus assuefacere, omnibusque necessarijs litteris perpolire tuo beneficio liceat, cuius ante gratia magna patrimonij iactura, exiguo sæpe profectu, longinquis gymnasis committebantur? Nam quid ego singulorum studia atque gratulationes exequar? Quantas enim spes omnium mentibus hac tua munificentia attulisti? Quis nunc est tam humilis, atq; inops, qui in hac tam prompta atque expedita ad eximiam quandam eruditionis laudem perueniendi facultate, non aliquos suorum posterorum omni genere litterarum ornatos? non aliquod familiæ præsidium? non aliquod Reip. lumen jam nunc animo præcipiat, atque expectet? Iam verò, Princeps Illustrissime, noli putare non eos quoque qui aliter atque nos de Religione sentiunt, huius gratulationis esse participes. Abiecerunt illi jam pridem, atque detestati sunt (præter Anabaptistas) veterem illam Lutheri sui Academijs, & honestis disciplinis maledicentis insaniam. Verant nos spem despondere salutis suæ, qui tametsi ab Ecclesia se remouerunt, non tamen passi sunt densis illis ignorantia, ac barbaria tenebris, quas ille, ne quando claram lucem aspiceret, eis offundere moliebatur, sibi ad eam adi-

tum

tum intercludi. Quòd si quis erit omninò in VVestphalia, cui stomachum moueat hæc arx omnis salutaris doctrinæ, aduersus eorum errores abs te collocata, is reputet hoc eodem loco posita quondam à Carolo Magno Augusto castra, quibus vniuersam VVestphaliam sibi, & CHRISTO subegit. Quis verò post illam victoriam fuit in VVestphalia tam demens, qui negaret illa Caroli arma salutem VVestphaliæ peperisse? quis ab eo victus est, quin gratias se debere victori fateretur? Ne dubita, Princeps Illustrissime: DEVS castris non jam armorum, & militum, sed salubrium doctrinarum in hac Vrbe positis, inde ei salutem instaurare meditatur, vnde primùm olim oblata est. Oppugnantur nunc hæc castra, vt quondam illa aduersariorum odijs, sed vbi semel manus dediderint, agnoscent contra suam se salutem dimicasse. Erunt etiam quibus quæ illis modò terrori sunt, & molestiæ, in delicias quondam & mella vertantur. Iam enim prospicio compluribus euenturum, quod de se, postquam à Manichæis ad Ecclesiam se retulerat, narrat D. Augustinus: Nunc, inquit, vbera Ecclesiæ, post longissimam sitim penè exhaustus, atque aridus tota auiditate repetiui, eaque altius flens, & gemens concussi, & expressi, vt id maneret, quod mihi sic affecto ad recreationem satis esse posset, & ad spem reducendam vitæ, ac salutis. Neque enim abesse potest, in tanta multitudine honestissimorum hominum, qui magnis ingenijs, integrisque moribus præditi, nulla animi peruersitate, sed sola ignorantie veri, nobis se morantur adiungere, quin complures sint futuri, quibus grauis illa, solida, constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, tot bonarum artium fulta præsidijs, inimicas veritati sit opiniones detractura. Quibus detractis, vt nihil est ve-

[Lib. de
vtil. cred.
c. 1.]

est veritatis cognitione dulcius, exardescunt nimirum dolore, quod vanissimarum rerum specie tamdiu fuerint ab ea percipienda, fruendaque retardati. itaque inflammati amore eius damni compensandi toti ad illam penitus intuendam, & complectendam incumbunt. Qui quidem æternum tibi, Princeps Illustrissime, gratias agent quod perfecto hoc Gymnasio & aditum facilem aperueris repertiendæ veritatis: & ea reperta fontem purissimæ, & liquidissimæ voluptatis.

Finis Libri Primi.

P A N E G Y R I C I, DIE N A T A L I A C A D E M I Æ T H E O D O R I A N Æ
P A D E R B O R N E N S I S, E I V S I L L V S T R I S S I -
mo Principi Fundatori oblati,

L I B E R I I.

De Academia Paderbornæ constituta.

C A P V T P R I M V M.

Procemium.

MIRIFICVS ille, Princeps Illustrissime, VVestphalorum in omnem humanitatem, & scientiam liberalem amor, qui tam vberem hodie omnibus lætitiæ, & gratulationis afferre segetem videbatur, idem nescio quid obiecit quorundam mentibus, quod eas angat, neque sinat penitus acquiescere.

G

Prædi-

Prædicant illi quidem tuum istum excelsum, totamque, quoad licet, Remp. bene promeritis comprehendere gestientem animum, meritoque hanc Academiam tuam inter præcipua VVestphaliæ decora numerant. Verùm vt quisque quod valde diligit, id maximi estimat, ita sunt nonnulli, qui verentur, ne Academię dignitati, quam ipsi omni sibi ope ornandam esse ducunt, hic delectus abs te locus non ex omni parte respondeat. Negant enim Paderbornam tam magnifico Academiæ nomini parem esse. Quibus principio promptum esset respondere, quando quidem DEI voluntas ita tulit, vt Tuæ potissimum Celsitudini condendæ Academiæ animus esset, ac facultas, mirum nemini videri debere, si principem Imperij ac ditioris tuæ urbem, præ alijs hoc ornamento decorandam putaris. Cui enim prudenti venire posset in mentem alienam te potius Spartam ornaturum esse, quàm tuam? Ad hoc possem istorum orationem refellere, qui Academiam, nisi in ampla vrbe, collocari vetant, cum in vicis quoque omni mœnium, ac portarum præsidio nudatis nobilia gymnasia sita fuisse prodantur. Atque hæc adeò ex Academijs in Remp. non rarò fluxit vtilitas, vt quæ loca humilia, atque abiecta colere cœpissent, breui in visendam magnitudinem, celebritatemque crescerent. Verùm hæc nunc quidem oratione non vtar. Quanquam enim confidam ex hac institutione Academiæ, insignem cumulum ad Paderbornæ pristinam dignitatem accessurum, me tamen dies hodiernus admonet, ne in animo cuiusquam hæc patriar opinionem residere, eorum ornamentorum, quibus opus est ad idoneam sedem nobilium artium, vllum ei defuisse. Id quod ego tam firmis, illustribusque argumentis me confirmaturum esse confido, vt tametsi in manu tua fuisset, ac potestate, in qua VVestphaliæ vrbe Academiam poneres,

poneres, ceterisque omnibus consultò Paderbornam antetulisses, nemo id iniuria factum esse, jure queri posset.

C A P V T II.

Academię fundatio Episcopum maximè decet. Paderborna Episcoporum VVestphalię Urbium dignitate prima.

ATQUE illud quidem nemo non rectè, & ordine factum faretur, quòd ab Episcopo, & sacro Principe hoc tam salubre consilium, & cura suscepta sit. est enim finitima procurationi sacrorum litterarum, & doctrinę cura. Nam cum Episcopi proprium sit salutaris doctrinę tradendę munus, sitque ei, si quid minus sanum vulgò feratur, omnis culpa præstanda, præclare ex eo ratiocinatur Alexius Comnenus, eum cui publicè sit docendi potestas, ad leuandum onere Episcopum accedere. Non quòd, vt imperitè quandoque docuit Lutherus, renunciatio Doctorum in Academijs nihil distet ab ordinatione, & initatione legitimorum Ecclesię Ministrorum, & pastorum: Sed velut de rege sapienter scriptum fecit Xenophon, ei multis auribus, multis oculis opus esse, qui sunt viri rerum vsu & prudentia excellentes, ita de Episcopo scite dici potest, ei plura quoque ora esse oportere, quę populum erudiant. Quocirca decernit ibidem Imperator, vt tametsi Constantinopoli vectigalia doctoribus ab Imperatore sint constituta, ipsi tamen non nisi eius vrbis Archiepiscopi auctoritate ad docendi munus deligantur. Ex quo obseruat vir juris consultissimus Petrus Tolosas, ita

[In Nouell. cõst. 6]

[Lib. 8. de Instit. Cyri.]

[De rep. l. 18. c. 3. §. 8]

[Apud A.
dā Brem.
cap. 10.]

rectam rationem flagitare, vt qui in publicis Scholis iuuentutem erudiunt, ij ab Ecclesiæ præsulibus potestatem, & stigmata à ciuili Principe consequantur. In VVestphalia autem cum Imperator Carolus Magnus Episcopis iure suo cesserit, atque ita hos populos, vt ipse loquitur, pro amore reillius, qui ei victoriam contulit, ipsi tributarios, & subiugales deuotè addixerit, nã is Episcopus omnes penitus officij sui partes intelligit, ac perspicit, qui turpe existimat ex opibus, quas ciuilis Princeps bello partas sponte Ecclesiæ commodis consecrauit, non quantum Resp. flagitat, in doctrinarum cultum deriuari, quem ille, si eas retinuisset, omni ope alere, & ornare sui muneris esse duxisset. Ac licet omnes VVestphaliæ Episcopi in eadem esse causa videantur, tamen quoniam non videbuntur rationes Ecclesiarum exposcere, vt in singulis Academiae sint: vbi id in quæstionem vertitur, ad quem ex omnibus hæ partes sint deferendæ, equidem censeo eum, cuius Ecclesia dignitate cæteris antecellat, præclare facturũ, si, cum ita tempora Reip. postulabunt, vltro eas ipse sibi deposcet. Fere enim, cui excelsiorem locum maiores nostri tribuendum putarunt, ea Ecclesia opportunitate regionis, splendore, alijsque rebus est ornata, vt cum amplitudinem quãdam suo Antistiti possit eius nomen afferre, verendum non sit, ne sapientiæ cultoribus non sit ornamento. Iam verò inter VVestphaliæ Antistites Paderbornensem obtinere, longè Principem dignitatis gradum, nemo est qui ignoret, nisi qui in ratione conciliorum Ecclesiasticorum, Conuentuumque Imperialium, & omnis memoria vetustatis rudis sit, atque peregrinus. Et erit quispiam qui miretur, in ea Vrbe constitui primam VVestphaliæ Academiam, in qua tot sæculis sit Ecclesia Cathedralis, cui cæteræ & antiquitate, &

te, & opibus, & prouinciarum amplitudine, clientelisque florentes non dubitent de honore concedere?

C A P V T III.

Religio Christiana Paderborna manauit in vniuersam VVestphaliam. Bonæ litteræ in VVestphalia ab initio comitatæ religionem Christianam.

DEINDE cui dubium est, quin Christiana religio Paderborna, velut à capite, in vniuersam VVestphaliam permanarit? Etenim gente vniuersa à Carolo Magno perdomita hic prima Synodus est habita, in qua primoribus, magnaue populi multitudine baptismo lustrata, salutare primum rogatæ leges, & iura sancita sunt. Itaque vir eruditus, & pius, qui Arnulfi Cæsaris ætate studijs litterarum, & sanctimoniam florebat, pulchra sanè imagine, Paderbornam eum locum esse scripsit, vbi duri ad eam diem, atque instar filicis indomiti Saxonum animi, ferro D. Caroli icti tandem in scintillam Christianæ fidei emicuerint. quæ scintilla in immensum postea crescens incendium, nō Saxones modò omnes, sed Vandalos quoque, aliasque remotissimas gentes corripuerit. Vnde idem existimauit Paderbornensi Ecclesiæ rubram crucem pro insigni relictam esse, quòd in ea primum Saxones, & VVestphali cruentis Caroli prælijs compulsi, sub hoc CHRISTI signo militare cœpissent. Quid tum postea? dicet quispiam. sit sanè VVestphaliæ Religio primum nata Paderbornæ. num ideò Academia insignib⁹

[Ann. Fræcorum, Regino, alij anno Domin. 777.]
[Apud Gobelin. in Cosmod. et 6. cap. 38]

vna digna est? non equidem id nunc pugno: sed tamen æquum esse censeo vt quæ ex Vrbe tota olim VVestphalia haufit Religionis initia, in ea ne ægrè ferat domicilium construi, vnde omnium, quæ quidem religioni ancillentur, artium ratio petatur. Equidem ipsas artes existimo, si rogarentur qua in Vrbe VVestphaliæ certam sibi sedem figi vellent, non aliam delecturas, atque eam, quam Religio, vnde in omnes plagas se latè diffunderet, primam optasset. Etenim illæ postquam vnà cum Religione inde ab vltima Britannia in has oras nauigarunt, omniumque fuerunt eius periculorum participes, tandem in hac Vrbe vnà cum illa primum stabile domicilium collocarunt. Constat enim sanctissimos illos viros, qui ex eadem prognati Saxonum gente, in Britannia, missam sibi Roma & fidei, & doctrinarum lucem hauserant, neutiquam commisisse, vt cognati Saxonix & VVestphaliæ populi alterutram ad se non importatam esse iure queri possent. Sic enim viderant à suis illis in Britannia præstantissimis magistris vsurpari, vt arctissima semper retineretur inter Religionem, Doctrinamque concordia. Cuius instituti præcipuam sibi laudem vendicat Theodorus Archiepiscopus Dorouernensis, qui natus Tharsi vrbe Ciliciæ, à Vitaliano Papa initiatus, in Britanniam venit anno CHRISTI DC LXVIII. Is cum sacris profanisque litteris esset insigniter eruditus, haberetque suorum laborum socium, atque comitem Adrianum Abbatem natione Afrum virum item doctissimum, mirificum studiorum ardorem in Britannia omnium animis iniecit. Audi enim quid de vtroque narret Venerabilis Beda. Quia, inquit, litteris sacris, simul & sæcularibus, vt diximus, abundanter ambo erant instructi, congregata discipulorum ca-
terua,

[Beda lib.
4. hist. ca.
1.]

[Lib. 4.
hist. Eccl.
Angl. cap.
2.]

terua, scientiæ salutaris quotidie flumina, irrigans
dis eorum cordibus emanabant, ita vt etiam me-
tricæ artis, Astronomicæ, & Arithmeticæ Eccle-
siasticæ disciplinam, inter sacrorum apicum vo-
lumina suis auditoribus contraderent. Indicio
est, quòd vsque hodie supersunt de eorum disci-
pulis, qui Latinam Græcamque linguam æquè ac
propriam, in qua nati sunt, norunt. Neque vn-
quam prorsus ex quo Britanniam petierunt An-
gli feliciora fuere tempora, dum & fortissimos
Christianosque habentes reges, cunctis barbaris
nationibus essent terrori, & omnium vota ad nu-
per audita cœlestis regni gaudia penderent, &
quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri,
haberent in promptu magistros qui docerent.
Delectat me, fateor, Princeps Illustrissime, hæc sanctissimi,
& eruditissimi Theodori memoria vel eò, quòd te eiusdem
auspicatissimi nominis Præsulem, sentiam eandem tempo-
rum felicitatem VVestphaliæ conciliare conari. Quid
enim aliud agis, quid moliris, nisi vt Respub. pacis otio, &
tranquillitate aliquando reddita, omni diuinæ humanæq;,
sapientiæ vbertate perfruatur? Huius è Theodori Iudo
prodierunt viri illi sanctissimi Bonifacius, Suibertus, E-
vvaldi & alij, qui paullò post eius excessum, vt hanc, vici-
nasq; terras CHRISTO subiungerent, inde sunt profecti.
Non enim illi solam religionis, verùm etiam omnis libera-
lis doctrinæ lucem se afferre profitebantur. Sed nimi-
rum diu nimium nostrates vtramque sunt aspernati: diu
frustra stabilem in VVestphalia sedem, & domicilium que-
sierunt.

fuerunt. Si quidem inter assiduos fremitus armorum, & rebellium bacchationes nusquam tutò templa, nusquam scholæ ponebantur. Interea extra VVestphaliã, quæ media patriæ iactatione eripi poterant, sub idoneis magistris VVestphali adolescentes Christianis moribus, & doctrinis utcumq; tingebantur. Nam Traiecti ludus erat, quem D. Gregorius regebat D. Bonifacij Martyris auditor. In eo S. Ludgerus, qui deinde primus Monasterij Antistes fuit, erudiebatur, & vnà cum eo, vt ipse loquitur, quidam de nouella Dei plantatione diebus nostris inchoata Fresonum, & Saxonum. VVirceburgi quoque D. Caroli voluntate duodecim nobilissimi adolescentes, D. Burckardi præceptis imbuebantur, è quibus duo primi Paderbornensis Ecclesiæ Præsules sunt delecti. Quid quod eiusdem Imperatoris instituto Romæ eiusdem gentis quasi quoddam seminarium fuit, quod Schola Saxonum dicebatur, non longè ab æde S. Petri, vt in ipsa quasi Catholicæ Religionis arce vna pietatem, litterasque condiscerent? At verò postquam Magni Caroli inuicta virtute in Paderbornensi Synodo totius VVestphaliæ consensu CHRISTI fides suscepta est, noluit illa sine comitatu bonarum artium, ac disciplinarum, quas constantissimas aduersis suis rebus comites habuerat, patefactos iam sibi VVestphaliæ fines ingredi. Idem igitur dies, eadem Synodus, eadem Paderborna omnium quæ deinde in VVestphalia extiterunt & templorum, & Scholarum, vno eodemque decreto fundamenta posuit. Parne erat eam eius boni expertem remanere, cuius ipsa cæteris vrribus, ac terris tamdiu frustra expetitam facultatem obtulerat? Potestne illa indigna videri, quæ omnium disciplinarum honestarum vocibus personet, in qua primum illa vox audita est consentientis, conspirantisque VVestphaliæ, vt

armis

[S. Ludgerus in cõmem. de SS. Bonifacio, & Gregorio.]
 [Vide Baronii in Mart. ad 10. Nou.]

armis positis, abiecta impietate, exturbata barbaria, pax, religio, humanitas, & humanitatis parentes bonæ litteræ cohererentur?

C A P V T IV.

Olim quoque & inferiores, & sublimiores doctrinæ Paderbornæ flourerunt.

VIDE, Princeps Illustrissime, quæ mens fuerit maiorum tuorum, grauiſſimorum huius Urbis Antistitum, quibus non mediocri studio fuit, in ea omnium artium studia nutrire, quibus salutaris fides propagatur, atque defenditur. Intelligebant enim VVestphalis vsuuenisse, quod alicubi confirmat Augustin⁹: *[Ep. 20. ad Bonif.]* Multis, inquit, profuit (quod experimentis probauimus, & probamus) prius timore vel dolore cogi, vt postea possint doceri. Igitur quo in loco, terrore armorum fortissimi Imperatoris compulsa VVestphalia, Christiana sacra suscepit, in eo prouidendum sibi putarunt, ne vnquam deessent magistri exercitationesque doctrinarum. Quæ tametsi nullo fere tempore omninò jacuerunt, fuit tamen cum eo ardore celebrarentur, vt, præter hodiernum Academiæ nomen, nihil admodum desiderares. Quæ enim tempestate, vt alios præteream, Meinvercus ille Paderbornæ nobilissimum decus, ad clauum huius Ecclesiæ sedebat, non modò optimi Latinitatis auctores Sallustius, Virgilius, Stadius explicabantur, verum etiam florentissimi adolescentes, Rhetoricis, Dialecticis, Arithmeticis, Geometricis, Phisicis, omni deniq; genere liberalis eru-

H

lis eru-

lis eruditionis informabantur. Eius vestigijs cum alij deinceps Antistites, tum præcipue is qui duodecimo loco huic Vrbi præfedit, Imadus, ipsius Meinverci è sorore nepos, institit, qui seuerissima auunculi disciplina, à pauxillo puero, ad omnem sanctimoniam, sapientiamque laudem institutus, non commisit, vt tanto viri sanctissimi labore accensa rerum pulcherrimarum studia, suo tempore restinguerentur. Atq; vtinam vetustatis iniuria, atque crebra huius Urbis, & primariae Ecclesiae deflagrationes paullo plura nobis huius tam præclaræ voluntatis reliqua monumenta fecissent. esset profectò vnde liquidò disceremus sapientissimas tuas, Princeps Optime, curas & cogitationes, cum præstantissimis maiorum tuorum consilijs ita congruere, vt non tam eorum virtutem æmulando expressisse, quam ipsos tanto interuallo viuos in te, spirantesque retulisse videaris. Nunc autem, tuarum quidem virtutum formam integram, & vndequaque emicantem splendorem intuemur: illorum autem quæ fuerit species, velut è reliquis nobilium statuarum frustis coniectura assequimur. Cuiusmodi sunt versus, quos hic ipse Imadus, de quo nobis est sermo, inscripsit vestibulo voluminis peruetusti, in quo sunt Philonis Iudæi nonnulla monumenta. Id volumen è miserabili naufragio ornatissimæ bibliothecæ, quam ille bonis artibus adiuuandis extruxerat, tuo Princeps Illustrissime munere, vnà cum alijs præstantissimis libris, in Collegio nostro visitur. Versus porrò Imadi sunt hi:

Ecclesiae CHRISTI, sanctæque DEI Genetrici,

Offert hunc librum deuotus Præsul Imadus.

Quibus verbis ostendit sapiens Antistes, non sibi modò curæ fuisse, vt perpetuò Religionem honestis artibus copularet, sed etiam cum immortalium ingeniorum partus ad locupletandam his talibus Ecclesiam perquireret, id perinde

DEO

D E O gratum existimasse, atque si aras, & templa poneret. Qui ita de codicibus, mutisque membranis sentiebat, quid is se facere credebatur, cum ipsos adolescentium animos, quorum paullo post innocentia, atque doctrina Ecclesiae dignitas niteretur, optimis disciplinis imbueret? Si enim qui rudes hominum animos C H R I S T O conciliant, ij quoddam sacrificij genus, ut est apud Apostolum, D E O faciunt, [Rom. 15. v. 16] nihilne operantur, qui ipsos plurimorum magistros mox futuros omnia ea litteratura expoliendos curant, qua sit opus ad tam augustum, & humano generi salutare munus pro dignitate sustinendum? Equidem nihil dubitem negare ullam hecatombem D E O perinde decoram, gratamque esse potuisse, atque ornatissimus ille nobilium adolescentium coetus, qui illis temporibus in Paderbornensi Ecclesia, cum omnium praestantium artium scientiam percipissent, alij ad alias Ecclesias regendas vocati, illustribus suam quisque promeritis ornauerunt.

C A P V T V.

Viri sanctitate, & doctrina illustres,
qui è Paderbornensi Gymnasio
prodierunt.

I N ijs fuisse legimus Vnyvanum Meinverci, atque [Adam. Bremen. c. 86] Imadi propinquum, qui è Choro Paderbornensi, ut loquitur Adamus, assumptus, atque à S. Henrico Archiepiscopus Bremensis renunciatus, satis ostendit, praecleara se quaedam Paderbornae sapientiae, & virtutis rudimenta posuisse. Hic est enim ille Vnyvanus, qui Bernardum Saxoniae ducem res novas aduersus Henricum sanctissimum Caesarem molientem, omnes Saxoniae Ecclesias

inaudito scelere vexantem, & quod nefas est dictu, Vandalorum gentem per summam impietatem à Christianis sacris ad Ethnicam superstitionem minis armisque cogentem fregit, ac domuit. Ille perpetua necessitudine doctissimis viris iungebatur, quos partim nusquam ab latere suo dimittens, omnibus in negotijs adhibebat: partim ad traducendos ad CHRISTVM populos in Daniam, ac Norvvegiam amandabat. In illo tanta erat fluxarum opum despicientia, vt non dubitaret, ingentibus Ecclesiae suae sumptibus, atque iacturis, Aquilonares reges, populosque prensare, & dum eorum animos CHRISTO conciliaret, suarum fortunarum detrimenta in lucro ponere. Educat[us] est deinde Paderbornae cum Imado S. Anno Archiepiscopus Colonienfis, vt refert auctor vitae S. Meinverci. neque refert, quod eius institutio à Lamberto Schafnaburgensi, & alijs, Ecclesiae Bambergensi attribuitur. Id enim eò factum esse suspicor, quod idem deinde Bambergensis Ecclesiae Scholasticus fuit, atque ita cum in vtraque litteras didicisset, potius habita est ratio eius, in qua praeterea docuisset. Facile quoque indaxerim animum, propter incredibilem D. Henrici in vtramque Ecclesiam amorem, & pietatem tantis munificentiae documentis testatam, ea tempestate singularem quandam Paderbornensi, ac Bambergensi Ecclesia amicitiam, ac societatem intercessisse. nam post mortem quoque D. Henrici, Poppo Paderbornensis Episcopus, qui Imado successit, Bambergensis Ecclesiae Praepositus fuerat: vt jam non sit necesse perue[stigare], quemadmodum fieri potuerit, vt idem S. Anno & Bambergae, & Paderbornae sit eruditus. Porro de S. Annonis laudibus dicere quid attinet? Cui enim ignota est illius viri prudentia, qui Henrico III. Caesare necdum ad regnandum maturo, cum eius esset tutor designatus, vniuersum

sum

sum imperium aliquot annos suis humeris sustinuit. Quis de eius facundia nihil legit, quo dicente complorantium gemitu templa personabant? Nam morum sanctitas tot miraculis confirmata diuinitus, & publicis Ecclesie factis consecrata latere neminem potest. Annoni jungitur ab auctore vitæ B. Meinverci, in Gymnasio Paderbornensi condiscipulus, Fridericus Monasteriensis Episcopus, nempe is qui Sextus decimus est ordine; si Krantzio credimus, Marchionis Misniae filius. Hic quantum ex Annonis, & Imadi contubernio, ac condiscipulatu profecerit, perpetua in viros doctos voluntate, & singulari quadam excelitate mentis ostendit. Forte cum Monasterium venisset, reperit viros Ecclesiasticos non paucos, doctos iuxta ac pios, laudabilem inter se quandam Religionis, & litterarum societatem coisse. Ad hunc cœtum, ut est in excellentibus ingenijs insatiabilis proficiendi cupiditas, sese euectigio aggregavit. Factus deinde Episcopus ad eam Sacram D. Mauritij in suburbano extruxit, fundatoque ad eam honestissimo Canonorum Collegio, quantum in se fuit prouidit, ne vnquam Ecclesie suæ eorum hominum copia desset, quorum institutis, ac moribus plurimum ducebatur. Et quanquam, cum infula Magdeburgensi à plurimis dignissimus iudicaretur, Veziloni D. Annonis germano posthabitus est, tamen nihil animo fractus, aut deiectus, illustre de se documentum dedit, non esse quod, qui jam inde ab adulescentia, virtutum sibi, & sapientiae ornamenta pararunt, altiore alijs dignitatis gradum inuideant, cum in eorum sit manu, in quocumque fuerint collocati, proprium ei quoddam decus ac splendorem impertiri. Hos consecutus est S. Altmannus, qui, ut loquitur eius vitæ scriptor, Paderbornæ ad regimen scholarum delectus, multosque annos eo munere præclare functus, primum Præpositus Aquigranen-

[ibid.]

[Metrop. 1. 5. c. 8]

[Chron. Monast. MS.]

[Edita à V. Cl. Sebast. Tég. nagel è Bibliotheca Casarica.]

[Lamb.
Schafn
an. 10, 6]

[Helmoldus
histor. Slau.
l. 1. cap. 43.
Krantz l.
6. Metrop.
cap. 2. Sa-
xon. l. 5. c.
29.]

granensis, ac deinde Episcopus Patauiensis est renunciatus. Is in conuentu Triburienfi, vbi Henrico Tertio Imperatore grauiffimorum criminum à Principibus reo factò, atque à Gregorio VII. Pont. Max. facris interdictò de summa Reipub. agebatur, vnà cum Sigehardo Patriarcha Aquileienfi, eiusdem Pontificis vicem egit, vir, vt ait Lambertus, **Apostolicæ conuersationis, & magnarum in Christo virtutum.** Neque verò præteriri debet Vicelinus vir longè sanctiffimus, quem Holfatorum, plurimorumque ad Aquilonem populorum Apostolum recte dixeris. Ad eorum salutem procurandam cum esset designatus à Deo, essetque insigni vitæ integritate, sed minimè pari doctrina præditus, huius ei quoque comparandæ casum obtulisse dicitur. Versabatur Vicelinus in vltiori Saxonia, in familia feminæ illustris, cuius teneros liberos erudiebat. forte, vt inter potentium asseclas, & familiares fieri solet, fuit qui herilem illi gratiam, felicesque successus inuideret. Is cum summa viri innocentia nullam obtrectandi materiam daret, inscientiam exagitare aggreditur. Promit versum ex Achilleide Statij Papinij, cuius explicatio aliquid supra vulgus eruditionis exposceret. Eum locum sibi explanari conuitio flagitat. hic, cum bono Vicelino hæreret aqua, ille scilicet illudere, & exprobrare, quòd ipse rudis & imperitus alios se docere posse confideret. Pupugit hæc oratio, vt minimè malum, ita neque vilem abiectumque animum. Ergò dolore dissimulato, atque in discendi studium conuerso, Paderbornam aduolat, vbi sub Hermãno viro doctiffimo, de omni prope genere doctrinarum scholas celebrari cognorat. Ibi tantum progressionis breui habuit, vt magistrum subinde in docendo subleuaret, & secundas partes ageret, mox etiam Bremæ Ludum ipse administraret. Aliquot post annis, cum

ferre

ferre non posset in Slauorum, siue Vandalorum gente, quorundam scelere, fidem Christianam vulgò abijci, atque prodi, sanctius quoddam docendi munus est exorsus. Traiecto siquidem, cum aliquot eiusdem propositi socijs, Albi, & facta ab Henrico Vandalorum Principe potestate, viginquinque ipsos annos per incredibiles ærumnas, summamq; vitæ sanctitatem, toto animo ad reuocandos ab Idolis ad CHRISTVM populos incubuit. Ad extremum ab Hartvvico Hamburgensi Archiepiscopo, Aldenburgi, quæ Ecclesia complures annos Slauorum furore deserta squallebat, jam grandis natu Episcopus est constitutus. In quo dignitatis gradu nihil de illa pristina docendi, miserisque ad frugem reducendi contentione remisit, neque vnquam remisisset, nisi plura quotidie pro DEI gloria sanctè facere, & fortiter pati meditantem mors oppressisset, atque ad partam tot laboribus in cœlo palmam aliquando vocauisset. Hos tales ac tantos viros, cuiusmodi vix singulos singulæ ætates ferunt, vno fermè seculo omnes Paderborna formauit, vel perfecit, quo tempore non in ea modo à ciuibus, sed etiam ab exteris simul de Christianæ virtutis, simul de ingenuarum artium gloria certabatur. Tunc omnibus persuasum erat, flagitium esse si, cum parens liberis patrimonium augere laboraret, animi bona, quibus Reip. profint habeant necne, flocci non faceret. Tunc maiorum insignia, & natalium splendor ei probro censebatur esse, qui, dum per ætatem liceret, propria sibi decora non quæsisset, quibus relictam à progenitoribus claritudinem tueretur, & augetet. Tunc seriò sentiebant viri Ecclesiastici dignitatem illam sui ordinis, quam maiores nostri, præ ceteris gentibus, opibus, clientelis, ditione florentissimam esse voluerunt, sine Christianæ sanctitatis, & rectæ scientiæ studijs, in quibus omnis eorum vera gloria vertitur, retineri nullo modo

modo posse. Tunc denique Antistites perinde erant animati, atq; te, Princeps Illustrissime, nunc videmus, vt me hæc ipsa reputantem spes oblectet fore, vt, cum tu nobis Meinverci, atque Imadi felicia tempora restituas, si hæc iuuentus ad omne decus nata, tuis sapientissimis consilijs, optatisq; respondeat, ex ea Annones, Altmannos, Vicelinos aliquando videamus.

CAPVT VI.

Paderborna Imperatorum in VVestphalia proprium domicilium.

SPERO equidem neminem fore tam duri oris, qui, cum tot Reip. lumina se Paderbornæ exortum, lucemque suam acceptam ferre testentur, etiam ambigat, sitne Paderborna præstantibus ingenijs percolendis idonea. Potest tamen horum sententia sapientissimorum Principum auctoritate confirmari. Sic enim adhuc in deligendo constituendis Academijs loco obseruatum est à prudentibus: quibus in Urbibus Principes commorantur, eadem opera gymnasij celebritate dignas iudicari. Primum enim hoc amore Principem in bonas litteras esse oportere, vt eas, quantum fieri potest, assiduò in oculis, atq; in sinu ferre desideret. Deinde magni referre ad integritatem doctrinæ conseruandam, iuuenumque licentiam refrenandam, ipso Principe, grauißimisque viris, quorum consilijs in Rep. vtitur, arbitris, tractari studia litterarum. Denique, quæ in eligenda sibi sede Principes sequi solent, cæli salubritas, soli vbertas, atq; amœnitas, eorum quæ ad victum cultumque pertinent vilitas, & copia, secura pax, & tranquillitas, aliæq; eiusdem generis commoditates sunt eæ ipsæ, quas spectare Academiarum institutio-
res ju-

res jubentur. Tametsi verò quibus locis ij quoque Princes se tenent, qui non in summo sunt totius Reip. gradu, pleraque minimè abhorrent à rationibus hominum litteratorum, tamen quoniam neque illi prouincias habent amplissimis regionibus terminatas, neque omnes prouinciæ pares rerum omnium honestarum commoditates, perspicuum est, eas demum vrbes, ante alias, bonarum artium gymnasijs accommodatas esse, quas supremi Reip. Princes suo domicilio cohonestant. Porro quamuis in VVestphalia nunquam Imperatores nostri stabilem ac perpetuam sedem constituerint, tamen quotquot adhuc in ea versati sunt, non obscure præ se ferre visi sunt, si quæ eos Reipubl. utilitas in VVestphalam accerferet, non alibi libentius, quàm Paderbornæ habitaturos esse. Atque ut à D. Carolo Magno Augusto exordiar, qui primus hanc terram non tam vestigijs, quam victorijs peragravit, vbi ille crebrius, vbi diutius morabatur? Vbi contrahebat copias? vbi fessas vires recreabat à prælio? vbi audiebat supplices? vbi jus dicebat populis? vbi respondebat legatis? vbi habebat consilium? vbi leges ferebat? Nonne Paderbornæ? Huc ille anno CHRISTI DCC LXXVII. omnes fermè Saxonie primores congregatos Christiana sacra suscipere, & Sacramentum dicere coegit, nunquam se à I E S V C H R I S T I fide, nunquam à suo posterorumque imperio descituros. Si fallerent, nihil causæ dicturos, quin capite deminuti, libertate, fortunisque omnibus multarentur. Hic eodem conuentu tres Saracenorum Princes inde ab Hispania profecti, sunt auditi. Huc anno DCC LXXXII. ante illustrem illam victoriam, cum ingenti ad Hasam annè prælio prope est debellatum, suos conduxit exercitus. Hic biennio post, iterum concilium habuit, cum à Carolo Iuniorè ipsius Magni filio VVestphali ad Luppiam fusi fugatique

[Ann.
Franc. Re-
gino, &c.]

[Anastasi
Biblio-
thec. in vi
ta Leo-
nis]

[Annales
Ludouic
ci. qui A-
stronomo
tribunus
tur]

tique essent; vnaque jam illa deliberatio perfectam, constantemq; Reip. quietem moraretur, quemadmodum Vitricindus, & Abbio perduellium duces, in regis potestatem venire possent. id quod haud multò post est adeptus. Denique qui tandem potuit luculentius demonstrare, quanti ex omnibus VVestphaliæ urbibus vnam faceret Paderbornam, quàm cum anno DCCCXCIX. Leonem III. Pont. Max. inaudita crudelitate à consceleratis Quiritibus lingua oculisque captum, & vrbe profugum accepit? Erat in Carolo singularis aduersus excelsum illud Apostolicæ dignitatis fastigium pietas, & obseruantia. Erat Leonis ea virtus, & innocentia, quæ ob admirabilem exacta lingua, erutisque oculis videndi, ac loquendi facultatem conseruatam diuinitus, vel in priuato coli mereretur. Ipsa denique tanti viri calamitas omnibus se officiis, atque honoribus leniri, & compensari postulabat. Ad hæc omnia delegit rex sapientissimus Paderbornam, quæ vna tam augusta illi visa est, vt non modo duos simul summos orbis Christiani Principes capere, & complecti posset, sed etiam cum alterius, qui hospitio inuitabat magnitudine animi paria facere: alterius qui accipiebatur ita diuturnum, & acerbum dolorem, luctumque demere, vt honori non deesset. Neque verò hoc Imperatoris omnium maximi de Paderborna iudicium, vnà cum ipso extinctum, sepultumque est, sed peruasit, ac permanuit ad posteros. Siquidem Ludouicus Imperator cognomento Pius Caroli M. filius, ANNO CHRISTI DCCCXV. cum Haraldus Danorum Rex ab amulis regno pulsus in eius fidem, atque clientelam se contulisset, opemque posceret, non solum Saxoniam, sed etiam Vandaliam proceres huc coegit ad commune consilium, cum de his auxilijs Dano ferendis, tum de ceteris Reipubl. commodis. Huius quoque filius item Ludouicus, cui in partitione

titione auiti regni, vltior Germania obtigerat, postquam
 Obotritos defectionem molientes, caso eorum rege Goz- [Ann.
 zomuile, bello domuerat, anno proximo sequenti, qui fuit Fran.]
 à C H R I S T O nato D c c c L x v. Paderbornæ genera-
 lem conuentum habuit, cui & fratrum eius Lotharij Cæ-
 faris, & Caroli Galliarum regis, atque etiam Norman-
 norum, Slauorum, Bulgarorum legati interfuerunt. D. ve-
 rò Henrici Imperatoris, vt sanctitate, ita rebus domi, atque
 militia sapienter, & fortiter gestis longè clarissimi, egre-
 giam in hanc urbem voluntatem, qua tandem oratione
 consequar? Num dies vllus Paderbornæ illuxit gloriosior
 quarto Idus Sextiles (qui D. Laurentio Martyri sacer est) [Adelbol-
 ANNI M. II. quo die D. Kunegundis Augusta, D. Henrici dus in vi-
 non tam Imperij, quàm cælestis cuiusdam castimoniam con- ta S. Hen-
 fors, in oculis ipsius Cæsaris, atque omnium prope Germa- rici.]
 niæ Principum, à VVilligiso Archiepiscopo Moguntino in
 æde sacrarum principis, imposito diademate rite est inau-
 gurata? Quando verò Henricus deinde pedem vnquam in
 VVestphaliam attulit, quin Paderbornam reuiferet? Non. [Ditmar^o
 anno M x i i I, cùm Paschales ferias, non altero post anno, Chrō. 6.]
 cùm natalem Christi hîc egit. Non anno M x v i I. cùm. [Idē 1. 7.]
 bellum moturus magnis copijs aduersus Boleslaum Polo-
 niæ Ducem, Kunegundem Augustam huc accersijt. Non. [Vita B.
 propinqua jam morte, cùm diutius Paderbornæ apud Meinver-
 Meinvercum diuersatus, incertum reliquit, plusne am- ci c. 78.]
 plissimis largitionibus huius Ecclesiæ opes auxerit, an vir-
 tutem illustribus sanctitatis documentis inflammavit.
 Quid eius successor Conradus cognomento Salicus? non
 ille anno M x x v. id est ipso principatus exordio, Epiphaz [Chroni-
 niam domini in Paderbornensi ciuitate, vt loquū- con M. S.
 tur annales, more regio peregit? Nonne anno eiusdem P Christo-
 phori Bro-
 vveri]
 I 2 seculi

[Vita S.
Godchar
di c 27.]

[Lamber-
tus anno
1050.]

[In proce-
mio.]

seculi XXX. idem Imperator die CHRISTI natali erat in Ecclesia Paderbornensi, cum Aribogruuissimus, & integer, rimus Archiepiscopus Moguntinus, pro concione, ipsum, Cæsarem, & Episcopos, qui frequentes conuenerant, ut sibi bona eorum venia Romam pietatis causa proficisci liceret, clerum verò omnem, ac populum, ut remissionem peccatorum sibi à domino exposcerent orauit? Cui affine est, quod de D. Bardone item Moguntino Antistite, qui proximè Aribonem consecutus est, Lambertus commemorat. Is tam admirabili fuit sanctitate, ut eam DEVS luculentis prodigijs illustrarit, tam inusitata dicendi vi, ut Chrysofomi nomen inuenerit. Vtriusq; illustre specimen dedit Paderbornæ, coram Henrico Cæsare eius nominis secundo, vel, ut alij malunt, tertio. Ibi enim cum, ut solebat, verba pie, & disertè fecisset in ornatissimo Cæsaris, & Principum consessu, ipso die Pentecostes, denunciauit propediem se moriturum, atq; eodem mense decessit. Denique hodie quoque visuntur Paderbornæ aedes, quas vetus fama est Henrici IV. Imperatoris fuisse, esseque eas, quibus Leo Pontifex, cum apud Carolum diuertisset, est receptus. Neq; verò nunc attinet aliorum Regum ad hanc urbem accessu, ludis equestribus, cæterisq; celebritatibus commemorandis immorari, cum hæc pauca satis ostendant, quo in numero ab ijs, quos adhuc recensuimus, sit habita, in eodem Paderbornam superioribus seculis apud omnes prudentes fuisse, & porrò esse oportere. Verè enim ante annos septingentos ad Bissonem quartum huius Urbis Episcopum scriptum est ab erudito scriptore de Translatione Reliquiarum S. Liborij: Inter omnia loca principalibus Ecclesijs constituendis destinata speciali quadam dignitate Paderbornensis sedes præcellit. Neque immeritò ab Erinhero, qui vitam S. Heimeradi Presbyteri Tutelaris

Tutelaribus Hasungensis versibus descripsit, appellatur sedes Regalis. Quid ni enim Regalis, quæ tot Regum studiis est cohonestata? Referam versus expertes illos quidem artis, sed tamen qui veteris memoriæ de Paderborna sententiam, sine fæco, nobis exponunt. Sic enim ille ingressus sermonem de B. Heimeradi cum Meinverco Antistite congressu:

Est locus egregius Patherbrunnon vocitatus: hunc
Is quoq; regalis sedes & Pontificalis.

Quod si quis ergo præterea percunctabitur, quid ita, tot aliis postpositis urbibus, Paderborna publico in VVestphalia gymnasio decoretur? is cognoscat VVestphalis, qui præ cæteris populis sint appetentes humanitatis, & sapientiæ, eius possessionem rem prorsus regiam videri, atque ideò propriam ei sedem ac domicilium, non alibi decuisse, quàm in Regia VVestphaliæ Vrbe collocari.

C A P V T VII.

Nihil Paderbornæ eorum deesse, quæ ad Academię splendorem & commoditatem requiruntur.

ET sanè si faciem, & ingenium loci intuebimur, fatendum nobis erit, nihil vel à prisceis illis Cæsariibus ornatius ad habitationis suæ dignitatem, vel abs te, Princeps Illustrissime, felicius ad commoditatem Studiose iuuentutis reperiri potuisse. Ac primi quidem illi viri sapientes, qui Carolo Magno Cæsare è Britannia delati in Galliam, Parisiensis Academia quasi parentes fuerunt, cum venalem se Sapientiam

[Sangall.
l. r. cap. I.
de gestis
Caroli
M.]

afferre professi, interrogati essent, quibus rebus ad rem tan-
 tam opus esset, responderunt: opportunis locis, animis in-
 geniosis, victu, atq; amictu. Atq; ingenia quidem, quorum
 vniuersa VVestphalia in primis est ferax, Paderborne deesse
 non possunt, praesertim cum eo loco sit sita, vt ad eam ex o-
 mni VVestphalię regione faciles sint accessus. De copia verò
 rerum quibus vita sustinetur, quæ potest cum ea VVest-
 phalię pars contendere? Cum enim VVestphalia omnis
 quæ quidem ad Rhenum, & Oceanum vergit in latissimos
 expansa campos, ob crebras paludes pastioni sit aptior quã
 segeti: quæ verò Visurgim, & Chattorum iuga respicit, pin-
 guiore sit gleba, præterquam vbi saltibus & siluis horrescit;
 quis non videt opes vtriusq; terræ eò loci confluere, vbi si-
 ta est Paderborna? Hic enim & planities paullatim quasi e-
 mersa ex vligine ad decliua montium assurgit; & montes
 in amœnos colles, lenesq; cliuos desinentes, ad camporum
 se valliumq; facilitatem inclinant; & vastitas illa siluarum,
 in crebra nemora, & virentes dissecta lucos, agris, hortis, ar-
 boretis plurimum relinquit soli. Itaque nusquam alibi
 lætiora pascua, nusquam vberiora arua, nusquam villæ cul-
 tiores. Quid enim foecundius eo omni agro, qui ad exo-
 rientem solē, & meridiem editior, lateq; diffusus, oppidis,
 vicisq; creberrimis colitur? Quid benignius illis ad occa-
 sum, & septentrionem jacentibus campis, quos è montib;
 quibus hæc vrbs vtrimq;, in theatri prope speciem, cingi-
 tur, plurimi, & limpidissimi irrigant riui? In tanta terræ bo-
 nitate, cæliq; clementia quæ vnquam macello, quæ grana-
 rio, quæ penui sit egestas metuenda? Quando enim vel hos
 campos pascua, vel hos agros frumenta, vel hos cliuos ar-
 bores, hortique fefellerunt? Quid ego de Cereali nostro
 Baccho dicam? cui & frugem hæc pinguißima arua, & li-
 quorem nostri beatissimi fontes suppeditant. Quis illum,
 gustans

gustans Cæcubum, aut Falernum desiderat? Habet enim maiorem quàm vinum sitis leuandæ facultatem, neque fere quicquam de calefaciendi stomachi, & adiuuandarum virium virtute concedit. Quod si, vt est apud Strabonem, Gymnasio liberalium artium, quod erat Tharsi in Cilicia Cydnus amnis, cuius saluberrima aqua ferebatur, plurimum celebritatis attulit, nihilne habebit ad illustrandam Paderbornæ Academiam, hæc salubrium fontium copia, quibus ambigere possis, plusne palati, & valetudinis, an aspectus, & voluptatis gratia delecteris? Neque enim sentio quæ possit species esse iucundior, quam trium fontium in media Vrbe, ex eodem colle, modico interuallo exorientiũ, tantamque subito vim aquarum erumpentium, vt, non modicis effusi riuis, ante in vnum alueum visendo sanè agmine confluant, compluresque molas frumentarias prius versent, quàm se effundant è mœnibus. quanta amœnitas singulorum cum seorsim fluunt? quanta omnium cum vno amne labuntur? quàm iuuat aquam ipsam omni crystallo puriorem intueri, & innascentes viridissimas herbulas numerare? quale spectaculum anaticulas, & cygnos videre in medijs vndis pendulos, suspensa cauda, nitentibus contra profluentem pedibus, prono rostro piscantes? quæ voluptas ne sæuæ quidem brumæ inclementia vnquam eripitur. Qua enim tempestate niue omnia foeda sunt, & gelu, non modò intra urbem, sed etiam non modico foris spatio, ne secundum quidem ripas, vt fert mos cæterorum annium, vel in tenuissimas crustas congeliat. Quid quod eodem tempore peregrinas aues ad se noster amnis allicit, quæ fluuijs assuetæ, vbi glacie cæteris prohibentur, ad hunc confugiunt? Æstate verò, potestne quicquam illis viridarijs, hortis, pomarijs, quibus vtraq; eius ripa prætextitur, esse formosius? Non enim nūc vacat aquam commemorare

mâlinis

tota

tota prope vrbe per canales singulari artificio dispensatam, non salientes fontes, non piscinas, non lauatrinas, non sexcenta commoda. Quod si collibitum erit egredi vrbe, quem non delectet cursum eius prosequi, modò pleno incedentis amne, modò diuisis quasi copijs insulas ambientis, modò vario flexu, & grato errore per virentia prata serpentis, modo limpidissimos riuos amplectentis sinu, modò celeberrimum Romanis annalibus flumen Luppianum, vel cum iactura sui nominis generantis? Ab amne verò cum discefferis, quocumque conieceris oculos, quanta, **D E V S** bone! se vbiq; ingerit in tam illustri naturæ varietate voluptatum seges? Aspice hunc collem, in quo Paderborna non jacet, sed cubat. potestne fieri quicquam his siluis, quas vertice ostentat alsius, vmbrosius, amœnius? num illo deinde modicè decliui, sed latissimè se pandēte, & quasi venditante agro venustius? Ima deniq; eius pars, quæ vrbem est complexa, quantis referta est sepium, pratorum, hortorum, nemorum delicijs, siue in vmbra requiescere, siue apricari, siue deambulare, siue honestis ludis indulgere libeat? Nam quæ aliquanto longius ab vrbe digresso finitimis locis auocare, & tenere animum possint, nimis longū esset enarrare. Neque enim oppidum aut vicum temere reppereris, cui non proprias quasdam opes, & amœnitates natura indulserit? Quod si Heliconem gemino fonte insignem Musis poetæ consecrandum putarunt, quòd illa venustate plurimum crederent leuari curis ingenia, & ad cōmentandum exacui, quis hanc omnem regionem quæ est sub vrbe neget studijs alendis natam? Vt enim ipsam vrbem taceam Castalijs fontibus redundantem: vt nihil commemorem de Saltcotena oppido aqua, vnde sal coquitur, nobili: vt præteream Luppesspringam, vbi primum est Luppianæ caput, habemus in propinquo Alpheum, cuius Arcthusam

thufam frustra rerum naturalium curiosi jam pridem persequuntur. Nempe non longe à noua-Beca oppido inuis est non modicus, qui terra haustus sese, nescio quò, oculis mortalium eripit. Mirabilius prope est, quòd duo riui ad Liechtenauum oppidum confluentes, repente absorbentur, verùm non vno semper meatu, sed prout aquæ impetus tulit. Itaque admodum quinque jam patent; neque dubitat interdum nouos aperire. Ad veterem verò Becam in silua fons est, quem Tumultuarium vocant. Is situs est in cliuo montis, è quo magna vis ferri, & æris eruitur. Non iugiter, sed interuallis fluit, sic vt cum vnam circiter horam cursum tenuerit, mox inhibeat, ac tres, aut amplius horas quiescat. Neq; tamen stata semper tempora obseruat, aut vices. est enim cum bis eodem die aquam profundat, est cum semel. interdum ante, interdum longè post meridiem. Ferunt, quoties se ad cursum refert, sibilum, per cacumina arborum exaudiri, velut exurgentis venti: & primus prodeuntis impetus, quodam cum murmure fit, ac strepitu quasi se ad caua montis allidentis, & foras erumpere gestientis aquæ. Quòd si non vererer otio meo abuti, & tua, Princeps Illustrissime, patientia, persequerer oratione vniuersam huius vrbs viciniam, atque demonstrarem, nullam esse oram, vnde non præcipua quædam siue commoda, seu oblectamenta ad Academiam pertinere possint. At, inquiet fortasse quispiam; hæc loci commoditas, atque iucunditas aëris insalubritate corrumpitur. Nego post exortum Academiæ nomen, vllam conditam esse puriore cœlo. Procul enim causas omnes habet pestilentium aurarum. Quippe in decliui posita, è longinquo septa jugis montium, quæ vehementiorem vim ventorum defendant, non nisi secundis assidue perflatur. Itaque cum his proximis superioribus annis tora, prope Germania, atque

K

inprimis

in primis VVestphalia nostra, multi mortales pestifera lue
consumerentur, eiusq; metu necesse esset, gymnasijs clau-
sis, studia litterarum intermitteri, Paderborna jam ab anno
XCVIII. supra M. D. inter crebros aliorum luctus, & fune-
ra, constantem suorum studiorum cursum tenuit. Sed jam
mihi videor nonnullorum murmur exaudire, quibus, que-
so Princeps Illustrissime, vt ignoscas. Si enim eorum ora-
tionem rectè assequor, non nisi ardenti quodam aduersus
Celsitud. V. studio permouentur. Quid ergo illi? De loco
fatentur; de ciuibus alia omnia. Refricare enim student
animum tuum eorum memoria bonorum, quæ per hosce
triginta annos, Paderbornensibus tuis ostendisti: enume-
rant cohortationes, monita, decreta, minas: percensent cur-
ras, labores, vigilias, sumptus, pericula, cum interea nihil
ab ijs, quod operæ pretium sit post tot conatus factum vi-
deatur. Itaque principio negant qui tot antea tua bene-
ficia sint aspernati, nunc hoc præstantissimum, & cum to-
tius VVestphaliæ gloria coniunctum mereri potuisse. De-
inde qui in Principem suum optimum, & suæ salutis aman-
tissimum tam fuerint inuenusti, & inurbani, valde verentur,
ne semper eos illa morum commoditas deficiat, quam
tanta virorum, adolescentumque multitudo omni huma-
nitate perpolitata desiderat. Verùm isti primùm, pauco-
rum ciuium crimen, toti inferunt ciuitati. Deinde non
vident, quo argumento ipsi vtantur ad frangendum, vel
infirmandum, hoc eodem te ad suscipiendum vsum esse, &
jam porrò vt ad persequendum consilium tuum. Quid
enim? Sunt nonnulli minus bene morati. audio. nempe,
ne rectè quidem de DEO sentire, & loqui didicerunt. Est ve-
rò cum prauarum opinionum, tum malorum morum vna
& eadem mater Ignorantia, quæ si luce salutarium doctri-
narum aliquando discussa fuerit, vidisti, Princeps Sapien-
tissime,

tiffime, alios Paderbornam mores, alios ciues habiturā. Ni-
 hil enim ad profligandos errores, nihil ad ferociam doman-
 dam, nihil ad rectē componendum ciuitatis statum doctri-
 na praesentius. Louanium accepimus, cum ciuilib. armis, at-
 que discordijs complures annos arsisset, essetq; ciuitas mu-
 tuis caedibus prope percussa, atq; afflicta, Ioannē Brabantiae
 Ducem consilium coepisse extruendę Academię. Quid plu-
 ra? breui illa ciuib. pristinam lenitatem, & concordiam red-
 didit, quam rerum omnium vbertas, & publica felicitas est
 consecuta. Non aliam quoq; spē, te Duce, atq; auctore, Illu-
 strissime Princeps, ingredimur. Spem autem? quasi verò nō
 iam fructus aliquos, certē flosculos tuę prouidentię tene-
 remus. Tot enim adolescentes Paderbornę nati, qui in tuis
 scholis jam inde à prima pueritia liberalibus disciplinis, ad
 omnem honestatem informantur, qui neq; sensus celerita-
 te, neq; laboris patientia, neq; morum facilitate à quoquā
 exterorum vinci se sustinent, satis declarant, si quid supe-
 rioribus annis secus accidit, quàm volebas, id non naturę
 peruersitate, sed salutaris culturę inopia contigisse. Ea jam
 abs te relata, ac tam insigni accessione cumulata, non mo-
 dō omnem maculam ac labem, si qua paucorum culpa in-
 sedit Paderbornensi nomini, se deleturos profitentur, sed
 etiam daturus operam, vt vetus illud Paderbornę elogiū,
 quod ab illo pio viro, quem superius laudavi, Arnulfi Im-
 peratoris memoria, litteris mandatum est, quasi postlimi-
 nio recuperent. Id ita habet. **Hic locus** (Paderborna)
viris omni nobilitate generis, animiq; semper in-
signibus abundabat, vt non esset dubium, quin
patria ciuibus, & ciues patrię congruerent,
ac sibi vtraq; vicissim ornamento
forent.

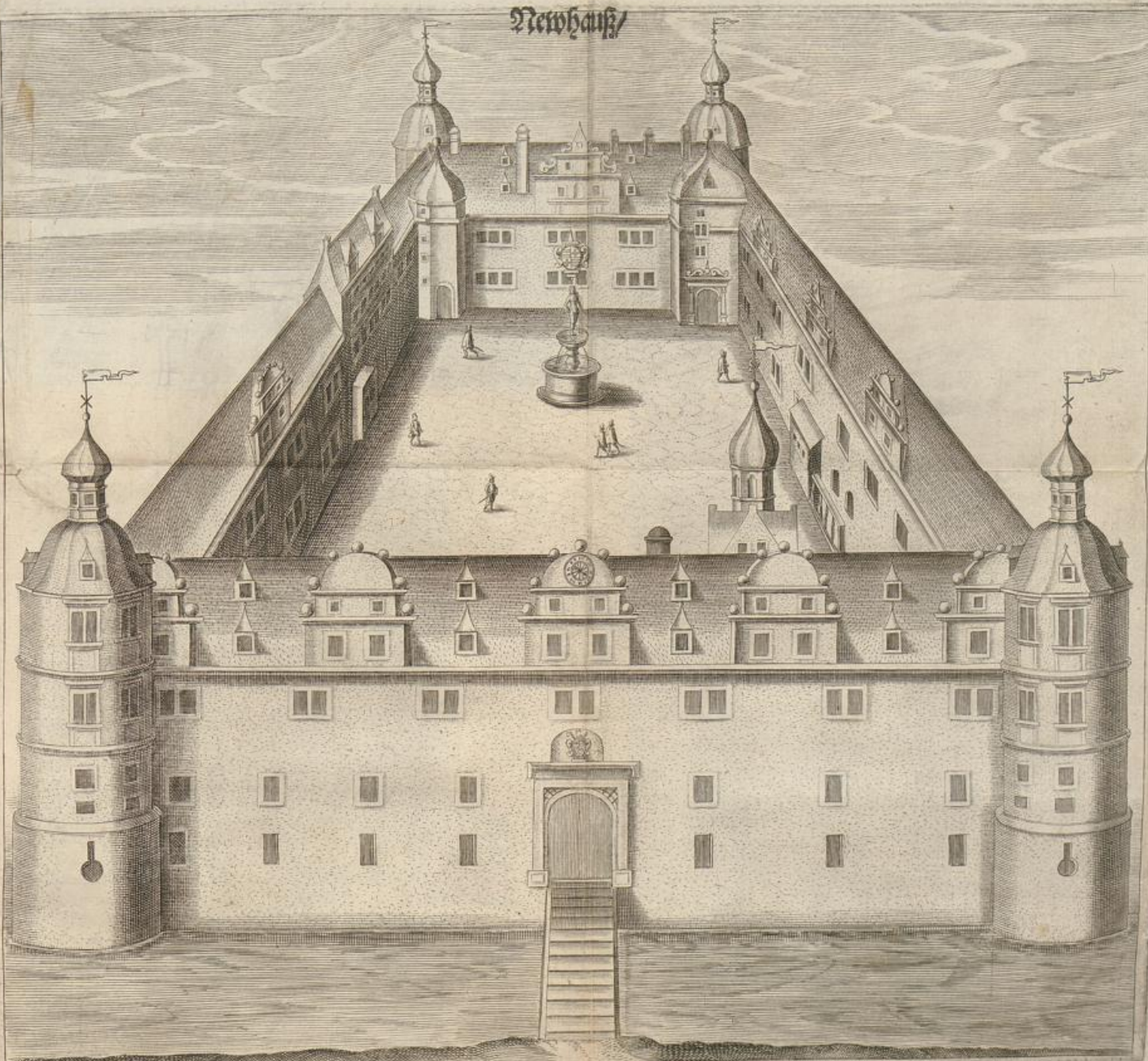
[Lipfius
L. O. a. l. 3.
c. 1.]

[In Cos-
mod. 2-
tat. 6. Ca
37.]

Newhaus; Illustrissimi Principis Fundatoris domicilium situm esse, vbi olim Nero Claudius Drusus Augusti Priuignus Castellum Alisonem contra Sicambros condidit.

CETERVM, Princeps Illustrissime, circumspicientem me, ac penitus perlustrantem animo huius Urbis, vt cum Comico loquar, optimitates, & commoda, hæc quoq; sedes ac domicilium tuum, in quo maiores tui Episcopi Paderbornenses amplius tria retrò secula habitauerunt, ne se silentiò præteream admonet. Quanquam enim longulè abest ab vrbe, illinc tamen ipsa, totaq; prouincia jus petit: illic huius Academiae molientæ consilia sunt nata: denique quicquid est in ista arce splendoris hodie, & magnificentia, id totum abs te habet, qui vnus, & illius, & Academiae es conditor. Quare si ad relaxandos contentione studiorum animos, iucundum erit vnquam Academicis nostris educere se nonnunquam ex Vrbe, & hæc lustrare vel vmbrosa siluarum, vel aprica camporum, libenter, opinor, huius quoque arcis specie è propinquo perfruentur, eosque cum ædificij maiestas, locique amoenitas, tum verò præcipuè tui illos Optimi Parentis, ac Fundatoris memoria delectabit. Accedet illa quoque liberalis sanè voluptas, & adolescente colente bonarum litterarum longè dignissima, quam capient ex earum recordatione rerum, quæ vetustissimis temporibus hoc ipso loco

Neuhauß

Arx à Reuerendissimo & Illustrissimo Principe Theodoro Episcopo Paderbornensi ad confluentes
Luppæ, & Alifonis ædificata, vbi olim Nero Claudius Drusus contra Sicambros, & D. Carolus Magnus contra
Saxones castellum potuerat.

loco gestæ memorantur. Est enim hic locus, si quis alius in Vniuersa Germania magna, & veterum annalibus, & virorum fortium, atque illustrium monumentis celebratus. Quibus de rebus si pauca attigero, veniam, vt spero, dabis Princeps humanissime, huic meo ornandi honoris tui studio, neque alienum me quicquam ab instituto facere iudicabis. Si enim laudationem instituenti illius Academiae Platonis nemo vitio verteret, quòd cum illa esset in suburbano Athenarum, neque multò inde propius abesset, quàm hæc arx à Paderborna, existimaret Athenarum gloriam ad Academiae laudem pertinere, neq; ego accusandus sum, si ostensus idoneum abs te Academiae locum captum esse, de hoc tuo domicilio differam. Vt enim, propter locorum propinquitatem, qui in Academia Platoni dabat operam, is minimè vanus erat, cùm se Athenis studere Philosophiæ diceret, tametsi gymnasium esset in suburbano: ita sedem hanc tuam perinde atque continentem cum hac vrbe, lucem quandam, & ornamentum nostris studijs afferre credimus. [Est igitur obseruatum à viris eruditis, hoc ipso loco Neronem Claudium Drusum Augusti priuignū, Tiberij fratrem castellum posuisse, Q. Ælio Tuberone, & Paulo Fabio Maximo C o s s. qui, vt rationem iniit Siginus, fuit ab Vrbe condita annus D C C X L I I, ante CHRISTVM Saluatorem natum nonus. Siquidem anno proximo superiore, vt narrat Dio Cassius: Sicambri cum finitimis gentibus, absentia Augusti, & exemplo Gallorum, commoti, bellum aduersus Romanos mouerant. Hos Drusus non modo, quod moliebantur, armis vetuit, Rhenum transmittere, verum etiam ipse transgressus, secundum insulam Batauorum, quam Rheni diuortia efficiūt, primūm Vhsipetibus, deinde ipsis Sicambriis arma intulit. Anno sequenti, qui fuit is quem diximus, vere ineunte, rursus subiu-

[Philipp.
Cluer. l.
3. antiquæ
German.
cap 9.]

[in fastis.]

[Lib. 54.
hist. Rō.]

subiugatis Vſipetibus, Luppiaq; fluminis ripis ponte iunctis, in Sicambros irruptionem fecit. Ij per hos dies forte cum Chattis finitimis, propterea quòd auxilia negauerant, bellum gerebant, quæ res locum dedit Druso per Sicambrorum fines ductis copijs, vltra Viſurgim mouendi. Inde cum remigraret, in hostes delapsus est, à quibus cinctus in magnum cum suis discrimen venit: sed hostibus temere, & sine ordine prælium aggressis, non modò victor euasit, verum etiam castellum contra eos ad confluentes Luppia, & Alifonis posuit. Ex quib. principiò certū est Sicambros hæc, in qua sumus, regionem ea tempestate coluisse, cum inter insulam Batauorum, & Luppiam habitarent Vſipetes, è quorum finibus in Sicambros Luppia traiiciendus fuit. atque ita terminus Sicambrorum erat ex ea parte Luppia, ex altera vero Chattis, & Viſurgi confines erant. Per hos fines cum iter haberet Drusus, castellum posuit eo loco vbi Luppia, & Alfo miscentur. At quis iste Alifo? diligenter omnem hunc tractum lustranti, omnesque amnes, qui se in Luppiam exonerant recensenti, nullus in mentem venit, in quem Alifonis siue, vt est in Græco, Elifonis nomen conueniat, præter eum, quem hodie Almam vulgo dicim⁹, qui apud tuas aedes, Princeps Illustrissime, in vnum cum Luppia amnem confluit. Præsertim cum grauiſſimi auctores, Velleius Paterculus, qui in his oris sub Tiberio, vt ipse narrat, Præfectus equitum fuit, & Cornelius Tacitus, hoc ipsum castellum Alifonem appellent, ascito, vt apparet, à præterfluente nomine. Atqui in conspectu huius tuæ arcis, est hodieque vicus Elsen, qui vetus illud Elifonis retinet nomen, facileque fidem facit hos esse illos confluentes, ad quos Drusus suum illud castellum collocarit. Porrò nemo, qui castelli nomen audit, vilis, & abiecti loci speciem subiiciat animo. Etenim Dio aggressurus Varianam

[Velleius
l. 2.]
[Tacitus
Annal. 2]

[Lib. 56.]

rianam cladem enarrare, cuius, vt dicemus, quasi semina posita sunt in hoc castello, diserta oratione persequitur cuiusmodi fuerint hæc Romanorum castella. Primum enim, negat eiusmodi castella crebra in Germania, aut inter se vicina fuisse: deinde Romanas legiones in ijs hibernare solitas: tum ciuitates ijsdem locis conditas: eodem Germanos ad forenses conuentus conuenisse: hic ius ijs dictum esse: hic paullatim feris, & barbaris moribus positis, consuetudine Romanorum, humanitatem, & mansuetudinem induisse. Quæ omnia ea gratia ab illo narrantur, vt intelligeremus, quemadmodum Germani, eum locum, in quo Varus habitabat, celebrando, omnesque in speciem, amicorum, atq; adeò ciuium partes agendo, sensim eum in securitatem, ac mox in exitium impulerint. Atqui Varum fuisse tum in Alifone postea ostendemus. Igitur omnia illa quæ de castellis Romanis à Dione disputantur, sunt in primis Alifoni tribuenda. Sanè cum vicus, qui hodie superest Elsen, non modico spatio à confluentib. recesserit, non vana est coniectura totum eum campum, qui medius est inter confluentes, vbi castellū fuit, & extremos vicifines, frequentibus domicilijs habitatū, atq; ita nō mediocrem ciuitatem hoc loco fuisse. Præterea liquet ex his, quæ à Dione attulimus, vnum hoc in interiore hac Sicamborum regione castellum, vbi hiberna essent Romanorum, extitisse. neq; enim vel pauca his locis castella vere affirmasset, si modico interuallo plura fuissent, vel in castellis hiberna poni solita, si alius vnquã fuisset castelli, alius hibernorū locus. Quæ cū certa sint, alio præterea argumēto certò concludim⁹ Alifonē castellū, & ciuitatē non alibi, quam in hoc loco querendū esse. Proditū enim est à Velleio, Tiberiū, cū [Lib. 2.] post cladē Variā, rem his oris vtcumq; restituisset, digredientē in Italiā, ad caput Luppię fluminis hiberna locauisse.

Quid

Quid clarius? Quem enim locum Dio ad confluuiam Luppia, & Alifonis, eum Velleius statuit ad caput Luppia. Is igitur amnis, qui proximè à capite Luppia in ipsum influit, is est qui Alifo veteribus dictus, Drufiano castello locum, & nomen dedit. At quis ille est, nisi Alma? Maneat ergo, Princeps Illustrissime, tuum hoc domicilium in ipsis Castellis Drufiani vestigijs esse collocatum.

CAPVT IX.

Summa rerum in Alifone castello gestarum, dum illud Romani tenuerunt.

Quo in loco, quæ jam inde à prima origine, non indigna posteritatis memoria, gesta sint, si coner breuiter percensere, equidem nescio si me operæ pretium facturum. certè, quæ tua est humanitas, Princeps optime, si me in eo, & pietati in te meæ obsequi, & studijs adolescentum nostrorum prodesse velle videris, non grauatè, vti confido, feres. Illud principiò constat hunc locum situm in finibus Sicambrorum insigni Romanis fuisse præsidio ad compescendos, domandosque Tenteros, Vlipetas, Bructeros, Marfos, Tubâtes, Chattos, Delgubinos, quæ omnes gentes finitimas oras incolebant. Deinde plurimum habebat momenti ad Luppiam, Amisiam, Visurgim in Romani populi potestate retinendum. Quocirca multæ hoc loco nobiles expeditiones susceptæ, multa prælia decreta sunt. Itaq; cùm Imperatores, tum eorum legati multi hoc loco erant. Ac Drusus quidem quæ post conditum Alifonem legatum habuerit non certò proditur. est tamen vt credam fuisse L. Domitiũ Ahenobarbũ Neronis

Neronis Imperatoris auum. Is, vt refert Tacitus, per medias [An. 1.]
 paludes tramitem aggerauit vsq; ad Rhenum, quò com-
 modè Romanæ copiæ permearent. Pertinuisse verò eum,
 aggerem vsque ad nostrum Alifonem, ex eo conijci licet,
 quòd postea narrat Germanicum omnia inter Alifonem, [An. 2.]
 castellum, & Rhenum nouis aggeribus permuniuisse. No-
 uos vocat, eò quod veteres ante à Domitio structos instaur-
 rarit. Idem Domitius hinc quoque, vt opinor, arma vltra
 Visurgim, atque adeò Albim tulit. Sic enim Tacitus de eo:
Exercitu flumen Albim transcendit, longius pe- [Ann. 4.]
netrata Germania, quàm quisquam priorum,
easque ob res insignia triumphi adeptus est. Dru-
 sus quoque Alifonis nostri conditor, ad eundem Albim,
 nomen Romanum protulit, sed cùm victor reuerteretur, [Epitome
 Liuij]
 priusquam ad Rhenum perueniret, ex fractura, equo super
 crus collapsò, naturæ concessit, tertio anno à condito Ali-
 fone, quo vnà cum T. Quinctio Crispino ipse consulatum
 gerebat. Corpus Romam à Tiberio perlatum est. Milites [anno an-
 te CHRIS-
 TVM 7.]
 Romani qui his locis versabantur Aram suo Imperatori
 defuncto erexerunt, haud procul ab Alifone Castello, si re-
 cte Tacitum assequor, qui memorat eam à Germanis post- [Ann. 2.]
 ea dirutam, arque item tumulum Varianis legionibus po-
 situm, cùm à Germanico Alifonem, quem obsederant, de-
 serere cogerentur. A neutro igitur longè aberat. Atque,
 vt dicam quod sentio, credo fuisse inter Luppiam, & mon-
 tes, inter quos via patet ad Teutoburgiensem saltum. Di-
 scimus enim ex Suetonio, cùm de altero monumento, q̄
 Moguntiaci eidem Druso est positum loquitur solenne
 fuisse, vt stato die, circùm hanc aram quotannis exercitus
 decurrerent. eiusmodi verò decursiones magna campo-
 rum spatia postulabant, qualia sunt ea quæ Moguntiaci ho- [Drusen-
 loch]
 L dieq;

L

dieq;

dicque nomen à Druso obtinent; Neq; verò è re erat legionum, vt quotannis procul à suis castris abducerentur; præsertim his locis, vbi ab hostibus facile iniquitate locorum in discrimen adduci poterant. Quæ mihi ratio Germanicum permouisse videtur, cur, vt ibidem narrat Tacitus, Tumulum Varianis legionibus structum, quem ijdem Germani dissecerant, minime iterarit. nimirum tumulus longius aberat ab Alifone, non item ara. Quare confirmare ausim Aram hanc Drusi fuisse in ea planitie quæ inter Alifonem jacet, & Luppia caput, Druso successit in Germania frater eius Tiberius, is quo deinde rerum potiente CHRIS-
TUS Saluator noster crucem pertulit. Is proximo à morte Drusi anno (Marcio Censorino, & Caio Asinio Gallo Coss. Sicambros, in quorum regione demonstraui fuisse Alifonem, magis consilio, vt ipse apud Tacitum gloriatur, quàm vi vsus, in deditiõnem accepit, eorumque multa milia supra ripam Rheni in Gallia collocauit, vt ait Eutropius. eos alij postea Burgundiones, alij Gugernos dictos volunt. Neq; multò post Tiberius Romam discessit. Fuit deinde eius in his locis legatus M. Vinucius, eius, cui Velleius suam historiam inscribit, auus. Sub eo, vt idem memorat, triennio ante adoptionem Tiberij immentum in Germania bellum exarsit, quod ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione operum ornamenta triumphalia. Ad id bellum profligandum jam ab Augusto adoptatus, rediit in has oras Tiberius Sexto Ælio Cato, & C. Sentio Saturnino Coss. Ibi cum trans Visurgim duxisset exercitum, atq; Cheruscos in deditiõnem accepisset, hieme sequentis anni, qui, L. Valerium Messalam, & Cornelium Cosum Coss.

[Ann. 2.]

[Lib. 7.]

Isidorus

Claueri.

[Velleius

1. 2.]

[Velleius

ibid.

ANNO

CHRISTI

5.]

Coss. habuit, ad tutelam imperij, inquit Velleius, digredies in Urbem, ad caput Luppiæ fluminis locavit hiberna. Quæ res manifestò ostendit id omne bellum ex hoc potissimum Alifone nostro administratum esse: atque ita ipsa regionis opportunitas flagitabat. Pugnantem enim ad Visurgim non alius erat in propinquo receptus. Proximo consequenti anno repetit eundem locum, atque expeditionem Tiberius, atq; iterum traiecto Visurgi, receptis Cauchis, fractis Longobardis ad quadringentesimum (verba sunt Velleij) miliarium à Rheno ad flumen Albim victorem perduxit exercitum. Erat Tiberij legatus in hoc bello C. Sentius Saturninus, qui nuper consulatum gesserat ei, ut refert Dio, ob res his [Lib 55.] regionibus ductu Tiberij bene gestas ornamenta triumphalia decreta sunt. Circa idem tempus Maroboduus Marcomannorum rex, qui in Boiohæmo dominabatur, graue [Velleius ibidem] bellum in Romanos commouerat. aduersus eum ex his ad Alifonem castris Tiberius per Noricum, Saturninus per Chattos cum copijs est profectus, A. Licinio Nerua, Q. Cæcilio Metello Coss. Hoc bellum sanè atrox, & periculosum, [ANNO CHRISTI 18.] ut in cuius societatem Maroboduus vniuersam quoque Pannoniam, & Delmatiam traxerat, prope à Tiberio feliciter patratum erat, cum hic apud Alifonem ingens plaga Romano est nomini imposita, Q. Sulpicio Camerino, C. [ANNO CHRISTI 10] Poppæo Sabino Coss. Etenim digresso Tiberio, præfectus in Germaniam venerat P. Quinctilius Varus, qui antea Syriam administrarat, vir, ut eum nobis depingit Velleius, [Ibid.] ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, otio magis castrorum, quam bellicæ assuetus militiæ. Hunc supra memoravi cum

exercitu Alifone confedisse. Nam Germani, vt narrat Dio, quibus nimitum fidebat, dederant operam, vt quam longissime abesset à Rheno, scilicet vt homini facilius infidias facerēt. at nullus castrorum Romanorum locus in hac regione à Rheno quantum Aliso distabat. Deinde caeso Varo Germani confestim ad oppugnanda castra conuersi sunt. ea
 [ibid.] verò fuisse Alifone disertè pronunciat Velleius. Assuetus igitur, vt ante cognouimus, otio castrorum Varus hic non modo hiberna, sed etiam, vt ait idem, trahebat æstiuam; & quoniam, vt ex Dione nuper didicimus, Alifone forum erat, vbi Præfectus Romanus jus dicebat, audi quemadmodum ea res hominem infelicem, Germanorum fraudibus, ac dolis irretiendum, ac penitus constringendum dediderit. Velleij verba sunt: Mediam ingressus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, jurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordinem trahebat æstiuam. At illi, quod, nisi expertus, vix credebat, in summa feritate versutissimi, natumq; mendacis genus, simulantes fictas litium series, & nunc prouocantes alter alterum iniuria, nunc agentes gratias, quod eas Romana iustitia finiret, feritasq; sua nouitate incognitæ disciplinae mitesceret, & solita armis discerni, jure terminarentur, in summam foecordiam perduxere Quintiliam, vsq; eò, vt se Prætorem Urbanum in foro jus dicere, non in medijs Germaniæ finibus exercitui præesse crederet. Hæc Velleius, qui vnum præterijt, quòd ad excusandos Germanos non nihil facit, neque
 [Lib. 16.] reticuit Dio. Ait enim Varum principio Germanis velut seruis.

seruis imperasse, & argentum exegisse tanquam à subditis. cuius rei insolentes eorum primores, quando palam rebel-
lare non audebant, ad simulandam amicitiam, & obsequiū,
struendasq; clandestinò infidias flexisse. obseruauit igitur
aduersus Romanos Germani illud Romani vatis: **Dolus**
an virtus quis in hoste requirat? Erant insidiarum
Principes, vt idem Dio ait, Arminius, & Segimerus, qui af-
siduò cum Quinctilio versabantur, ac saepenumero conui-
uabantur. Atque hæc omnia gerebantur, vt diximus, Aliso-
ne. Vbi jam nihil sibi Quinctilius à Germanis metuere vi-
sus est, primùm eum rogant, vt præsidio sibi militum Ro-
manorum vti liceat. Dictum factum. alijs ad oppida muni-
enda: alijs ad capiendos latrones: alijs ad subuehendos
commeatus præsidia concedit. Postquam imminutus, &
debilitatus exercitus Alifone remanserat, excogitat quem-
admodum Varum inde ad iter protrahant, quò cladi sit op-
portunior, cum se per amicorum regionem ire crederet.
Quid quæris? repente ex composito Alifonem affertur
truncius, quosdam è longinquis Germanis arma sumpsisse.
Hic qui apud Quinctilium erant, quos jam pridem amicos
esse sibi persuaserat, rem indignam dicere hortari, vt rebel-
les punitum iret: auxilio se mox affuturos. Illi digressi,
quos quiq; Romanos, velut sibi præsidio futuros à Quin-
tilio postularant, obruncant: Quinctilium aduersus re-
belles Alifone proficiscentem, à tergo, deposita jam amico-
rum persona, adoriuntur. Ita, inquit Velleius, exercitus
omnium fortissimus, disciplina, manu, experien-
tiaque bellorum inter Romanos milites prin-
ceps, marcò re ducis, perfidia hostis, iniquitate for-
tunæ circumuentus, cum ne pugnandi quidem e-
ret occasio, in quantum voluerant data esset.

[Dio lib.
56.]

miseris, castigatis etiam quibusdam graui pœna, quia Romanis & armis, & animis vsi fuissent; inclusus siluis, paludibus, insidijs ad internecionem trucidatus est. Reliquerat Varus Alifone, vt constat ex Dione legatum L. Asprenatem. narrat enim à tubicinibus, cum se ad prædam conuertissent Germani, sparsam esse famam aduentare Asprenatem suos vlturum, neq; eam vanâ fuisse. In propinquo igitur fuisse oportuit. Ducebat Asprenas duas legiones, quas, vt narrat Velleius, naua viriliq; opera immunes tanta calamitate seruauit; matu-
 reque ad inferiora hiberna descédendo, vacillan-
 tium etiam cis Rhenum sitarum gentium animos confirmauit. Appellat inferiora hiberna, quæ erant apud Vetera, vbi hodie est oppidum Sancti, quò pertinebât aggeres illi ab Alifone ad Rhenum olim structi. Inter alia rei Romanæ damna, quæ clades Variana attulit, illud etiam fuit, quòd Aliso, vigesimo circiter, postquã adificatus fuerat, anno, in hostium potestatem venit. Cæso enim cum exercitu Varo, immensæ Germanorum copix, vt testatur Velleius, Alifonem, & in eo Lucium Cæditium præfectum castrorum, aliosque, qui supererant, Romanos obsident. At illi omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inexsuperabiles, nec temerario consilio, nec sequi prouidentia vsi, speculatiq; opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum. Hæc sunt, quæ de clade Variana ad Alifonis historiam pertinere visa sunt, q̄ Romano nomini penè exitiabilis, vt loquitur Suetonius, accidit in Teutoburgiensi saltu, quod nomen hodie retinet
 mons,

[In O-
 ctav. cap.
 23.]

mons, cui subiectus campus à Germanorum de Romanis victoria VVinfelt appellatur, non longè ab Horna oppido, XII. ab Alifone passuum millibus. Quo tempore Aliso in Romanorum ditionem redierit, non satis compertum habeo, illud ex Tacito exploratum est, octauo post cladem anno tenuisse Romanos. Neq; verò ante Augusti mortem, qui quinto post cladem anno obiit, recuperatum puto. Nā etsi Tiberius, & Germanicus pœnas de Germanis repetitum mox venerunt, negat tamen Dio longe ab Rheno discessisse, ne quod sibi nouum malum crearent. Mortuo Augusto Sexto Pompeio, & Sexto Appuleio Cofs. Tiberius jam Imperator in has oras venire desijt. quapropter totam belli Germanici molem Germanicus Drusi, qui Alisonem ædificauerat, filius, sustinuit quem, vt narrat Tacitus, Octauius Augustus octo apud Rhenum legionibus im-
 posuerat. Is anno ab Augusti excessu proximo, Druso Iulio, & C. Norbano Cofs. sedata militum seditione, res nouas Augusto jam extincto molientium, depulsisq; hostium iter obsidentium copijs, exercitum duxit, inquit Tacitus, ad vltimos Bruëterorum, quantumque Amiliam, & Luppiam amnes inter, vastatum, haud procul Teutoburgiensi saltu, in quo reliquiae Vari, legionumque insepulta dicebantur. Pergit exequi quem admodum in eum saltum progressus Legiones Varianas tumulo condiderit, primusque cespitem posuerit, atque mox ancipiti cum Arminio Marte conflixerit. In hac expeditione receptum, vel instauratum Alisonem promptum est credere. nam ex vltimis Bruëterorum, vbi hodie Delbrugia est, in Teutoburgiensem saltum tendentibus erat necessariò prætereundus. Consecutus est annus, qui T. Siffennam Statilium Taurum, & L. Scribonium Libonem, Cofs.

[Christi
15.]

[Ann. 1.]

[Ibid.]

Coss. habuit, quo Germani, dum Germanicus classem apparatus, qua militem & comitatum in has oras per Amisiam aduehat, interea magnis copijs castellum Luppiae flumini appositum obsident, vt commemorat Tacitus. Id castellum paullo post Alifonem nominat. Sic enim habet: **A**udito castellum Luppiae flumini appositum obsideri, sex legiones eo duxit. & paullo post: Neque Caesari copiam pugnae obseffores fecere, ad fanam eius dilapsi. tumultum tamen nuper Varianis legionibus structum, & veterem aram Druso sitam disiecerant. Restituit aram, honoriq; patris princeps ipse cum legionibus decucurrit. Tumulum iterare haud visum; & cuncta inter castellum Alifonem, & Rhenum nouis limitibus, aggeribusq; permunita. Atque haec sunt, Princeps Illustrissime, quae de Alifone nostro a Romanis scriptoribus sunt prodita. Consequentibus temporibus, vt seignius Romani in Germania Magna bella gesserunt, ita minorem dedere scribendi materiam. Siquidem hoc ipso anno, quo Alifonem obsidione liberatum esse dixi, Germanicus post insignem victoriam, quam ad Visurgim, in campo Idistauiso, non longe a Minda, de Arminio reportauit, a Tiberio fortissimum iuuenem, vt loquitur Tacitus, specie honoris, amoliri cupiente, in urbem reuocatur. Ibi cum proximo anno C. Caelio, L. Pomponio Coss de Germanis triumphasset, missus in orientem, non multo post, dolo Pisonis interijt. Interea res Germaniae per praefectos Tiberius sic administrabat, vt, ne cui bellum permitteret, etiam damna dissimularet, fatius arbitratus rebellium

gentes,

[Tacitus
an. 2.]

Ibid.

[Tacit. l.
4. Ann.
[Ann. 2.]

gentes, quando Romanæ vltioni consultum sit
 internis discordiis relinqui. Neque nihil in hoc Ti-
 berius vidit. nam post discessum Germanici, inter Cheru-
 scos, & Maroboduum graue bellum exarsit, & postea inter
 eosdem Cheruscas, & Chattos tantæ inimicitia, vt alicubi
 Tacitus, eos æternum discordare, scripserit, vt interea [Ann. II.]
 Hermundurorum cum iisdem Chattis proelia, & Bructe-
 rorum, atq; Ansibariorum excidia silentio præteream. In-
 ter hæc Germanorum dissidia, tantisper Aliso præsijs Ro-
 manorum tenebatur, donec Claudius Imperator, vt est a-
 pud Tacitum, C. Valerio Asiatico. M. Valerio Messalla Coss. [Annal. II.]
 qui erat à condito Alifone Sextus, & quinquagesimus, ad
 eò nouam in Germanias vim prohibuit, vt referri
 præsidia cis Rhenum iuberet. Præerat tum Germaniæ
 cum exercitu L. Domitius Corbulo vir veteris disciplina
 militaris obseruantissimus, & maximis postea rebus in O-
 riente gestis immortalem famam consecutus. Is igitur in i-
 pso aditu præclarorum operum, ad quæ jam pro nominis
 Romani gloria se accinxerat, non modò reducere exerci-
 tum, sed Alifonem quoque, & quacumq; in vltiore Ger-
 mania Romani loca tenuerant, præsijs nudare coactus
 est. Itaque deinceps præclare Romani secum agi existi-
 marunt, si Germanos transitu Rheni prohiberent. Quid
 quod Panegyristes quidam ausus est dicere coram Maxi- [Paneg.
 miano, & Constantino, posterioribus falso de antiquis Im- Max. &
 peratoribus traditum visum fuisse, quod trans Rhenum Constât.]
 signa barbaris gentibus intulissent. Quò maior est gloria
 tui Alifonis, Princeps Illustrissime, habuisse in hibernis Ro-
 manas legiones, hic jus dixisse tot consulares, tot ornamē-
 tis triumphalibus insignes viros, hic bella administrasse il-

M los ex

los ex Augusta domo nobilissimos imperatores, quorum
ea fuerit virtus, vt etiam posteris supra fidem esse videre-
tur.

CAP. V. T. XI.

In quorum potestatem venerit Ali- fo à Romanis desertus.

QUID verò, Romanis aquilis cis Rhenum redu-
ctis, Alifone factum est? Videtur enim certum, &
exploratum, minimè vacuum, ac desertum esse
derelictum, sed abscedentibus Romanis immi-
grasse Germanos, aut, quod verisimilius, dirutum instau-
rasse. Neque enim fieri potuisset, vt ad nostram vsque
ætatem Romanum Alifonis nomen retineret, nisi jam in-
de à Romanorum ex his oris discessu, ab aliquo populo cul-
tus esset, atque celebratus. Quid quod jam ante docui con-
uenisse etiam Alifonem, & sedes in eo fixisse Germanos, q̄
fanè libenter in tantis, & tam crebris inter vicinas gentes
simultatibus faciebant, quòd à bellorum iniurijs Roma-
norum essent præsidio tutiores. Eadem eis fuit, Romanis
quoque digressis, causa colendi, & muniendi Alifonis. erat
enim, vt jam demonstraui in medio multarum gentium, q̄
infestis sæpe armis inter se dimicabant. nam, vt alias taceã,
Bruçteri, quorum extremos audiuius ex Tacito prope ab
Alifone consedis, circa exordia principatus Traiani prope
funditus à vicinis deleti sunt. Quis ergo populus Alifo-
nem tenuit? nempe idem qui hanc regionem. Ac superio-
ribus quidem annis, Drufo rem gerente, vt diximus, in hac
Luppia ripa Sicambri incolebant, quos Tiberius postea,
quòd belli aduersus Romanos auctores ac principes fuis-
sent, transportauit in Galliam. Versatur verò in quæstione
apud

[Tacitus
de morib.
Germ.]

apud eruditos, num Sicambri stirpitus ex his oris excisi sint, an verò nonnulli remanserint? Qui vltos remansisse negant Taciti partim silentio se tuentur, partim verbis. Silentio, quòd Germaniæ populos accuratissimè percensens, nunquam postea Sicambros in hac regione collocat, quàm sunt translati in Galliam. Verbis, quia disertè excisos esse [Ann. 12.] confirmat. quomodo verò excisi si vlli restabant? Qui contra sentiunt grauem habent suæ opinionis auctorem Strabonem, qui suam Geographiam Tiberio imperante scribebat, cùm necdum extinctum esset illud Germanorum belli fulmen Arminius. nam Libro septimo eius etiam viuentis, & cum Romanis bella gerentis meminuit. mortuus [Ann. 2.] est autem Arminius, vt ex Tacito clarum est, M. Silano, L. Norbano coss. viginti & amplius annis post deditos Tiberio Sicambros. Is igitur, eodē libro septimo, sic ait: **Huius partis (Germaniæ) populos Romani partim in Galliam traduxerunt: reliqui migrauerunt in penitiores Germaniæ partes, vt Marfi: sed & Sicambrorum exigua restat portio.** Idem eodem libro commemorat à Germanico, inter alios Germaniæ principes, ductum in triumphum Deudorigem principem Sicambrorum. Fuerunt igitur Sicambri in Germania, cùm eam administraret Germanicus. non ergo omnes à Tiberio translati. Postea verò quàm Francorum in his terris nomen exortum est, quid illustrius Sicambri? Quoties eorū Iornandes, Claudianus, Sidonius, alij meminerunt? Quod Tacitus eorum non meminerit, respondent non pugnare cum Strabone, qui exiguam portionem fuisse ait, quam Tacitus meritò in integri populi numero habendam non putauit. Quod idem excisos memoret, ex eo non consequi vt nulli manserint. nam & Bructeros ab eodem excisos per-

liberi, & Anfiuarios, quod iuuentutis erat, caecos; imbel-
 lem aetatem in praedam diuisam esse. Et tamen Bruetero-
 rum, & Anfiuariorum nomen, posteriorum quoque seculorum
 [Lib. 2.] memoria celebratur. Quid? nonne ausus est Velleius scri-
 bere, à Tiberio, post cladem sub Varo acceptam ocysus p-
 sperrimo euentu excisam esse Germaniam? num
 ideo nullos Germanos Germanico, cum quibus bellum
 gereret, reliquit? Habent igitur, qui Strabonem sequun-
 tur, quo se tucantur, neque sibi eripi sinant, etiam deserenti-
 bus has oras Romanis, fuisse à veteribus illis Sicambri-
 bus, qui Alifonem colerent. Quod si apud quempiam plus aliorum,
 quam Strabonis valebit auctoritas, nihil tamen ille de Ali-
 fonis dignitate decerpit. Nam etsi negent mansisse veteres
 illos Sicambros, fatentur tamen ab Vspetibus & Tencte-
 ris, qui vacuam, vt aiunt, eorum regionem adierint, vsurpa-
 tum postea fuisse gloriosum, & veterum memoria inclytum
 Sicambrorum nomen. In ea regione cum fuerit Alifo, in-
 ter vtrosque conuenit venisse in eorum potestatem Sicam-
 brorum, qui Rhenum postea transgressi, atque ad Vahalim,
 & Mosam longè lateque primum dominati, ad extremum sub-
 iugata Gallia, reuersi in Magnam Germaniam, vnde exie-
 rant, ac tandem euersis Turingis, amplissimum Francorum
 [Otto Fri] regnum fundauerunt, quod Caroli Magni tempore, à Bul-
 [sin l b. 5.] garis, seu Illyrico vsque ad Hispanos, à Danis vsque
 [cap. 32.] ad Calabros pertinebat. Hoc regnum qui primi tenuerunt,
 è Sicambri fuisse, fidem facit D. Remigius, qui eorum
 regem Clodoueam salutaribus aquis expiaturus, sic eum
 [Greg. Tu] affatus dicitur: mitis depone colla Sicamber: & Venantius
 [ro. l 2 c. 31.] Fortunatus, qui sic alloquitur Charibertum regem:
 [Lib. 6. 4.] Cum sis prognatus clara de stirpe Sicamber.
 Huic igitur tam inclytæ genti seruiuit derelictus à Roma-
 nis Ali-

ris Aliso, quem equidem reor caput gentis interea fuisse, dum Romani, tametsi nulla in hac vltiore Germania praesidia habebant, tamen Rheno propinquiores agros militum pecoribus, atq; armentis vendicabant, & veteres colonos adire cupientes armis arcebant. Tunc enim Sicambri nostri tantisper se his remotioribus ab Rheno locis tuebantur, & discordantibus caeteris Germaniae populis, paulatim crescebant, easque vires induebant, quibus non modo deinde Romanos Rheno arcerent, verum etiam cum ijs in Romano solo de orbis terrarum imperio dimicarent. Quam ad rem plurimum eis contulisse Alisonis opportunitatem mecum fatebitur, qui conditionem eorum temporum, locorumque considerabit. Siquidem nulla res deteriore, faciebat Germanorum fortunam, quam intestinae dissensiones ac bella. Itaq; Tacitus de ijs loquens, pronunciat: Virgentibus imperij fatis, nihil iam praestare fortunam maius posse, quam hostium discordiam. Ea demum discordia sublata est, exorto primum in his regionibus Francorum nomine, siue ea, vt volunt quidam, vna primum gens litto- ralis fuit, quae caeteras postea in societatem traxit, siue, vt alij, omnes haec gentes ictis inter se pro summa rei foederibus, hoc sibi pulcherrimum a studio libertatis Francorum cognomentum asciuerunt. Illud certissimum est gentes plerasque omnes, quae inter Francicas a veteribus nominantur, in hac regione, quam hodie Westphaliam vocamus, sedes primum habuisse, vt Salios, Ansuarios, Attuarios, Chamauos, Bructeros, ac denique Sicambros nostros. His gentibus cum videamus in Romani imperij terras transgressis Sicambros imperitasse, proximum est vt credamus eos quoq; primos illius tantae coitionis, & conjunctionis duces, ac principes fuisse. Nimirum quod Dru- sus fecerat, vt ad domandos, & continendos in potestate

[Tacitus
13.
Ann.

[in lib. de
moribus
Germ.

[Alciat.
Lib. de
form.
Imp. Ro.
Philipp.
Cluueri?
Germ. An-
tiq. Lib 3.
c. 20.

populi Romani tot bellicosos VVestphaliae populos (sic enim loquamur, tametsi necdum VVestphalia dicebatur) hoc castellum in medijs eorum finibus collocaret, idem existimo plurimum profuisse Sicambrijs, qui illud post id locorum obtinuerunt, ad eosdem populos communis belli societate colligandos.

CAPVT XI.

De occupato a Saxonibus Alifone,
& Origine Paderbornæ.

Lib. 27.

IN ITA illa circa Gallieni tempora, populi olim discordes, Franci sunt appellati, quibus, vt ait Marcellinus, confines erant Saxones, gens primum vltra Albim sita, vt ex Ptolemæo discimus, sed quæ deinde adiunctis sibi Cauchis, si Zosimo credimus, Iuliani temporibus

Lib. 3.

In vita Hieronionis.
apud Turon. l. 1. c. 9.

ad Visurgim vsq; dominabatur. Ab horum finib. vsq; ad Rhenum quæcumq; gentes habitabant, Franci dicti, & eorum regio D. Hieronymo, Sulpitio Alexandro, & in veteri tabula itineraria Valentiniæ ætate descripta, quæ Amplissimi, & optime de litteris meriti Viri Marci Velseri ope prodijt in lucem; Francia nominatur. Ac principio quidem, cum, vt opinor, imbecillioribus singuli viribus erant, Franci & Saxones coniunctis consilijs, & opibus piraticam in Rheno, ac mari exercentes Romanorum terras infestabant. Deinde, vbi seorsim satis vtraq; gens sibi posse visa est, Franci terrâ, quod Sicambri nostri, & ceterorum pleriq; equitatu valebant: Saxones mari rem gerere cœperunt. Ac Franci quidem tandem aliquando transgressi Rhenum sedes in Romano fixerunt solo, & post multa prælia, subiugata Germania prima, vbi est Moguntiacum, & Belgica secunda in qua Sueffiones, Catalaunum, Ambiani, circa annum Domini CCCCLVI. ad extremum in Gallia conserunt.

Sidon. Apollin. in panegy. Auiti.

derunt. Horum prosperam fortunam æmulati Saxones, à
 à tergo consecuti, transito Visurgi, regiones, è quibus illi
 migrauerant, occuparunt. Neque tamen credibile est ita
 Francos excessisse, vt nulli remanserint. Nam vt alios ta-
 ceam Bruçteri, quos inter Francorum populos Eumenius,
 & Sulpitius Alexander numerant, longo post interuallo
 Boructuarij dicti, demum circa annum CHRISTI
 DCCVIII, vt testatur Venerabilis Beda, cum eis CHRIS-
 TI Euangelium afferre cœpisset S. Suibertus, à Saxonib⁹
 sunt deuicti. Transierunt quoque in Saxonicum nomen
 Angriuarij, quos postea Angarios dixerunt. Itaq; neque
 Sicambros planè deseruisse Alifonem, vt vacuum ingre-
 rentur Saxones, equidem adducor vt credam, sed potius
 condendæ Paderbornæ Saxonibus causam dedisse. Id
 priusquam explanem, video mihi necessario confutandas
 quorundam de origine Paderbornæ opiniones. Nam qui
 nobis tabulas Ptolemæi egregie illustratas ediderunt, cum
 inter Germaniæ oppida Teuderium repperissent, non du-
 bitarunt confirmare esse Paderbornam. At Teuderium, q̄
 Theudurum Antoninus vocat, non in Germania magna,
 sed in aduersa Rheni ripa fuisse, ex ipsa itineris ratione, quã
 Antoninus persequitur, alij satis liquidò demonstrarunt.
 Nihil igitur Teuderium ad Paderbornam. Alijs visum est
 Paderbornam suam originem Carolo Magno debere, qui
 annem è tribus fontibus hoc loco ortum, à Pado illo no-
 bili Galliæ Cisalpinæ fluuio, cui tres item sint fontes Pade-
 ram appellarit. Verùm Paderbornæ nomen antiquius
 esse Carolo magno, liquet ex epistola S. Ludgeri ad Xixfri-
 dum episcopum, vbi inter rebelles Saxones meminit Ogel-
 li Oesterbach de Paderborne, qui cum anno DccLxxviii.
 hoc est, proximo à suscepta fide & baptismo, pugnaret con-
 tra Carolum, essetq; eius atas aduentu illius in has oras ve-
 tustior,

[Panegy.
 Cōstant.
 [apud Tu-
 ron. lo.
 cit.
 [Lib. 5. ca.
 12.

[Philipp⁹
 Clucri⁹
 12. Germ.
 Ant cap.
 18.

[Gregor.
Turon. l.
4. hist.
Francorū
c. 7]

tustior, non potuit Paderbornæ nasci, neque à Paderborna nomen ferre, si primum à Carolo condita fuisset, vel appellata. Neque id Gobelinus Persona confirmare audeat. Nam quod adiungit ab iis Saxonibus, qui Longobardos, duce Alboino in Italiam, comitati, se ab iis circa annum Domini DLXX. seiunxerunt, ædificatam, vel nominatam esse Paderbornam, longius etiam abest à vero. Nam illos ex Italia profectos, arma intulisse in Gallias, ibiq; à Mummulo Francorum duce fractos, atque subactos, retrò vnde venerant recessisse legimus, nusquam verò, in has oras remigrasse. Sed hæc hæctenus. Nunc, vt institui, quid de origine Paderbornæ sentiam, explicabo. Quòd plerisque in rebus vsu venire solet, vt vnus interitus, alteri præbeat nascendi locum, id Paderbornæ accidisse iudico. Saxones enim cum à Visurgi profecti se primum his regionibus intulerunt, vt paullò ante ostendi, non vacuas hominibus reppererunt. Quare tametsi Sicambri, ceterique populi, tot copijs in Romani populi terras vltra Rhenum traductis, pristinas suas vires acciderant, tamen non vsque eo fracti erant animis, vt loca munitione, & frequentia populi nobilitata, vltrò aduenientibus hostibus indefensa traderent. Huius generis cum esset Aliso, toto eo tractu, qui inter Visurgim, & Alisonem iacet, non magno negotio in ditione redacto, facile est suspicari ab Alifone, primam esse Saxonibus iniectam moram. Interea dum opperiantur, dum se suaque Sicambri, vltrò, vel armis compulsi dedant, videtur illa loci amoenitas, & vbertas elegantissimorum fontium, in qua castra fecerant, quamuis barbaros id temporis Saxonum animos permouisse, vt in eo loco Urbem conderent. Quoniam verò veteres in numero multitudinis pleraque nomina quarta vocali terminabant, quæ nos per secundam efferimus (dicebant enim thi engelon, thi heiligō, thi bron-

non,

non, seu bornon) & iucundissimos hos tres nostros fontes Patherbrunnon visum erat nominare, idcò Vrbi ipsi idem est nomen inditum. Sed quid sibi vult illud Pather? Col- ligimus enim sic à maioribus enunciatum esse, quòd ita crebrò scriptum reperiamus, nimirum cùm lingua Ger- manica veterem illam suam asperitatem retineret. quem- admodum enim paullatim articulum thi mollius pronun- ciarunt dic, ita ex Pather fecerunt Pader. Testatur Gobeli- nus à Pado deriuatum, qui vt ait, ex tribus fontibus si- bi inuicem prope surgentibus ad pedes Alpium in vnum alueum concurrentibus oriatur. quæ de- scriptio non congruit cùm ijs quæ à Strabone, Plinio, Pro- lemæo, Leandro Alberto de origine Padi memorantur. Sed faciamus non spectatam esse in hac appellatione tam accu- ratam similitudinem, si cui id sequi libebit, dicet à Pado fa- ctam esse Paderam, quemadmodum brachium Padi, quod est ad Rauennam, Padusam dictum accepimus. Reperitur quoque scriptum Padesbronnen, vbi videri possit dedu- ctum nomen ab eadem origine atq; ipsum Padi vocabulū. Refert enim Plinius ex Metrodoro, Padum nomen acce- pisse ab arbore picea, quæ multa circa fontem, quæ Gallicè Pades dicatur. Verum vnde Saxonibus nostris, quos eo tempore quasi more ferino vixisse ait Venantius, ea erudi- tio, & cognitio linguarum? Equidem malim fateri nescire me, vnde illud Pather, in nomine Patherborna, perinde at- que obscurum est quid sibi velit mimigarna, in nomine Mimigarnafordæ, quo aliquot sæculis dicta fuit ea VVest- phaliæ Vrbs, quam hodie Monasterium nuncupamus. præ- fertim cum illa à Pado deriuatio nullius è veteribus aucto- ritate nitatur. Romanis certè hi fontes, Luppiæ fontes perinde dicebantur, atque ille Luppespringensis, atque ad-

[Annales
Canisiani
an. 777.]

[Lib. 3. c. 16]

[Lib. 3. 7.]

[Vide Go-
belinum.]

N

cò qui

eò qui nobis Padera est non alius ac Luppia, quanquã nec-
 dum condita Paderborna, antequam ars aliquid molire-
 tur, non videantur nostri fontes in vnum alueum fuisse
 collecti, sed temerè, vt casus ferebat, per subiectos campos
 lapsi se in Luppiam intulisse. Eò factum est, vt cum Sicam-
 bri vetus Luppia nomen his fontibus tribuerent, Saxones
 eius appellationis ignari nouum, ijs vocabulum attribue-
 rint. postea verò occupato Alifone, didicerunt à Sicambris
 Luppia nomen: hãsit tamen ijs fontibus, quos prius in-
 potestatem redegerant, nouum Padera nomen. Quocirca
 cum antea duo tantum amnes ad tuam arcem, Princeps Il-
 lustrissime, confluere dicerentur, deinceps tres sunt nume-
 rati, cum reuera Luppia, & Padera vnus, atque idem sit flu-
 uius.

CAPVT XII.

Instauratum videri Alifonem à D. Carolo Magno.

POTITI Alifone Saxones, omniq; circa eum re-
 gione, secunda fortuna elati, ausi Francorum vesti-
 gijs insistere, deuinctis sibi belli societate Thurin-
 gis, Rhenum & ipsi transcendunt, rati idem sibi in-
 Francos licere, quod illis in Gallos, aliosque Romani Im-
 perij populos licuisset. Ea res Francos coegit arma retrò in-
 Saxones Thuringosq; conuertere, donec exciso florentissi-
 mo Thuringorum Imperio, Saxones vectigales facerent.
 Contigit hoc anno CHRISTI DXXVII. Quo ex tem-
 pore nunquam deserunt Saxones, sæpe excusso Francorũ
 iugo, ad libertatem eniti, donec à Carolo Magno Franco-
 rum rege, antequam à Leone III. Pontifice Maximo, qui
 Paderborna fuerat, Imperator Populi Romani renuncia-
 retur,

[Gregor.
 Turon. l.
 3 c. 7. l. 4.
 c. 10.]

retur, bello pressi simul Frācorum imperium, simul CHRIS-
 TI religionem amplecterentur. In eo bello non dissimili
 causā atque olim Drusus, castellum hoc ipso loco Carolus
 videtur condidisse. Cū enim Saxones denuò Francis re-
 bellassent, eosque jam vlturus Carolus VVormatia prope-
 raret, illi perterriti, inquit Regino, ad locum vbi Lippa [Lib. 2.]
 oritur venerunt, ibi se suamq; patriam Regi tra-
 diderunt, & sponderunt se Christianos esse de-
 bere. Tunc Rex vnā cum Francis restaurauit He-
 resburgk castrum, & aliud castrum super Lippā,
 vbi venientes Saxones vna cum vxoribus, & par-
 uulis innumerabilis multitudo baptizati sunt.
 Non possum ijs assentiri, qui hoc posterius castrum procul
 collocant à Luppia fontibus. In annalibus enim, qui Astro-
 nomo tribuuntur, hæc Saxonum deditio, & baptismus eo-
 dem propemodum loco describitur, vbi Carolo obuiam
 venerunt, hoc est ad Luppia caput. Sic enim habent:
 Ad fontem Luppia veniens, immensam illius per-
 fidi populi multitudinem, velut deuotam & sup-
 plicem, ac quasi erroris sui veniam poscentem in-
 uenit. Cui cū & misericorditer ignouisset, &
 eos, qui se Christianos fieri velle affirmabant, ba-
 ptizari fecisset, datis & acceptis pro fide seruanda
 fraudulentis eorundem promissionibus, obsidib.
 quoque quos imperauerat receptis, Eresburgo
 castro, quod dirutum erat, restaurato, alioque cas-
 tello super Lippiam extructo, & in vtroque non
 modico præsidio relicto, ipse in Galliam reuer-

fus, in villa Haristallo hiemauit. Ex his constat primum
 cipro Saxones, haud procul à fonte Luppiae, Carolo supplic-
 ces esse factos, atque eodem prope loco magnam partem,
 esse baptizatos. Deinde hunc baptismum ad nouum illud
 castellum celebratum esse. id enim, praeter Reginonem, dif-
 fertè affirmant Annales Canisiani. Ex quibus concluditur
 hoc castellum prope à Luppiae fontibus abfuisse. Quoniam
 tamen super Luppiam situm esse dicitur, non ideo sentien-
 dum super eum riuum fuisse, qui Luppesspringæ oritur. Ne-
 que enim is riuus, vt testatur Gobelinus, vnquam absolute
 Luppia dicitur. Deinde pugnat cum Caroli consilio. Siqui-
 dem ante eius aduentum Saxones fusi fugati erant à Fran-
 cis, vsq; ad flumen (inquit Regino) quod Lippa dicitur. Eo-
 dem postea itinere eos persequenti Carolo, vt bellum pro-
 fligaret, super idem flumen castellum ponere visum est, eo
 loco vbi & amnem ipsum haberet in potestate, & transitu
 per riuos, ex quib; ipse oritur, intercluso, rebellibus popu-
 lis spem omnem adimeret se ad arma congregandi. Est igitur
 Carolus aduersus Saxones idem consilium secutus, qd
 olim hoc ipso loco contra Sicambros Druso placuerat. Ex
 quibus apparet cum tam propinquum fonti Luppiae fue-
 rit, & tamen Luppiae, vbi jam flumen dici potest, non riuus,
 impositum, non alibi hoc castellum fuisse, quam vbi Dru-
 sianus Aliso steterat, ad Luppiae, Alisonisque confluentes.
 Hunc ipsum locum equidem crediderim significari, quo-
 ties consequentibus annis Carolus cum exercitu ad eum
 locum venisse memoratur, vbi Luppia confurgit. vt ANNO
 DCCLXXX apud Reginonem: Carolus Saxoniam
 ingressus ad Heresburgk venit, & inde ad locum,
 vbi Lippa confurgit, & ibi synodum tenuit. & ite-
 rum biennio post, Coloniam veniens Rhenum trá-
 sijt.

fuit, & Synodum tenuit, vbi Lippa confurgit, vbi
 omnes Saxones conuenerunt, excepto rebelle
 VVidikindo. Illuc etiam venerunt legati Go-
 defridi regis Nortmannorum, & Altdeni, & Hof-
 mundus, necnon etiam legati Auarorum missi à
 Cacano, & Inguno. Peracto placito reuersus est
 rex in Franciam. Hæc Regino. Hic non est nobis anxie
 quarendum, vbi fuerit Caroli exercitus, cum ad Luppia
 fontem castra fecisse dicitur. nihil enim dubito, quin eum,
 omnem campum fuerit complexus, qui vtrisque Luppia
 fontibus, & eorum confluentibus continetur. id quod ho-
 dieq; ostendunt ingentia aggerum, vallorum, fossarum ve-
 stigia, quæ jam inde à Caroli memoria, in ijs, quos dixi, fini-
 bus, passim visuntur. Vbi verò ipsemet Carolus interea se
 tenuerit, id video non absurde queri posse. Sanè reputanti
 eos conuentus, quorum, ex Reginone, meminimus, nemi-
 ni veniet in mentem alibi Carolum, quàm in loco aliquo
 munitiori, tantisq; rebus gerendis appposito, diuersatum,
 esse. Atqui nullus eius temporis auctor, alium locum
 munitum in eo tractu fuisse prodidit, atque castellum, qd
 nuper ad Luppiam exædificarat. hic igitur morabatur Ca-
 rolus, cum ad fontem Luppia venisse memoratur. cuius
 rei non leue indicium est, quod ante hoc conditum castel-
 lum, nunquam, vti sæpe postea, ad locum vbi Luppia
 confurgit, venisse dicatur. Qua in re scriptores Franci-
 carum rerum, Romanos sunt imitati. Quemadmodum e-
 nim illi quod ad confluentes Luppia, & Alifonis Drusus
 contra Sicambros castellum posuerat, id illi ad caput Lup-
 pia positum dixerunt, quod non longè suprà Luppia pri-
 mùm iusti annis nomen ferre possit: ad idem exemplum,

qui res gestas Caroli sunt persecuti, tunc illum ad fontem Luppia peruenisse scripserunt, cum exercitu à fontibus ad confluentes tendente, ipse eodem quo olim Drusus loco sedem fixerat. Itaque, Princeps Illustrissime, tuus Aliso primùm in potestate fuit Romanorum, deinde Sicamborum, qui Francorum fuerunt nobilissimi, tum Saxonum, ac denique iterum ad Francos redijt, quo tempore simul à Romanis receptus videri potest, quandoquidem eo tempore Romanum imperium ad Francos est Pontificis Maximi auctoritate translatum.

CAPVT XIII.

Aliso sedes Episcoporum Paderbornensium.

Verumenimuerò satis jam diu Aliso noster Martis, & Bellonæ domicilium fuit. Vindicandus est aliquando Religioni, & Sapientiæ. id factum est, cum tui, Princeps Illustrissime, maiores, huius Urbis Antistites, stabilem sibi in eo sedem constituerunt. Quanquam, vt est semper difficile ab eo loco diuelli, in quo sis multum diuque versatus, ne tum quidem prorsus belli tumultibus caruit. Nam vt taceam sæpenumero cum alios Antistites, tum teipsum, Princeps Illustrissime, Reip. causâ ad arma compulsus, princeps maioribus tuis huc migrandi causâ Martis perpetua pedisequa, & comes Discordia videtur fuisse. Antea siquidem in Vrbe sua Paderborna, apud Cathedralē Ecclesiam habitabant, quo tempore ciuium erga suos Præsules amor, & reuerentia tanto eis præsidio erat, vt vallum, turesq; minimè requirerent. At postquam ab ijs illa sacrosancta dignitas contemni cœpit, grauesque sunt motus aduersus Ecclesiasticum ordinem excitati,

excitati, faciendum visum est, ut ab eorum iniurijs semoti, huius se arcis præsidio tuerentur. Annum, quo id factum sit, non habeo certum dicere. Suspicio tamen circa annum partæ salutis M. C C. Certè Otto Ritbergensis, qui anno M. C C L X V I I. ad Paderbornensem Cathedram est euectus, in hac se arce tenebat, dicebaturque vulgò eodem, quo hodie nomine, fortasse, quòd in veteris arcis Carolinæ vestigijs esset collocata. Eam deinde ciuium eruptione incensam, & prope complanatam Henricus Spiegelius Episcopus restituit, ac, nisi fallor, Carolum IV. Imperatorem, qui hac iter habebat in vltiorem Saxoniam, in ea accepit hospitio, anno M. C C C L X V. quamquam Gobelin^m verba legenti potius videatur mansisse Paderbornæ. c. 72. & 6.

✕
 Nostra verò memoria, Princeps Illustrissime, dignam veteri illa nominis sui gloria speciem hæc arx aliquando est cõsecuta, postquam ingenti sumptu in hanc abs te amplitudinem, excelsitatemque exadificata, fossis, & turribus communita, laxis, elegantibusque conclauibus, pomariis, hortis, fontibus ornata est. Itaque quamuis splendido, angustoque principi accipiendò est idonea. Sed nullam illa, inter tam multa, præstantius te ipso ornamentum habet, neq; vnquam æquè beata, quàm, te domino, fuit. Tenuerint illam quondam Drusi, Tiberij, Germanici, sed illi arma ex ea in omnes vicinas oras circumferebant, sed terrorem intentabant, sed luctuosas vbique pugnas, & strages edebant. Tuus, Illustrissime Princeps, Aliso nihil habet durum, nihil asperum, sed in eo Clementia in subditos, obseruantia erga finitimos dynastas, de omnibus bene merendi voluntas habitat. Denique quid potest in ea domo esse non pacatū, & mite, in qua eo tempore, quo vicinia, necdum positis armis, vel præteritas clades deplorat, vel formidat imminentes, de Academia fundanda consilia agitantur, propagandisq;

[in vitis
Pontif. in
Adriano.]

disque bonis litteris, quæ germanæ pacis filia, atque alumna, non nisi in dulci otio, & summa rerum omnium tranquillitate acquiescunt? Crede mihi, Princeps optime, Carolus ipse Magnus, DEVS bone! quantus Imperator! felicior, te Principe, Alifonem esse ducit, quàm se Saxones inde armorum formidine subiugante. Quod enim illi optare potius, quàm sperare licuit, id te nunc affecutum videt. Quò enim illius mens assiduò esset intenta, satis ostendit anno CHRISTI DCCLXXII. cùm, paucis etiam Saxonum ad CHRISTVM traductis, Adriano I. Pontifice, Romam profectus, partem aliquam Saxoniam (Luitprandi Ticiensis verba sunt) in prouincia VVestphalia, quam ad fidem Christianitatis conuertit, vt ipse iam prædictus Papa præcepit, & docuit, secunda feria Paschæ, in basilica S. Petri Apostoli, inter cætera quæ ad manum Papæ offerebat, Deo in sacrificium obtulit. Vide ne, Princeps optime, in quo religiosissimi Caesaris curæ & cogitationes omnes euigilant? In eo videlicet vt VVestphalam vniuersam ad CHRISTVM adiunctam, in Beati Petri, eiusq; successoris potestate collocatam, DEO immolaret. Sed quantum interest inter rudem, agrestemq; populum, & omnibus ingenij ornamentis excultum, tanto est tuum, Princeps Illustrissime, Caroli sacrificio præstantius. Cuiusmodi enim VVestphalam Carolus DEO consecrabat? nonne recens è tenebris emergens, & etiam caligantem, ac, nisi metu retineretur, eodem rursus præcipitaturam? Tibi verò, Princeps Illustrissime, quale, & quam DEO iucundum munus licet offerre? tot lectissimos adolescentes, qui modò litteris in hac tua Academia operantur, quique consequentibus sæculis operabuntur: qui non modò ipsi salutarem doctrinam combibunt, sed

fed alios quoque erudire, & aliud ex alio sacrificium possunt accendere. quod quidem sacrificium DEO gratissimum totq; mortalibus salutare, jam inde ex eo tempore, cum primum hoc instituendæ Academiæ consilium, in hoc tuo Alifone, iniisti immortalem tibi apud DEVM, & homines gloriam conciliat.

C A P V T XIV.

Gratiæ nomine ciuitatis Paderborn.

QUO magis æquum est Paderbornenses, grates, & laudes immortales DEO Opt. Max. habere, atque agere, qui te huic Ecclesiæ difficillimis temporibus Theodorum, id est diuinum quoddam, & cæleste donum largitus est. Si enim tunc immortalis quodam beneficio affectos profitentur, cum Caroli imperio huc missi sunt, qui primis eos salubris doctrinæ elementis erudirent, quanto est hoc maius atque splendidius, tua Princeps ope perfectum esse, vt Diuinæ Sapientiæ, & omnium, quæ illi famulantur, Disciplinarum Templum esset Paderborna? Itaq; quod disertissimus Iudæorum Philo prædicabat de Athenis, eas esse in Græcia, quod sit pupilla in oculo, & mens in anima, idem nunc, tuo, Princeps Optime beneficio celebrabitur, de Paderborna: eam esse **Lumen, Mentemq; VVestphaliæ.** Hinc enim illa accerset, qui populum de superiore loco in templis erudiant, qui sacris tribunalibus præsideant, qui Ecclesias, qui cœnobias gubernent. Hic illi diuinarum, humanarumq; rerum scientiam haurient: hic in luce doctorum hominum suæ eruditionis, & virtutis specimen dabunt: hic promeritis titulis, & decoris insignibus cohonestabuntur, eritque dubium plusne Paderborna dignitatis afferat VVestphaliæ, tales

tales fingendo, atque formando, an VVestphalia Paderborna, ijs, quos illa perfecerit, munera honoresq; mandando. Ipsa verò quantum inde fructum capiet, cum similiter atque his suis salubribus fontibus, omni scientiæ vbertate circumfluet? Numquam illa præterea vsque eò se transfuersam trudi sinet, vt ab homine omnium rerum honestarum ignaro, & bardo, templum, aram, suggestum teneri, absterreri plebem à religione maiorum, diuelli ab imperio, & auctoritate Principis, & Antistitis sui, diuina, & humana violari patiatur. Fuerunt hæc Ignorantiæ facinora, quæ Rebellionem, Temeritatem, Furorem perpetuos habet satellites. At verò postquam tua, Princeps Illustrissime, insigni illa caritate qua illius vbique salutem, & commodum, nusquam tuum quæstum sequeris, congesti sunt, vt cum Apostolo loquar, carbones super caput eius, atque demum, ne vnquam ad pristinas tenebras reuolueretur, hanc ei quasi immortalis lucis officinam comparasti, iubet nos diuina Benignitas, & Sapientia, à qua hæc tam certa præsidia prouisa sunt, omnia de ea, quæ volumus, polliceri. Licet verò, vt nunc quidem est, iusto pauciores hoc tantum tuum, beneficium, quanti par est, æstiment, viuet tamen, ac vigebit in memoria posteritatis sempiterna. Noli enim diffidere in paucis annis, Paderbornam ad eius ætatis gloriã posse reuocari, cum totius prope, vt i narrauimus Septemtrionis lux quadam erat, & magistra. Ibi demum cognoscet quam eximia fuerit tua voluntas, quã salutaria consilia, quã immortalia merita. At modò, tametsi apud paucos, vt dixi, hæc eo sunt pondere quo oportet, tamen pauci illi maximas tibi, & suo, & infelicium illorum, qui minus intelligunt, nomine gratias agunt, Deumq; precantur ex animo, vt quando nõ proinde, ac mereris gratia tibi habetur ab hominibus, ipse tanto hanc iacturam pluribus, vberibusque præmijs inter mortales, caelestesq; compenfet.

Finis Libri Secundi.

PANE.

PANEGYRICI, DIE NATALI ACADEMIÆ THEODORIANÆ PADERBORNENSIS, EIVS ILLUSTRISSIMO Principi Fundatori oblati.

LIBER III.

De Illustrissimi Principis in fundanda Academia consilio.

CAPVT PRIMVM.

Proœmium.

QUOD, Princeps Illustrissime, honesti liberi suæ aduersum Parentes, & suæ stirpis auctores pietatis esse putant, vt cum eos omni officio colant, tum eorum præclare factis cognoscendis, atq; commemorandis plurimum delectentur: eodem videmur nos, quique vnquam in hac Academia, bonis litteris inseruiant, erga te optimum, ac præstantissimum eius parentem animo esse debere. Est igitur profecto nostrarum partium, posteaquam de VVestphalia, atque Paderborna, quæ est Academiae quasi patria, nonnulla dicta sunt, vt de tuis quoque, Princeps Illustrissime, laudibus differamus. **A**tenim video iam illam tuam omnium dictorum factorumque moderatricem, ac magistram Modestiam, ad hanc solam mentionem laudis contraxisse frontem, & tristiore, quam

quàm adhuc, vultu accipere orationem meam. Sic enim illa te iam inde à prima infantia finxit, atque formavit, vt cum omnia vnius DEI causa facias, à quo omnia sunt profecta, DEVM ipsum sat magnum tuarum virtutum pretium putes: vt proinde anxie semper verenti, ne vel aliud ac DEVM spectasse, vel aliquid eius munerum ascripisse tibi videare, molestia sit atque fastidio omnis tuarum rerum commemoratio. Atque hanc equidem, tuam, Princeps Optime, submissionem animi, semper, fateor, pro eo ac debui, tanquam coelestem in hoc dignitatis fastigio virtutem, sum veneratus: tamen hodiernus dies nonnullam mihi dubitationem attulit, essetne tali tempore illi de iure suo cedendum, atque paullisper, publici commodi causa, ab illa consuetudine desectendum. Sic enim cogitabam: si id vereatur tua Modestia, ne tua laus quicquam de DEI gloria decerpat, nunc profecto illud esse cum de tua laude filere sit nefas, quoniam, nisi te publicè laudato, DEI gloriam obscurari necesse est. Non enim DEVS, cum hanc tibi Academiae fundandae cogitationem obiecit, paucis mortalibus consulebat, sed compluribus late terris, atque populis: non ad fructum exigui temporis, sed ad perpetuitatem consequentium saeculorum: non viles, atque incertas utilitates, sed sapientiae lucem, solidae gloriae segetem, adiumenta sempiternae salutis, felicitatis praesidia comparabat. His talibus tantisque muneribus vt gratiae, quas Deo certe debemus, aliqua ex parte respondeant, par est eas non in arcana tantum, ac tacita cogitatione, sed publicis, illustribusque mandatis monumentis, in media hominum luce versari. Quod si ita est qui fieri potest, vt, cum beneficia quae DEVS Opt. Max. Te Princeps Illustrissime ministro, nobis praestitit, palam celebrentur, de eo, quod abs te praclare gestum est, fileatur? Verebar deinde iudicia postero-

sterorum. Quid enim existimas illos esse dicturos, si tuum, tanti beneficij auctoris nomen ad eos absque vlla transmissimus, vel tuorum commemoratione meritorum, vel nostræ testificatione pietatis? Num causam dicere licebit, quin nos omnium mortalium inuenustissimos, atq; ingrattissimos fuisse iudicent? Tametsi enim nihil est tibi gloriosius, quàm, cum tanta perfeceris, nihil gloriæ amore fecisse, tamen, posteaquam, pro rerum gestarum claritudine, gloria te sequitur vel inuitum, nostra certè causa tibi lætandum est, cum his operibus tuis magnificis, atque præclaris gloriam tribuimus, quæ nisi in laude poneremus, nunquã induceremus animum, vt, quod vnum optas, his abs te nobis paratis commodis vteremur. Qui enim illum merita laude priuat, cuius beneficium habet, is profecto satis ostendit eius se beneficij fructu non moueri. Atque hæc quidem succurrebant reputanti, quid nostram in te pietatem deceat, & quid virtutibus tuis debeatur. Sed quoniam attendendum quoq; fuit quid modestia tua, quid aures ferre possent, faciendum mihi visum est, vt, tua, Princeps Illustrissime, causâ, laudatione quidem abstinerem, ne tamen, suum Fundatorem, ac Parentem Academia quondam ignoraret, breuiter, quid in ea instituenda consilij sis secutus exponerem. Itã enim fore confidebam, vt neque posteros quicquam eorum fugeret, quæ scire interesset, neque tuæ modestiæ negotium facerem. Tametsi enim nihil horum absque tua laude dici potest, ita tamen dicentur, vt non in ijs laus tua, sed eorum vtilitas quæsita videatur, in quorum commoda tantum curarum, opumque contulisti.

Illustrissimum Principem, in fundanda Academia, suæ, & maiorum præclaræ indoli respondere voluisse.

A licet arduum, & fortasse temerarium videatur Principum, qui, vt fastigio, ita quadam mentis altitudine DEO sunt ceteris mortalibus superiores, consilia perscrutari velle, & exponere, tamē, quemadmodum ex ijs, quæ in rebus creatis cernimus, non nihil interdum de proposito diuinæ mentis assequimur: ita in ijs quæ publicæ commoditatis amore abs te, Princeps Sapientissime, adhuc facta sunt, extant nonnulla vestigia, in quibus tua salutaria consilia, quasi descripta legimus. Quid, quod in ipsa quoque tua indole, natalibus, genere est quiddam, quo facile, vt ad alia præclare gerenda, tum ad meditandam Academiam exstimulatum esse cognoscimus. Quanquam enim, vt est quisq; maximè generosus animus, ita genus, & proauos, & quæ, vt canit ingeniosus Poeta, non fecimus ipsi, minimè ad se pertinere ducit; tamen, postquam semel est animus virtutis amore inflammatus, hunc è clâro genere fructum capit, quod eorum facta intuens, à quibus est progenitus, ne degener videatur, elaborat. Atque hunc stimulum legimus in diuinis quoque litteris admoueri: Sic enim D. Paulus Timotheum suum alloquitur: Recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quòd

[1. Tim.
1. v. 5.]

quòd & in te. Propter quam caussam admoneo te vt re-
 fuscites gratiam DEI, quæ est in te. Hoc præceptum ab A-
 postolo datum Episcopo minimè tibi, Princeps optime,
 prætereundum putasti. Videbas enim in nobilissima tua
 Fürstenbergiorum familia tot seculis integerrimam fidem
 Catholicam, non sine insigni aliarum virtutum comitatu,
 vt verbo Apostoli vtar, habitasse. Numerabas in ijs com-
 plures, qui non vulgarem eruditionem, rerumq; vsum sibi
 pepererant: multos, qui in altiore dignitatis gradu positi,
 Remp. consilijs, & opera sustentarant: in plerisque omnib⁹
 eximia quædam in DEVM pietas, facilitas, atq; omnibus in
 rebus modestia, & publicorum commodorum amor. Nã,
 vt alios præteream, quanta grauitate, & sapientia fuisse ac-
 cepimus ab auum tuum VVennemarum Fürstenbergium?
 quanta vitæ sanctimonia eius coniugem Cordulam à Gal-
 len? De qua illud accepimus, solitam tanto CHRISTI pro
 nobis dira passi amore exardescere ac vicissim optare ali-
 quid eius causa molestiarum exorbere, vt linteorum omni
 mollitie deposita, lanceo duntaxat vestitu, nudisque pedib.
 sacellum crebro adiret eo interuallo ab auita domo disti-
 tum, quantum inter locum, vbi CHRISTVS damnatus est,
 & Caluarix collem interest. Quam rem scio leuem ijs ho-
 minibus visum iri, qui totum hoc maiorum nostrorum, vt
 nos sentimus, religionis, ac pietatis, vt ipsi dicere solent,
 simplicitatis, & superstitionis genus iudicatiui habent.
 Verùm non poenitet me laudare in nobili femina, quod
 in Alipio, qui deinde fuit Episcopus prædicandum sibi
 putauit Augustinus, velut fortissimo, inquit, domito
 re corporis, vsque ad Italicum solum glaciale
 nudo pede obterendum, insolito ausu. At hoc do-
 mandi corporis more musæum hoc Euangelium fundi-
 tus caret. Quo libentius hæc talia commemoro, Princeps
 Illustrissi-

[Lib 9.
 conf cap.
 6.]

Illustrissime, vt omnes intelligant, solidam illam, virilem, antiquam, Catholicā religionem à maiorib. tuis cultā esse. Hanc veluti carissimam hereditatem adierunt, posterisque reliquerunt, auus tuus Fridericus Satrapa VVerlensis, Electoris Coloniensis Consiliarius, & Pater item Fridericus Satrapa Bilsteinensis, cuius integritas, doctrina, prudentia, dicendi vis cum in patriæ negotijs, tum in publicis Imperij conuentibus sæpenumero cognita est. Hanc vnā cum lacte ipse suxisti à lectissima, & antiquæ innocentie amantissima femina Anna VWestphael, quam omnibus semper pietatis officijs coluisti. Non est ab his diuellendus Ioannes Fürstenbergius magnus patruus tuus, qui DEO mancipatus in nobili Cœnobio Sigeburgensi, quod D. Anno Coloniensis, accitis è Fructuaria Italia viris sanctitate præstantibus, quondam fundauerat, breuē ad eas virtutes, quas domestica disciplina combiberat, sanctiora illa instituta adiungens, tantum profecit, vt sacer ille cœtus dignum eum iudicaret, cui se & cœnobium regendum traderent. Quod munus ita sustinuit, vt Instaurator dici possit, cum veteris illius discipline, tum tectorum, atq; fundorum. itaq; clarissima est apud illos eius nominis memoria & præclaris parta virtutum exemplis, & opibus, quas assidua rei communis cura, ac parsimonia collectas haud modicas successori reliquit. Iam verò flagitium sit, si ex hac ipsa inclyta stirpe, Guilielmum Fürstenbergium prætereā, Ordinis Equitum Teutonicorum Sanctæ Mariæ in Liuonia Magistrū, in quo Principatu Henrico à Galen successit. Huic duæ res dissimillimæ egregiam demonstrandæ virtutis suæ facultatem dedere, Principatus, & Aduersa fortuna. Nam cum florenti ætate sacram illam militiam administrandam accepisset, in multiplici reip. perturbatione, consilijs, atque armis integritatem Catholicæ religionis, dignitatemque ordinis

ordinis sartam tectam conseruauit. Quod eo fuit difficil-
 ius, quòd cum frequentibus proelijs lacefferetur à Moschis,
 interea neque vicinorum dynastarum dissidia, neque ori-
 entes iam tum pestifere secte, res eius esse quietas sinebant.
 Vbi verò iam ingrauescente ætate, post tantam iactatio-
 nem, portum sibi quasi quendam prouidit, & designato si-
 bi successore, in munitam in primis arcem Vellinum se-
 contulit, vt, quod supererat ætatis in honesto otio conte-
 reret, ibi verò maius, quàm in medio mari, naufragium in-
 uenit. Nam anno M. D. LX. cum Moschi magnis copijs
 in Harriam, & Lettoniam se effudissent, tandem casu Teu-
 tonicorum equitum exercitu, Vellinum oppidum, quate-
 factis vi tormentorum muris, & ignibus in tecta coniectis,
 ceperunt. Arcem verò ipsam, in qua Princeps versabatur,
 consclerati milites, qui in præsidio erant, pacti corporum
 suorum, & omnium, quæ efferre possent, incolumitatem,
 nefariè prodiderunt. Quid plura? direptis, quæ in arce
 erant, Principis opibus, ipsum frustra quiritatem, & fidem
 eorum appellantem Moschis dedunt. Neque tamen perfid-
 is sua præda diu frui licuit. Nam Moschi re cognita spo-
 liatos omnibus quæ rapuerant, inanes dimiserunt. Prin-
 cept ipse captiuus ductus in Moschouiam, illustre barbaris
 patientiæ, & pietatis exemplum fuit. Cum enim templo
 careret, in quo Romano ritu sacra fierent, velut quondam
 Abraham, sub quercu Mambre, sic optimus senex stans [Gen. 18.]
 temporibus, sub quadam arbore, DEVM colebat. Felicior
 omninò, qui conseruata maiorum religione in exilio, &
 custodia diem suum obiit, ijs, qui, illa repudiata, fumosos
 titulos, & fluxas opes sibi pepererunt. Etenim Guilielmus
 noster, q̄ de Theodosio Magno scripsit olim D. Augustin⁹:
Ecclesiæ se membrum esse, magis quàm in terris [Aug. S.
 de ciuit.
 Dci c. 26.]
 regnare gaudebat. Neque aliter, atque ille affecta est

P

cætera

cætera Fürstenbergiorum familia, quæ ad hunc vsque diem in tanta religionum licentia, suæ illi quam ab optimis maioribus accepit, adhuc præclarè constitit. quod nostra tempestate tam paucis familijs elogium video tribui posse, vt perinde sint raræ, atq; fluuij qui inuecti in mare dulces, inter falsas, aquas perpetuò retinent. Atque hæc familiæ tuæ laudes Princeps Illustrissime, hæc paullo magis eam exornant, quam illæ ab eius vetustate, primaque origine decerpæ. Non enim desunt, qui & antiquarum tabularum auctoritate, & è gentilitiorum insignium forma, & natalis loci situ demonstrare se posse confidunt, Fürstenbergiam domum è verustissima, clarissimaque Comitum Oldenburgensium stirpe gentis ducere. Sed nimirum antiquius tibi semper fuit illustria maiorum tuorum exempla virtutum æmulari, quam obscuras, & tot sæculis à nostra memoria semotas generis tui origines excutere, & perscrutari. Hoc certè Catholicæ religionis studium, quo inflammatus cum alia permulta gessisti digna immortalis laude, tum hoc gymnasium condidisti, pia illorum, atque attenta educatio, ac disciplina tibi primum inseruit. Exornasti deinde, atq; auxisti, quod à parentibus acceperas, cum profectus es Coloniam Agrippinæ, cui Vrbi Stanislaus Hofius doctissimus Cardinalis, nō dubitat acceptum ferre, quicquid in prouincijs circa Rhenum superest integræ, puræque de religione doctrinæ. Ibi minimè contaminatæ, vel ambiguae fidei magistris vsus, eorum studiorum fundamenta secisti, quorum fructum facile vel ex hac tua, affecta iam ætate prompta, & locuplete omnis eruditionis memoria, quæ nemo non obstupescit, æstimamus. Cæterum iam tum illa bonarum tractatione litterarum, inducebas animum, plurimum conducere, ad redintegrandum quicquid in religione labefactum est, iuuentutem ab ijs duntaxat magistris libera

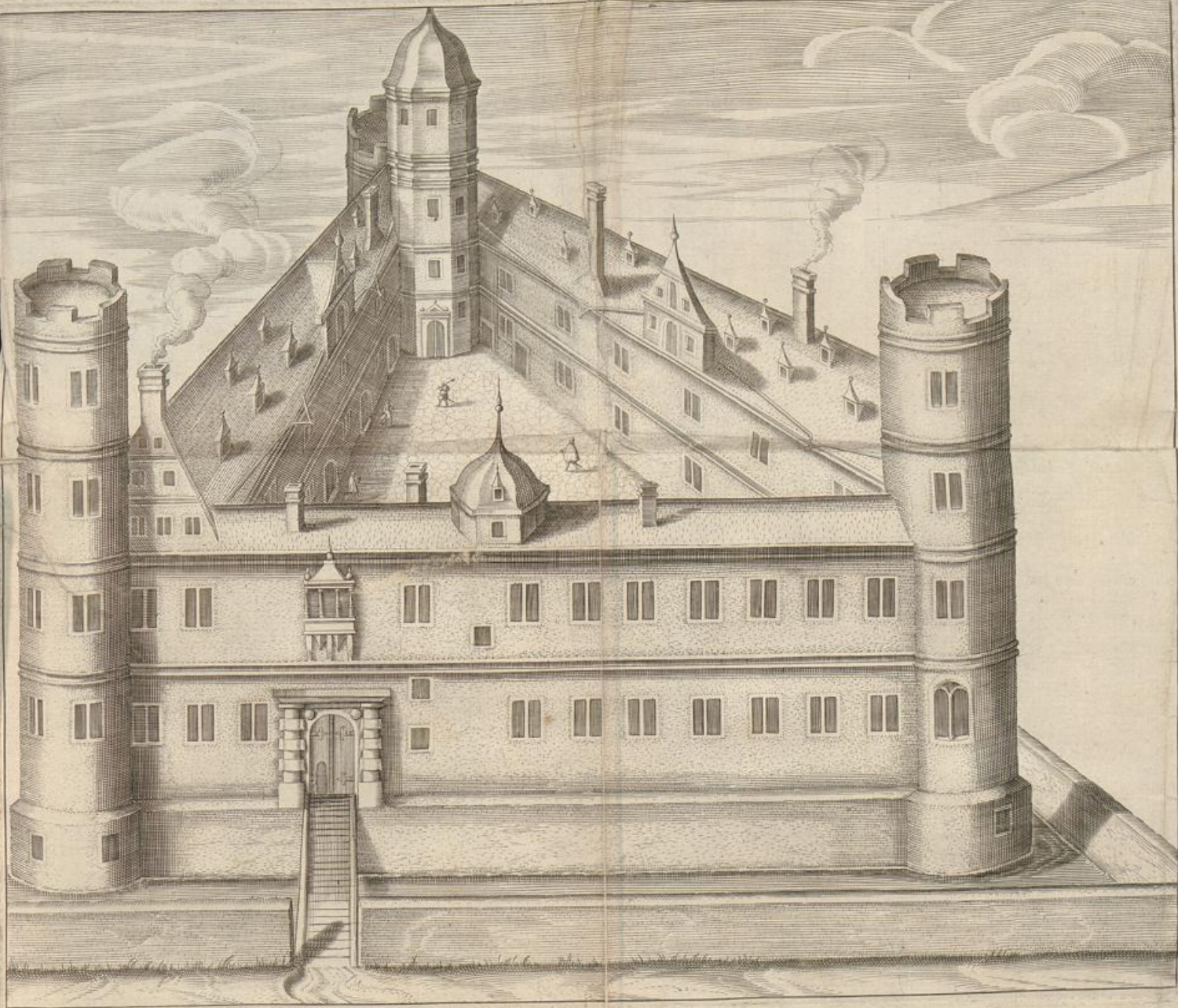
[Hofius
in epist.
ad Senat.
Colon.]

liberalibus artibus infici, qui nihil alienum à maiorum pietate sentirent. Quo in studio eruditionem cum religionis integritate copulandi tecum faciebant germani tui Fredericus eximia grauitate, & prudentia vir, Canonicus Moguntinus, & qui etiamnum viuit, Caspar Fürstenbergius duorum Electorum Moguntini, & Coloniensis Confiliarius, supremus Westphaliae Satrapa, jam pridem in omnibus Imperij conuentibus magna cum dignitate, & publico commodo versatus. Neque hæc solum magnorum operum adiumenta domo ad Remp. attulisti, sed præterea, cum plerique omnes claris orti natalibus, immodicis in vestitu, ædium, familiae splendorem jacturis ornare se sperent fortunam suam, ita à maioribus Fürstenbergij sunt edocti, atque assuefacti, vt sciant dignitatem generis crebris, & illustribus virtutum documentis, non rerum inanium apparatu, luxuq; retineri. Hinc illa tua, Princeps optime, in hoc quoq; fastigio in victu cultuque frugalitas: domus expers strepitus, atque turbarum: latus caritate magis tuorum, quam armis septum: deniq; sumptus in priuatum modici, in publicum profusi. Cui enim nullæ sunt insanæ cupiditates, quæ neque exhaustis Reip. vectigalibus expleri possint, ei necesse est opes ad iuuandam, ornandamque Remp. superesse. Merito igitur, Princeps Illustrissime Academia nostra, non tibi modo, sed inclytæ quoque domui Fürstbergiæ ingentes gratias agit, quod te sustulerit, talisq; formaret, cui propter conceptum à teneris veræ religionis, omnisq; præclaræ disciplinæ amorem, quando ad dignum tuis meritis locum peruenires, cupido fundandæ Academiæ facile posset incidere, neque, propter insignem in omni vita temperantiam, rerumque omnium modum facultas perficiendi deesset.

CAPVT

Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Paderbornensem offendit, Principem in cogitationem Academiae impulisse.

QUIS VERÒ DEI in Ecclesiam Paderbornensem, eximiam voluntatem, atque prouidentiam satis pro dignitate prædicet, qui in ipso tempore, parta cælesti afflatu, & domesticis institutis animi tui ornamenta, non diu cunctatus, ad eius salutē, dignitatēq; cōuertere dignatus est? Vix inter huius Ecclesiae Canonicos censerī cœperas, cū in te omnium coniecti sunt oculi: neque quisquam fuit, qui vt tibi honores mandarentur, canos expectandos putaret. Aliorum virtutem diu periclitatur, & explorat Ecclesia, sæpe experta eos quoque quorū senectus omni laude floruerit, prius in illo ætatis lubrico, vt non ceciderint, titubasse. Te in ipso iuuentutis flore Prepositum sibi delegit, de robore animi tui, constantiaque secura. Quod equidem diuino nutu factum arbitror, vt in tempore, Reip. vulnera, quæ paullo post curanda tibi essent, accurate cognosceres. Eo enim tempore versabatur hæc Ecclesia in potestate Principis à Catholica religione alieni, neque multo ante vicinae prouinciæ grauibus erant ob dissidia de fidei doctrina motibus iactatæ, quos Gebhardus Truchsesius Archiepiscopus ducta vxore, & Ecclesiae contempta auctoritate excitarat. Itaque omnibus fato quodam temporum ad studium nouarum rerum conuersis, & cum ijs faciente ipso, qui corrigere debuit, Antistite, vniuersa rei Catholicæ cura huic Admodum Reuerendo, & No-

Arx à Reuerendissimo & Illustrissimo Principe Theodoro Episcopo Paderbornensi edificata, vbi
olim Hunnorum temporibus, & postea à Friderico Arnsbergæ Comite, castellum situm fuit.

& Nobilissimo Canonorum Ecclesiæ Cathedralis Collegio incubuit, cuius in tuenda maiorum religione excubiæ, ac labores digni omnino sunt quos iustissimis laudibus, & gratiis posteritas tota prosequatur. Inter hos eminebat tua, Princeps Illustrissime, animi magnitudo in vincendis rebus aduersis, prudentia in capiendo consilio, dexteritas in Ecclesiæ incolumitate ubiq; procuranda. Itaq; cum defuncto Principe de successore deligendo Canonici conuenissent, nemini prope dubium fuit, quin, si saluam vellent Ecclesiam, tuæ potissimum fidei credenda esset. Ita omnibus volentibus, & fausta prece te prosequentibus, Episcopus Paderbornensis es renunciatus. Ibi cum prouinciam, prope depositam, ac deploratam accepisses, ita per sanandam putasti, vt eam aliquando non qualem modo accepisses laceram, & afflictam, sed florentem, ornatamq; posses successori relinquere. Nihil dico de fortunis, quas prope consumptas repperisti: nihil de ære alieno, quo grauiter sanè premebatur. nihil de oppositis pignori fundis, ac villis. Taceo non modo nunc exisse ex ære alieno, & quicquid vsquã obligatum fuerat bonorum Ecclesiæ, abs te liberatum esse, sed etiam nouas arces exædificatas, noua vectigalia constituta. Et quoniam superiore libro nonnulla à me dicta sunt de hac tua ad confluentes Luppiæ, & Alifonis noua arce, adijciam quoque de altera nonnihil, quæ VVeuelsburgum dicitur. Ferunt in eodem loco antea arcem stetisse, cuius originem Hunnis, siue Hungaris tribuunt. Illi enim priusquã ad CHRISTI fidem, & humanitatem traducerentur, vt erant in primis immanes, & efferi, eruptione facta in Saxoniam, & Turingiam circa annum Domini DCCCCVII. omnia flamma ferroq; vastarunt. Ab illis igitur, vel certè cõtra illos, prodidere quidam arcem primò positam II. à Paderborna milliario, ac restauratam deinde à Friderico Arnst-

[Gobelinus art. 6 c. 57.]

berga Comite, q̄ decessit è viuis anno CHRISTI M. CXIII. Venit postea in potestatem nobilium dynastarum in Berren, atque inde in ditionem Paderbornensium Antistitum. Extructa est abs te, Princeps Illustrissime, forma triangulari, specie sanè visenda, atque magnifica. Quæ quidem, aliaque eiusdem generis opera si commemorarem, nihil equidem dicerem à laude Ecclesiastici Principis alienum. Nam etiam noster Magnus Carolus, cum epitaphium carmen, quod Romæ, hodieq; in Vaticano visitur, scriberet Hadriano I. Pontif. Maxim. quem summa pietate coluit, hæc inter eius laudes quoque numeravit:

[extat apud Baron. tom. 9. ANNO CHRISTI 795]

[in Chronico Saxonie anno 1585.]

Doctrinis, opibus, muris crexerat arces
 Urbs caput, orbis honos, incluta Roma tuas.
 Sed magis semper es arbitratus ad te pertinere quæ ad animorum sempiternam salutem, & Orthodoxæ religionis incolumitatem spectarent. Eo igitur etestigio curas cogitationesque contulisti. Neque id diu præferre cunctatus es. Certè David Chytraeus homo Lutherianus, tuam electionem enarrans sic ait: Paderbornensi dicecesi Theodoricus à Fürstenberg gubernandæ præpositus est, & Calendarium Gregorianum subditis statim obtrusit. Studuit homo vaffer, obtrudendi vocabulo, pulcherrimum factum in inuidiam vocare, quam scilicet, Princeps Illustrissime facile contemnis, quod auctoritati Vicarij CHRISTI, & Nicæni Concilij omnium sanctissimi parere, nihil habeat quod erubescendum videatur. Post hæc verò cum animaduertes cursum religionis Catholicæ duabus potissimum rebus retardari, multitudine praua docentium, qui superioribus temporibus omnia ferme suggesta inuolarant, & inopia

inopia eruditorum sacerdotum, qui veritatem aduersus mendacia tuerentur, vtrique medicinam adhibere aggressus, lolij factores faceffere, & res suas sibi habere iussisti. Diuturnioris aliquantò cura, & opera fuit idoneos rei Catholicae ministros, & doctores formare. Diu enim in hac vrbe ne quidem Grammaticæ ludi satis ad rem Ecclesiæ erant comparati, donec Salentinus Coloniensis Elector, qui hanc Ecclesiam simul administrabat, annuis vectigalibus auctis, studia litterarum nonnihil erigeret. Extiterunt deinde illo decedente, ea tempora, vt Reuerendum, & Nobile Cathedralium Canonorum Collegium in litteris, quibus anno M. D. LXXX. Kalendis Iunij longiorem operam Patrum Societatis I E S V expetit, confirmet raros posse reperiri, quorum satis constans, & certa sit de diuinis rebus sententia, cum quilibet fere, quod commodum sit, credat. Quæ res quoq; eosdem sapientissimos Ecclesiæ nostræ præceres impulit, vt ludi administrationem omnem Societati I E S V postea committerent. Sed tibi nimirum iam tum, Princeps Sapientissime, videbatur, nisi condita Academia, nunquam Ecclesiam in his terris eam doctorum hominum, quæ satis sit ad frangendos aduersariorum impetus, facultatem habituram. Neque enim defuerunt viri graues, è quibus non nemo etiamnum superest, qui te audierunt, cum diceres ipsis principatus exordijs, te confidere tantum tibi vitæ, atque opum datum iri diuinitus, vt publicam artium maximarum officinam ponere in hac vrbe liceret. Ea res quamuis id temporis ardua videretur, tamen fuit cui contemplatio magnitudinis animi tui, & spes vtilitatis publicæ lachrymas cieret. Iam enim intelligebas, quod à Diuo IOANNE CHRYSOSTOMO diferta,

[Lib. 4. de
Sacerdot.]

diserta, vt assolet oratione, firmisque rationibus ostenditur parum esse Christiano doctore, si vulgari quadam, & mediocri eruditione sit præditus, propterea quòd incertum sit, quibus potissimum armis humani generis incautos sit aggressurus. Facit enim ille quod ijs, qui urbem aliquam circumfudent, vt ea parte præcipuè faciat impressionem, qua paucioribus præsidijs munitam esse viderit. Itaque si parochus quis Ecclesiam regendam suscepit, qui, vt ceterorum non sit rudis, minus sit Græcè, vel Hebraicè doctus, confestim extimulat, qui voces in sacris litteris, aliter ac veritas habet, accipiendas esse contendat: Si dialectices est ignarus, exuscitat, qui argutis eum conclusiunculis impediatur: Si historiarum veteris, & Ecclesiasticæ est imperitus, qui fictas fabulas, & confortas, ac difficiles temporum rationes obijciat. Denique quacumque in arte fuerit minus versatus, in eam aduersario latus præbuisse videbitur, quamuis ceteroqui sit excellenti, reconditaque doctrina, tamen causam dederit imperitis suspicandi, ideò quippiam in Catholica doctrina verum non esse, quòd à veritatis doctore, non quicquid contra dici potest, diluatur. Id si ijs vsque venire potest, qui sublimioribus disciplinis exculti, minorum sunt expertes, quid illis fiet, qui inferioribus leuiter tincti, nullam partem grauiorum attigerunt? Magna igitur ratione, Princeps Illustrissime, instituisi, cum prouinciam accepisses refertam oppugnatoribus Catholicæ religionis, vacuam prope ijs qui pro dignitate eius scita, ac decreta explicare possent; successoribus optimè eruditis hominibus septam & vallatam relinquere, qui illam omni doctrina genere, aduersus quodlibet hostium genus propugnare, & tueri didicissent.

C A P I T U L U M IV.

Illustrissimum Principem fundanda
Academia paci, & tranquillitati
publicæ consultum iuisse.

QUIBUS rebus perfecisti ut & Episcopi, cuius est
sibi creditos homines erudire, & Principis, qui
non sine causa gladium portat, præclare mune-
ribus perfunctus esse viderere. Tunc enim minus
molestum est timore poenarum ad veritatem amplecten-
dam cogi, cum non defuerint, qui eam veritatem esse, quæ
ostenditur; errorem verò qui abijci iubetur, liquidò doce-
re possint. Itaque ubi & mens doctrina imbuitur, & vo-
luntas potestate compellitur, prona est obedientia. Obedi-
entiam consequitur pax illa, de qua alicubi Augustinus, cū
disputaret contra Gaudentium, qui nolebat Hæreticos,
& Schismaticos Imperatoribus poenas dare: **Regibus** [Lib. 3. cō-
tra Gau-
dentium.
circa fi-
nem.]
(inquit) ea quæ secundum Deum sunt religioso timore
iubentibus quisquis obtemperat, timore incipiens,
& dilectione proficiens, à Domino accepit pacem,
non sicut pacem dat sæculum. quoniam sæculum dat
pacem propter temporalem utilitatem: dominus autem
propter æternam salutem. Verum, ut alibi docet idem
sanctissimus antistes: **Utitur etiam cœlestis ciuitas in hac sua peregrina-
tione pace terrena.** Cuius ciuitatis procuratio cū Chri-
stiano Principi, præsertim Ecclesiastico, sit commissã, & ipse
humanarum voluntatum compositionem, quã [Ibidem.]
tum

Q

tum

tum salua pietate ac religione conceditur, tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem, referi ad cælestem pacem: quæ verè ita pax est, vt rationalis duntaxat creaturæ sola pax habenda, atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo. Igitur, vt equidem Augustini orationem audio, Christiano Principi præcipuè propositum esse oportet, vt omnibus, quibus imperat cum DEO, atque inter se conueniat. Deinde huius gratia, in ijs quoque quæ ad hanc vitam degendam pertinent pax est Reip. concilianda, atque tranquillitas. Hæc igitur, Princeps Illustrissime, cum tui officii esse duceres, quantum animo laboraris, vt omnis tui imperii regio otio ac securitate frueretur, nemo est in ea rerum omnium tam rudis, ac peregrinus qui ignoret. Quantis enim curis, atque impensis egisti, ne ardente finitimis terris ciuili bello, idem populos tuos afflaret incendium? quam sedulo semper honestam cum vicinis principibus aduersus prædonum vim, ac rabiem, societatem coire studuisti? quoties eorum ingentes copias, ne miserorum fortunas diripi, & corpora vexari pateris, pacto cum ijs pretio, à finibus tuis arcuisti? quoties iam ingressos, & velut in hostili populantes omnia, atque vastantes, immixtis copiis tuis cecidisti? quanto metu prouinciam vniuersam eo die liberaisti, cum tuis auspiciis, tuorum militum virtute, volitantia in conspectu huius Urbis prædonum agmina, ad Benhusium vicum iustis vltus es armis? Quid? cum ad nouam-Becam oppidum, equestres copias, eius oppidi exitium, & vastitatem anhelantes, à tuis hominibus deuictæ, hibernas niues suo sanguine cruen-

cruentarunt? Quid ego ceteram tuam in omnes publicæ
 quietis perturbatores, auctoresque iniuriarum iustissi-
 mam seueritatem commemorem? Itaque in ditionis tuæ
 terras aut tam valida manu veniant oportet, vt pugnam
 non pertimescant, aut certè velut quendam prædonum
 scopulum deuient. Sed in primis studio tibi semper fuit,
 vt Paderborna tuæ prouinciæ caput, omni ciuili motu va-
 caret. Nam cum anno M. DC. II. mense Februario grauis
 senatum inter, & nonnullos ciues exorta esset discordia,
 cum senatus à ciuibus Reip. male gestæ accerferetur: ciues
 quod senatum in curia vi quasi in custodia tenuissent, indi-
 gnisq; modis affecissent, insimularentur, operã dedisti, vt
 omni vi, ac tumultu semoto, iure experiri mallent. Itaq; VI.
 Kalend. Quinct. eiusdem anni de tuo consilio viros cum
 natalibus, tum iuris scientia præstantes dedisti qui causam
 vniuersam cognoscerent. Interea verò cum conte-
 stata iam lite is annus esset in exitu, nouorumque comitio-
 rum tempus appeteret, ac senatus quidem se in officio fore
 profiteretur, ciues autem illi, duce, atque signifero Liborio
 VVichardo homine ad res nouas moliendas acri, atque
 versuto, neque ab armis discederent, neque vllum senatus
 insectandi finem facerent, sapienter vetuisti, ne quorum
 nomina ex vtraque parte delata essent, eorum in comitiis
 vlla ratio haberetur. Ibi verò incertum fuit plusne tuis
 consiliis ad pacandam, an illi furore ad perturbandam
 rempubl. incumberent. Vbi enim dies comitiorum in-
 eunte anno M. DC. III. adfuit, ac de more in curiam vigin-
 ti-quattuor viri, penes quos ius erat renunciandi senatus,
 conuenerunt, aduolat cum armata suarum partium multi-
 tudine Liborius, atq; intentato, ijs qui confederant, terro-
 re, neminem, nisi ex suo suorumq; voluntate, in senatum

allegi finit, & cui quemque magistratum mandari oporteat, ipse nominatim edicit. Verum non diu Liboriam huius quoque, quem pro sua libidine creauerant, senatus iniuriis temperarunt. Necdum enim eo mense elapso XVII. Kalend. Februarias is ipse senatus, supplici dato libello, grauius de ijs est questus. Sed non defuit ei, qui illos contra morem, & instituta maiorum eligendos curarat, quemadmodum eadem miseros importunitate frangeret ac domaret. Ut enim sibi iam pridem homines factiosos, audaces, egenos, ex vltima plebe deuinxerat, omni artificio allaborabat, vt hos omnibus in rebus dicto audientes haberet. Illi simul atque signum datum erat, cum telis veniebant in curiam: illi quaecumque ipse vellet assensu suo, & incondita vociferatione comprobabant: illi, si quis contra hiscere esset ausus, ad suum scilicet Catilinam deferabant, quos ille contumelijs, minis, atque interdum colaphis, & adacto cultro vel secum facere, vel certè obmutescere cogebat. Ita deterrimum quemque sponte, qui plus aliquanto videbant, metu ad suas partes adiunxerat. Ad hac, vt omnia, vel inuito senatu, pro arbitrio gereret, nouum viginti quinque virum consilium, è suo illo grege, contra ciuitatis leges, & iura creauerat, quorum opera assequeretur, vt quaecumque ipsi placuissent, populus vellet iuberetque. Neque deerat homini, quamuis litterarum ignaro, popularis facundia, qua in concionibus, quas frequenter ad suos habebat, utebatur, vt eum sui de coelo delapsum hominem quandoq;, ne ipso quidem dissentiente, clamarent. Hunc perturbatum ciuitatis tuæ statum, Princeps, cum diutius ferre non posses, optaresque ciues tuos, qui postremorum hominum dominatu premebantur, in libertatem vindicare, principio VI. Kalendas Jun. eiusdem anni M. DC. III. Senatam, ac populum iussisti illos viginti quinque.

Cal.

quinquetiros, quos contra leges, & vetera pacta, ad alen-
 dum improborum ciuium furorem, crearant, omni illa po-
 testate priuare. At illi scilicet annitentibus Liborianis, non
 potestatem eis ademerunt, sed nomen duntaxat commu-
 tarunt, vt qui antea viginti quinque viri, ijdem postea De-
 lecti è populo dicerentur. Quid erat sui Principis auctori-
 tatem ludos facere, si id non erat? Neque tamen, vt eras
 accenso infelices adiuuandi studio, spem curamque abieci-
 sti. Animaduertes è classibus in quas tota ciuitas est
 tributa, nonnullam integram esse totius huius perduellio-
 nis, & ex aliquot aliis complures, quos duntaxat ceterorū
 metus mutos effecerat. Spem igitur eras ingressus, hos
 quibus aliquid reliquum erat sanæ mentis, ad diuellendos
 sese, atque abrumpendos penitus ab omni facinorosorum
 societate posse impelli, si modò seorsim singulas classes al-
 loqui, & sui officii admonere licuisset. Atque edixeras
 quidem, vt pridie idas Decembres eiusdem anni classes o-
 mnes ciuium, vrbe egressæ suo qualibet certo loco manda-
 ta sui principis acciperent. Senserunt Liboriani quid a-
 geretur, & disseminato rumore euocatos à principe aduer-
 sus ciues, ex ea prouincia parte, quæ trans montes dicitur,
 homines armatos, qui ciuibus audiendo Principis manda-
 to occupatis, urbem inuaderent, non modò effecerunt ne
 quisquam prodiret, sed etiam ministro, quem ad eos al-
 legaras, præcisè negarunt, se, qui in eadem causa essent, pos-
 se disiungi. Quæ quidem à Liborianis, notis illis clamorib⁹
 iactabantur, cæteris interea, vt solebant, timore conticen-
 tibus. Addebantur in te, Princeps Illustrissime, dicta acer-
 ba, & minæ, ac ne cui ciuium liceret ad arcem tuam com-
 meare, quattuor ipsos dies portæ omnes ciuitatis clausæ, &
 custodiis septæ tenebantur. His cognitis, cum inter o-
 mnes constaret horum omnium malorum opificem, atq;

suprius

Q 3

archi-

architectum esse Liborium, ratus eo abstracto ceteros ad frugem posse corrigi, missis ad coenobium Abdinckhofense grauiissimis è tuo consilio viris, eo accito cum veteri, tum nouo senatu, illum vel noxæ dedi, vel dum in iudicio obiecta sibi crimina dilueret, ab ipsis haberi in custodia iussisti. Senatus cum in tam æquis postulatis Principi reluctari non posset, essetque ipse a Liboriana factione creatus consul non obscure homini iratior, tamen arctiorem custodiam, & vincula deprecari, censuerunt satis fore si in curia tantisper attineretur. Vocatus ille in curiam primum tergiuersari, deinde cum iterarentur mandata, aperto capite illudere, & minas de more jacere. ad extremum cum senatus, vt saltem in speciem mandata, quæ acceperat, exhaustisse videretur, missis apparitoribus hominem vt imperata faceret vellet cogere, ille cum domum suam armatis hominibus cinxisset, ac præter minora tela etiam ex ipsis verbis mœnibus aduecta aliquot minora curulia tormenta, pro fenestris suis collocasset, non dubitauit in ministros Reipubl. explodere. Sed hoc quamuis indignum facinus inusitata quadam audacia, atque impudentia haud multo post cumulauit. Habebatur forte senatus, cum Liborius cum frequenti suorum manu, quorum singuli telis erant accincti sub pallio, in medium confessum venit. Præfatus, liquere sibi iam illud esse, quando consociari totius animos ciuitatis, & coalescere oporteat, orat senatum vt iam tandem aliquando decernat, velit necne suis, ac suorum consiliis parere. Cum senatus cunctaretur Liborius cum suis procumbit in genua, ac suos quidem iubet tertium orationem dominicam pronuntiare, senatum verò interea statuere, quid sibi faciendum putet. Et iam belli isti precatores, reductis pallijs, tela ostentabant, quibus, nisi mos eis esset gestus, in senatorum

cade

cæde bacchari certum erat. Quid quæris? Senatus tam præfenti periculo perterrefactus obfignatis tabulis confirmat, fe in omnibus, quæ ad Liborium, eiusque partes pertinerent, cum ipfo eſſe facturos. Has tabulas cum accepiffet Liborius reuerenter exofculatus, gratiis actis, ac decem taleris in vinum ſenatui, nomine populi, donatis, ita diſceſſit vt qui præclare ſibi rem geſſiſſe videretur. Ex eo tempore in peius omnia ruere cœperunt, eoque res euafit vt Ianuario anni M. DC. IV. ſenatu ex Liborianis creato, ipſe Liborius conſul renunciaretur. Quid in eo conſulatu ab improbis hominibus, Princeps Illuſtriſſime, non, pertuliſti? Antiquiſſima pacta, principumq; conſtitutiones violatæ: ademptum tibi per ſummam iniuriam ſupremum in vrbe rerum criminalium arbitrium: ciues, qui aliquid contra conſulis audaciam mutire eſſent auſi, inuſitatis ſuppliciiis vexati: interdictum ſeuerè omnib. ne ad te appellare, aut conſugere auderent: conducti noui tribuni, ſigniferi, aliiq; rei bellicæ adminiſtri tormenta pro mœnib' poſita, vt, quod dicere ſolebat Liborius, tibi Principi ſuo, vel ad menſam accumbenti negotium faceſſerent. Quid quod nõ erubuit primariæ Eccleſiæ nobiliſſimo Canonicorũ Collegio denunciare, vt alium ſibi Antiftitem prouiderent. Nonne eoſdem Canonicos, cæterosque omnes Eccleſiaſticos, ac religioſos homines, etiam cum nihil vrbi impenderet aduerſi, publico edicto ad tympani ſonitum, propoſita fortunarum, ac vitæ iactura, arma ſumere, & in excubiis militari more agitare compulit? Nonne eoſdem omnes, atque adeo tuos quoque, Princeps Illuſtriſſime, conſiliarios, & qui Reip. cauſa ad prouincialẽ cõuentũ cũ mandatis mittebantur, ipſum quoq; totius puinciæ queſtorẽ, pedẽ ex vrbe efferre ſuo iniuſſu veruit? Ac ſperabas quidẽ ordinũ totius puinciæ auctoritatẽ, qui V. Nõ. Mart. in conuentu Dringebergensi adfuerãt, aliq; apud cos

pondus

pondus habituram, qui per idoneos homines, Paderbor-
nenses etiam atque etiam admonuerant, viderent, ne quod
eorum gratia rota prouincia detrimentum caperet. At illi
parum ab eis pacati retulerunt, neq; obscure cognouerunt
deliberatum illis esse, & protectorem sibi asciscere, & cate-
ra quoq; huius prouinciæ oppida, si fieri posset, in societate
perduellionis attrahere. Interea ipsis auctoribus rumor in-
cessit, fore vt vrbs obsidione premeretur, quem eo consilio
ferebant, vt Ecclesiasticos in vrbe retinerent. itaq; circa idē
tempus, non est veritus Liborius primariæ, & Cathedralis
Ecclesiæ Canonicis minari, si vrbe excessissent, nullam ma-
ximi templi partem integram esse mansuram. Nimirum,
jam omnia in vrbe poterat, cuius crudelitatem multi jam
Ecclesiastici, multi ciues vt vitarent, ex vrbe se eduxerant.
ceteri in perpetua formidine versabantur. Etenim cum i-
pse clandestinis habendis coetibus omnia fermè perfecif-
set, tamen asscutus summum inter ciues imperium, adeo
non ferebat eos coire, vt nullus paullo melior ciuis alium
conuenire posset, quin si ad Liborium à suæ factionis ho-
minibus, quos in hæc talia per quam intentos habebat, eius
nomen esset delatum, compedes, grauesque poenas perti-
mesceret. Circa idem tempus vulgato iam illo, de quo
dixi, rumore, quattuor viri delecti, qui arma, & prasidia
Liborianæ dominationis curarent, vnusq; ex ijs missus, qui
pecuniam, copiasq; contraheret. Hæc circa Pascha anni
M. DC. IV. gerebantur, quo tempore prope iam sepulta
erat, Princeps Illustrissime, tuæ salus ciuitatis, nisi eam ad-
mirabili tua prouidentia, ac celeritate excitasses. Quam
ad rem adiumento inprimis fuit ille cum regij sanguinis
splendore, tum bellicæ virtutis gloria Illustrissimus Ioan-
nes Frisæ Orientalis, & Ritbergæ Comes, Esenæ, Stedes-
dorpi, & Guitmundæ Dominus, in quem verè cadit illud
S. Augu-

[Ep. 50.]

S. Augustini de Bonifacio Comite, cum de virtute militari seruire fidei, quam habet in CHRISTO. Tametsi enim tota hæc, quam adhuc descripsimus, seditio, non religionis causâ præcipuè erat exorta, quia tamen eius auctores omnes Catholicam religionem execrabantur, jamque decreuerant, nullum præterea Catholicum in senatum legi oportere, certum est eos suis illis, quæ commemorauimus, sceleribus eò intendisse, vt si res procederet, Catholica Religio his locis sanditus interiret. Hoc cum vir sapientissimus intelligeret, facile colligendarum copiarum, & seditionis opprimendæ prouinciam suscepit. Itaque tametsi febris laboraret, quia tamen omnis mora perniciem potuisset afferre, silentio noctis profectus, IX. Kalend. Maij apposita suis ipse manibus pulueraria machina, nisus est, intimam vrbs portam disturbare (nam duas jam & pensiles crates nullo negotio deiecerat) sed cum eius impetu effractis tantum aliquot asseribus, non esset aditus patefactus, excitique Liboriani, aliquot è militari turba de mœnibus glandibus plumbeis traiecissent, ingenti animi constantia Comes, cum iam febris accessione conflictaretur, contempto manifesto vitæ periculo, suos à fuga retraxit. Hac eius constantia erecti bonorum ciuium animi, qui ad id loci Liborij oppressi dominatu tacuerant, ac diuisa in factiones ciuitate, induciæ tandem, & commeatus ad te Illustrissimū Principem est postulatus. Interea maiora tormenta aduehi iussa, & ad acriorem obsidionem apparatus fieri, cuius metu ad extremum VI. Kalend. Maij Vrbs, nullius effuso ciuis sanguine, est dedita, ipseque perduellionis auctor, à ciuibus hominis immanitatem detestantibus, Victori traditus. Non possum hoc loco committere quin impudentia quorundam mendacia commemorem, quorum gratia hæc ipsa, exactis publicis, paullo pluribus sum persecutus.

R

Etenim

Etenim cum is, de quo adhuc locuti sumus, Liborius VVithardus in carcere vinculis teneretur, ac Lutheriani Prædicantes, qui templum forense S. Pancratij antea tenerant, fuga essent elapsi, ipsius rogatu quidam Cathedralis Ecclesiæ Vicarius, & e Societate I. E. S. v. P. Fridericus VVachtendunckius hominem adiit. Huius colloquijs permotus, tandem ad Catholicam Ecclesiam se contulit, Catholico ritu sua peccata confessus, & sacra Eucharistia munitus est, ac non modo pro tribunali, cum jam lata sententia damnatus esset, verum etiam cum jam inibi esset, vt vltimum supplicium lueret Catholicam fidem quam esset amplexus, usque ad vltimum spiritum retinere velle professus est. Hac eius vulgata conuersione irritati Prædicantes, cum apud rude vulgus incredibilibus mendacijs obscurare conati sunt. Edidit enim contra P. Friderici de hac re commentarium quædam nugamenta, Ioannes Nigrinus, ad D. Thomæ Susati Prædicans, quibus pro vestibulo apposuit Philippi Nicolai præfationem. Ea præfatione ex Gangulphi Hergundi, vt ait, libris quatuor de rebus Paderbornensibus hæc narrantur, ex quibus quàm sit hoc hominum genus ingeniosum ad comminiscenda mendacia quibus intelligat. Primò igitur V. Kalend. Maij narrat detruso in carcerem, ac de pede suspensio, papillas abscisas, ac feruens oleum vulneribus, naribus verò liquoris, è facium halitu, ardore ignis expressi, quem Germani vinum ardens, siue adustum, Itali aquam vitæ appellant, tres ampullas infusas. Atqui exactis publicis certum est, Liborium consuetas quoque quæstiones deprecatum, omnia crimina factum esse. Deinde refert Prædicans, Pridie Kalendas Maij, cum se Liborius in iudicio, magno animo defenderet, abs te, Princeps Illustrissime, per duos ministros iustum.

iussum esse sine iudicio, aut sententia euectigio foras ad
 supplicium rapi. At qui constat Liborium via & ordine,
 vti iura Cæsarea præcipiunt, interrogatum, auditum, o-
 mnia palam factum, ac denique damnatum, supplicem
 factum, vt humari posset. Id quod plurimorum, qui iu-
 dicio interfuerunt testimonijs compertum est, sicut & illud
 quod de professione Catholice fidei antea narrauimus. At
 qui Prædicans facit eum, cum duceretur, atque à duobus
 Iesuitis sollicitaretur, respondentem, non sentire se cum
 eis, fidem se habere, quam nemo sit erepturus. Addit illud
 quoque, Liborium cum sibi vltro ad supplicium vestes de-
 traxisset, ad te, Princeps Illustrissime, conuersum sic locu-
 tum esse: Adest dum Episcopè THEODORE, & pota largiter
 sanguinem meum, quem tam diu sitisti. Nimirum Luthe-
 rianum magis hæc oratio decebat, quam saluatio Angeli-
 ca, quam qui supplicio interfuerunt piè pronunciatam à
 Liborio, magno consensu testantur, atque etiam ad implo-
 rationem DEI matris adiunctum: Sancti Angeli, & omnes
 electi DEI orate pro me. Sed Prædicantibus maius flagi-
 tium est precari Sanctos, quam calumniari Principes. Que-
 ritur postremo Prædicans de mortuo hæc vulgari, qui de
 se nihil testari possit. At testari possunt tot viri honestissimi
 qui interfuerunt, & postremas morientis voces acceperunt.
 Scilicet vnum hoc istis hominibus curæ est, vt rudem po-
 pulum quibuscumq; artibus sibi deuinctum teneant, quid
 prudentes sentiant, nec flocci faciunt. qui facile intelligunt
 eis, qui audeant mentiri populo hominem palā, audiente
 populo, salutationē Angelicā pronunciantem, maledixisse
 suo Principi, eisdē nō deesse artes, quibus infelici plebeculæ
 persuadeāt sacras litteras aliquid dicere, q̄ Spiritui Sancto
 nunquam in mentē venerit. Certè id vnum suo illo libro

egit Nigrinus, neque tamen eo contentus, cum metueret, ne parum esset in biblijs praesidij, opem quoque à famosis libellis accersijt. Prædicantibus enim pluris est Pasquillus, quam S. Iacobus Apostolus. Itaque si quid è S. Iacobo eis objicias, in promptu est illud Lutherianum:

[Nigrin^o
p. 174.]

Non est in canone: sin autem è famoso libello mentiaris Henricum Iesuitam Antuerpiæ M. D. CII. Aprilis publico exastum, nefandi flagitij poenas dedisse, id nimirum, perinde atque Euangelium credi oportet, tamen si Senatibus Antuerpiensis obfignatis, & palam editis litteris, adeoque tota ciuitas restetur, nullum vnquam Iesuitam Antuerpiæ reum actum esse, nullum supplicium huiffe. Sed quid ego huius diei candorem atque latitiam Nigrini mentione infusco? Ad te redeo, Princeps Illustrissime, quem dicere institueram, condenda Academia, paci, & tranquillitati publicæ consuluisse. Docuerant enim te ciuiles hæ turba, eos qui rebus nouis studeant, hominibus fere rerum omnium ignaris vti, quod ij fere impetu quodam animi, & furore ad deteriora rapiantur. Qui verò docti sunt, præterquam quòd liquidius res omnes intelligant, longè que quid ex quaque oriri possit incommodi prospiciant, tum verò certissimum est, quod ab Agellio scriptum est, qui bonas artes sinceriter cupiunt, appetuntque, eos esse vel maxime humanissimos. Itaque Liborius noster hominum legendi, scribendi rudium opera plurimum vtebatur, quæ compertum est palam in suis illis coetibus concionantem, veteres quasdam litteras, quas nescio quid ad dignitatem, & libertatem ciuitatis pertinere diceret, palam plebi recitasse, ac subinde gratulatum esse, ea tempora obtigisse huic vrbi, vt nō minus litterarū impiti, ac Doctores intelligerēt. Tum verò nominatim quempiam percunctabatur omniū abiectissimum, ecquid hæc intelligeret? cui ille, tametsi po-

[Noct.
Att. lib. 13.
c. 15.]

ingens

stea a-

stea apud alios, si seorsim interrogaretur se nihil intellexisse fateretur, tamen in illo conuentu annuebat. Ita homines ignaros affuefaciebat, vt quicquid ipse protulisset, licet cuiusmodi esset ignorarent, tamen continuo sua acclamatione comprobarent. Qui verò erant eruditi, quia numero vincebantur, ne alios sui erroris admonerent, vulgaris furoris formido retardabat. Quare, si vnquam alias, eo tempore cognitum est, ex vsu esse Reip. vt abundet hominibus doctis, atque intelligentibus, vt inscia plebs eorum & doctrina informetur, ne erret, & multitudine reprimatur, ne insaniat. Faciunt verò ad id plurimum ea gymnasia quæ intelligendi vim, ac prudentiam plurimum exacuunt, atque adolescentum animos quàm longissimè à temerario, & furioso viuendi more, ad rationis leges, & instituta traducunt. Deinde quæ cum honestissimis litteris, veræ religionis, & sanctimonix curam, quàm arctissime copulant. Vbi enim sunt de religione lites, atque dissidia, diuturna pax esse non potest. Ac ne quidem vbi falsa aliqua disciplina, vera religione abiecta, sola retinetur. Proprium enim est falsæ doctrinæ, vt constare sibi non possit, neque leuiores solent esse errorum inter se, quàm cum veritate conflictus. Quæ igitur in vrbe omnes idem inter se, & cum ijs, qui toto orbe, omnibus ætatibus pietate floruerunt, de diuinis rebus sentiunt, habetque magnam eruditorum hominum facultatem, eam certum est præstantibus conseruandæ publicæ quietis, & colendæ concordix adiuuentis abundare. Iccircò Liborius noster, quo tempore maximè perturbandæ, atque peruertendæ ciuitati erat intentus, seuero edicto vetuit, ne quis adolescens, qui ad Collegium Societatis I E S V, discendi causa, itaret, cuiusquam ciuis hospitio vteretur, neue ciues eò liberos suos mitterent. qui contra fecisset, is quinquaginta taleris multaretur. Nimirum

ingens erat inter illa quæ rudi plebeculæ, in seditionis illis
 conuentibus venditabat, & hæc quæ in Catholicis, & be-
 ne institutis gymnasiis iuuentuti præcipiuntur interual-
 lum. Ibi enim popularis licentia, effrenata peccandi im-
 punitas, & rerum omnium perturbatio quærebat. Hic
 DEI timor; magistratum veneratio, atque obseruantia:
 modestia, & pacis amor, teneris mentibus inseritur. Sed
 non prouidebat infelix, quod adolescentes ipsius minis,
 atque edictionibus prohibiti, in scholis à magistris non di-
 dicissent, id è tristi eius exitu, & iustissimo supplicio esse
 cognituros. Quando enim liquidius demonstrata est fu-
 riosarum eius concionum vanitas, quam cum stans ad in-
 famem columnam, omnia sui consulatus probra obiectan-
 tibus, os præbebat: cum clausi mœnibus, & sine sua tesse-
 ra portis egredi vetiti Ecclesiastici: cum excruciatu hiberno
 cœlo, grauissimo gelu ciues: cum mulier quæ vterum fe-
 rebat, in publico, vbi ad ludibrium vulgi erat exposita, ab-
 ortire coacta jactabatur? Quid? ipsum eius supplicium
 nonne coniunctum fuit cum euidenti testificatione diui-
 nę de his rebus voluntatis? Etenim Liborius, qui, vt de-
 monstraui, Prætor, quem à Principe creari mos est, exclu-
 so, summam sibi in puniendis delictis potestatem arropa-
 bat, VII. Kalend. Martij anni M. DC. IV. inopem ciuem
 Paderbornensem Iodocum Dulmanium, miserrimè, & ob-
 scenissimè tortum, præcipiti sententia, de infelici ligno,
 quod nuper ipse posuerat, suspendit. Altero post men-
 se, pridie Kalend. Maij, cum Liborius meritas pœnas da-
 ret, hic ipse suspensiosus, manare palam vbertim ex ore, na-
 ribus, manibus, pedibus, oculis recentem sanguinem, i-
 ipsum sesquidiem, clarè à tota multitudine est visus. Ac-
 cessit quoque ad spectaculum Illustris Frisix & Ridbergæ
 Comes,

Comes, tantæ rei grauiſſimus teſtis, tuque ipſe, Princeps Illuſtriſſime, adhibito tabellione, & idoneis teſtibus, rem publicis tabulis mandari juſſiſti. Quæ res documento ſit omnibus, ne aduerſus magiſtratus legitimos, & Principes temerariam plebem commoueant: ne alieni ſanguinis ſint appetentes: vt ſuo dolori, & inſolenti vindictæ cupiditati frenos iniſciant: vt homines ſe meminerint, inter homines verſari. Sed nimirum, Princeps Sapientiſſime, graue tibi & luſtuoſum viſum eſt, hoc, eſt tam triſtibus, & cruentis exemplis, tardum nimis diſcendi genus. Mauiſ jam inde à prima pueritia ſic informari ciues tuos, vt Deo, Rationi, Magiſtratibus, Legibus, Parentibus morigerari, comprimere appetitiones, domare iracundiam, omnibus ſc virtutibus & bonis artibus ad Reip. ſalutem, commoditatemque ex ornare conſueſcant.

C A P V T V.

Illuſtriſſimum Principem, in Academia inſtituenda, Eccleſiaſticorum, & Religioſorum hominum commodum & dignitatem ſpectaſſe.

PRÆCIPVVM verò tibi, Princeps Illuſtriſſime, ſtudio ſemper fuit, ne ea pars gregis CHRISTI, quæ eximiam quandam vitæ ſanctimoniam proſitetur, nullis, quæ quidem cum ſuo more, & inſtituto cōgruerēt, cōmodis, vel ornamentis careret. Quoniā verò omnes Eccleſiaſtici ordinis viri, in eo præcipuam quan-

quandam sunt gloriam adepti diuinitus, quòd diuinam illam mensam, in qua agnus DEI qui tollit peccatis mundi, situs est, circumstant, atque, vt alicubi loquitur D. Gregorius Nazianzenus, appropinquant ad appropinquantem DEVM, propterea magnis largitionibus, & impensis eos ad dignitatem tanti sacramenti complectendam animo, & digna pietate colendam excitare studuisti. Itaque constituto annuo vectigali in primis lauto, & magnifico, solennem eius pompam, qua post Pentecosten, quotannis instituitur, celebriorem augustioremque reddidisti. Neque eo contentus, nullum pratermisisti in tota tua diocesi cœnobium, quod non perpetuis vectigalibus auxeris, eo pacto, vt quoniam à plerisque hac tempestate non, quanti par est, fieret illa victima sancta, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, ipsis curæ esset certis eam, stasque honoribus profèqui. Nullus porò honor videtur tantum sacramentum perinde decere, atque ipsorum Ecclesiasticorum, qui eius administrationi sunt consecrati, morum integritas, atque scientia. Si enim rectè & ordine fit in Ecclesia, quòd sine lumine nunquam Eucharistia deferatur, vt nempe profiteamur in ea verè esse præsentem eum, qui à sapiente dicitur, candor lucis æternæ, vt ait Honorius III. quantò magis elaborandum est, ne qui eam conficiunt, aut certè conficientibus ministrant Sapia, de qua ibi est sermo, vacent? Nam, vt ibidem legimus, **Neminem diligit DEVS, nisi eum qui cum Sapia inhabitat. Est enim pretiosior sole.** Qui locus aliquantò est in Græco illustrior, vbi legimus τὸν σοφία σπρωκέντα, id est, qui cum sapientia, velut coniuge, habitat. Licet autem nemo iustus, quamuis litterarum rudis, sapientiæ sit expers, docet tamen Apostolus, quis sit ille,

[Orat. ad
150. epi.
scop.]

[Sapient.
7. v. 26.
[Can Sa.
nè cum
olim de
ceb. Mifs.
[Ibid.
[ver. 28.]

ille, qui ardentiore quodam amore diligit Sapien-
 tiam, nempe: Qui sine vxore est, sollicitus est, quæ Do-
 mini sunt, quomodo placeat Deo. Quantum enim [1. Cor. c.
7. v. 32.]
 ceteri otij in obsequio feminae, in educatione liberorum,
 in procuratione rei familiaris consumunt, tantum ei sup-
 peditat ad seruiendum præcepto Apostoli: Attende tibi 1. Tim. 4.
 ipsi, & doctrinae. Quemadmodum enim lumen & in-
 se purum quiddam atque præclarum est, & natura sua factum
 ad alia quoque illustranda: ita hominem Ecclesiasticum, quæ
 CHRISTVS Dominus lucem mundi non dubitauit ap- Matth. 5.
 pellare, decet non modo omni erroris, aut flagitii nota ca-
 rere, sed etiam vitæ innocentis exemplis, & præstantis sci-
 entia luce cæteris omnibus viam ad Sapien-
 tiam ostendere. Igitur qui sic comparatus est, is demum est, qui sapientiam
 sole longè clariorem, quasi quibusdam sempiternis nuptiis
 desponsam, atque deuinctam habet. Eiusmodi si omnes
 essent, qui altaria Christianæ Ecclesiæ circumstant, eiusque
 opibus aluntur, quis superiorum temporum felicitatem
 desideraret? Quid enim tot homines tenebrarum, & erro-
 rum non discuterent, si cum æternæ sapientia luce perinde
 atque sponsa essent copulati? quis talibus ducibus non omni
 celeritate ad veritatis arcem conuolaret? quis tam abhor-
 rens ab omni studio virtutis, qui non se ipse retexeret? Ta-
 lium hominum copiam vt haberent maiores nostri, sedulo
 curabant, vt qui ad tam excellens degendæ vitæ genus à
 DEO vocarentur, ij omnibus, quæ cum eo non discrepa-
 rent, liberalibus artibus expolirentur. Audi enim, Princeps
 Illustrissime, quid præcipiat Concilium Aquisgranense, sub
 Ludouico Pio Cæsare, in quo Canonicis viuendi regula è
 sanctorum Patrum monumentis est proposita, quæ regula
 cum in alijs Ecclesijs Germaniæ aliquot sæcula, tum in Pa-
 S derbor-

[Gobeli-
nus etat.
6.
cap. 64.

[Lib. 1. de
morib.
Ecc]

derbornensiumque ad Bernardum IV. eius nominis Antis-
situm, id est, usque ad annum M. CCXXVIII. viguit. In ca-
p. CXXIII. sic habetur: Religiosissime ordi-
nem canonicum seruent, & Prælati suis, ac Ma-
gistris honorem debitum humiliter impendant:
ut horis canonicis diuinum officium deuotissime
expleant: intus forisque non solum habitu, & a-
ctu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles exi-
stant: ut non otio vacent, non vaniloquio infer-
uiant, non detractionibus, & cæteris vitiorum il-
lecebris incumbant, sed potius aut orationi, aut
lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ, aut certè pro-
priis vtilitatibus vacent, aut etiam doctrinis sa-
nis, & diuersarum artium erudiantur disciplinis,
ita videlicet, ut nullus in congregatione inutilis,
aut otiosus existens stipendia Ecclesiæ in officiosè
accipiat: ut quotidie ad collationem veniant, vbi
& hanc institutionem, & aliarum scripturarum
sanctarum lectiones perlegant. De cœnobiis verò,
quis ignorat ea fuisse, quod de Corbeia nostra nominatim
legimus, diuersoria, & habitacula doctorum, & piorum viro-
rum? qui, ut loquitur D. Augustinus, contemptis ac
desertis mundi huius illecebris, in communem
vitam castissimam, sanctissimamque congregati,
simul atatem agebant, viuentes in orationibus,
in lectionibus, in disputationibus: nulla superbia
tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inui-
dentia

dentia liuidi, sed modesti, verecundi, pacati concordissimam vitam, & intentissimam in DEVM, gratissimum ipsi munus offerebāt, à quo ista posse meruerant. At nostra tempestate, postquam Ecclesiasticorum hominum ad alia traductis animis, illæ laudabiles Pietatis, & Doctrinæ exercitationes obseuerunt, nihil est quod miremur, tantam vitiorum colluuiem in Ecclesia DEI exitisse. Vbi nūc veteres illi Religionis vindices, & factores? vbi sacri oratores? Vbi experientes animorum medici? Vbi diuinarum litterarum periti? Vbi illi caelesti quadam caritate præditi antistites? Sed quid hæc sublimiora commemoro? quis non totum se fluxis commodis? quis non nefariis voluptatibus dedit? Quid causæ esse existimamus? num eam, quam imperite, & stulte blaterant non minus perfectæ sanctitatis, quam salutaris doctrinæ aduersarij Prædicantes? Clamant illi obseruari non posse celibatum: plus imponi Ecclesiasticis viris, quàm eorum humeri ferre possint. Non est ea profectò, non est. Si enim D. Augustini temporibus, quando, vt ipse narrat, plerumq; ad continentia clericorum sarcinam subeundam capiebantur inuitam susceptam vsque ad debitum finem, Domino adiuuante, perducebant; cur desperent, qui sponte hoc vitæ genus delegerunt, idem sibi proelue fore, si eandem, quam viri illi sancti, viam insistant? Da mihi hominem à prima pueritia pietatis officiis, & eruditione omni excultum, cui dulce sit inhærere contemplationi veritatis, eamque cum in rerum naturalium scientia, tum in diuiniore, & de cælo delapsa, omnibus vestigiis indaget, ac deniq; eam cognitionem, nō ad quæstum, auramue popularē, sed ad vnius DEI Immortalis inflammandum cum in suo, tum in ceterorum mortalium pectoribus amorem conferat: nego huic homini o-

[Lib. 2. de
adult. cō-
iugiis c.
20]

ob. 2. d. 13
ditom.
[202]

tium futurum ad ea cogitanda, sine quibus hi mortali-
um infelicissimi se vivere posse diffidunt. Iam verò, quo-
niam aliud mortales in nostrorum temporum moribus
intuentur, nimirum supra fidem eis videntur, quæ de
maiorum nostrorum incredibili sanctitate memorantur.
Postquam verò hæc exempla desierunt, religionis quo-
que ipsius auctoritas, quæ plurimum apud rudes animas
illis sustinebatur, in dubium vocari, aut certè non tanti
æstimari coepta est. Ideò vir doctissimus, atque optimè
de re Catholica meritis Fredericus Staphylus Osnabur-
gensis, negat, præter rectam iuuentutis institutionem,
aliam susperesse, exortas de religione lites sedandi, viam.
Adiungam eius verba, quòd die natali primæ in VVest-
phalia Academia, hominis VVestphali, tanta gloria in A-
cademia Ingolstadiensi nostro sæculo versati non memi-
nisse, nefas propemodum esse videatur. Is igitur in
epistola, qua Marci Anachoretæ aureos libellos, e Græco
ab se in Latinum conuersos, inscribit, & dedicat Petro Ca-
nisis Societatis Iesv celebri Theologo, postquam est que-
stus cæteris in artibus non nisi peritorum iudicia requiri,
in rebus diuinis indoctissimum quemque, quòd commo-
dum sit, sequi: ad extremum hæc addit. Vnicum, fuit
olim, & satis efficax his malis remedium, auctori-
tas conciliorum: quæ quondam pietate sacerdo-
tum apud omnes sacrosancta habebatur, iam pro-
pter peccata nostra, labefacta est, bellisque in dies
magis vilescit, peneque deletur apud vniuersos.
Sola spes ferme est in puerilibus scholis, vt semi-
narium Ecclesiæ, quòd in senibus iam emaruit,
in pueris resuscitetur. Hoc adeo consilio, Princeps Il-
lustrissi-

Illustrissime, nō modò jam olim pueriles scholas, verùm etiam hanc Academiam tuis opibus condidisti, quam iccirco ijs solis disciplinis consecrari voluisti, quæ Canonicis institutis Ecclesiastico homini sunt permixtæ. Notum enim est ijs juris civilis, & Medicinæ tractationem interdici. Fuit scilicet tibi cura ea studia excitare, ad quæ colenda, refrigerante indies celesti caritate, omnibusque quæstum, & popularem auram spectantibus, pauci sponte appellunt animum.

C A P V T VI.

Proprie dictam Academiam sine Iurisprudentia esse posse.

VERVM, Illustrissime Princeps, hic ego, quod paces fiat tua, cogor nonnullis rerum imperitis respondere, qui cum audiunt, necdum tradi in Academia tua Iurisprudentiam, opinantur aliquid ei ad Vniuersitatis nomen deesse. Eos ego non meis sed hominum iuris peritorum verbis hunc errorem dedocebo. Igitur Iacobus Middendorpius VVestphalus Theologiae, & Iuris scientia clarus, libro, quem de Academiis edidit, cum nomina inuestigaret, quibus recte hæc nostra publica gymnasia afficiantur, principio rectè eis docet Academiæ nomen tribui, ac deinde ingressus sermonem de nomine Vniuersitatis: (Recentiorum, inquit, quidam Scholas publicas, quod auctoritate publica, siue quod idem fere est, publicè instituuntur, quidam Vniuersitates appellare malunt. Non tam quod omnes liberales artes in eis doceantur (multa enim ad certarum tantum disciplinarum professionem eriguntur) sed

sed quia Professoribus & Studiosis litterarum collegium, atq; vniuersitatem habere licet, quod alioqui iure prohibitum est. Petrus item Tolosus doctissimus Iuriconsultus, libro XVIII. de Rep. cap. VI. Sunt, inquit, arbitraria principibus Ecclesiasticis, & secularibus vt loca, in quib. velint scholas priuilegiatas constitui, ita & quas ibi velint tradisci-entias, siue omnes, siue certas. Quamuis enim omnes habeant commune vinculum, & constituat Encyclopædiam, non tamen sequitur debere in vno eodemq; loco simul tractari vel doceri. Possunt enim in diuersis disci, & doceri. Neque ideo minus Vniuersitas priuilegiata in Gallia, aut alibi dicitur, si modo priuilegia concessa sint, quia ibi omnes artes vel studia omnia non tradantur. Sūt enim Scholastici & Doctores qui faciunt vniuersitatem, & non diuersitas scientiarum. Possunt adiungi semper scientiarum diuersarum professores, iam introductis professionibus, vt iisdem potiantur priuilegijs, quibus iam fundatæ, non secus quàm noua studia alijs locis cū iisdem priuilegijs, quibus iam potiuntur antiquæ Academiæ. Sunt quippe hæc iuris positiui, quæ mutari & augeri vel tolli possunt arbitrio eorum, qui potestatem habent, maximè noua orta iusta causa. Quemadmodum Theodosius & Valentinianus professoribus artium liberalium priuilegiatis, qui in ciuitate

Roma-

[Vide copiosè Rebus de tract. nomin. q. 6. n. 13. & in §. statui-mus 2. ad verbum Vniuersitatis de collat. in concord.]

gnitate seu gradu insigniti gaudent, vtuntur, fruuntur, & potuntur.) Qui igitur Paderborne negant Vniuersitatem propriè dictam esse ij Iurisperorum, & summorum Principum inscientiam dum videntur fugillare velle, demonstrant suam.

CAPVT VII.

Illustrissimum Principem, condenda Academia, eximiam suam in Societatē Iesu voluntatem declarasse.

HANC igitur Vniuersitatem (sic enim ipsis quoque Iurisconsultis approbantibus, appellemus) Ecclesiæ potissimum commodo, & dignitati institutā, Princeps Illustrissime, curæ, atq; potestati Societatis IESV committēdam, tradendamq; iudicasti. Sic enim tuo rogatu decernit in suo diplomate Pont. Max. (Ipsam Vniuersitatem, ac studiū generale sic erectum & institutū, curæ, regimini, & administrationi dictæ Societatis, & illius Præpositi Generalis, seu ab eo deputandi, qui totius Vniuersitatis Rector existat, præfata auctoritate (Apostolica) etiā perpetuò supponimus, & submittimus.) Eodem spectat, qd Cæsar iubet eam gubernari, iuxta formulam. (Dilinganæ, aliarumq; Academiarum in constitutionibus eiusdem Societatis comprehensam.) Etenim B. Ignatius Societatis IESV Fundator non modo putauit è republ. fore si sui homines vnà cum aliis in publicis Academiis versarentur, sed etiam, si ita DEO cordi esset, vt ab aliquo Principe, vel Rep. alicuius Academiae administratio Societati crederetur, nō commisit, vt posteri certas ab eo leges, & instituta desiderarent. Eiusmodi Academiae sunt non paucae toto orbe excitatae, quarum primam fuisse accepimus Gandiensem à Frā-

cisco

[4. parte
const c. 11.
& seq]

cisco Borgia eius loci Duce, qui deinde Societati se adiunxit, primis illis eius incunabulis fundatam. Secuta est Marmertina in Sicilia, à Ioãne Vega Prorege, Caroli V. Cæsaris auspicijs condita. Tum Eborensis in Lusitania fundatore Henrico Cardinali, qui vltimus suæ stirpis Rex postea fuit. In Gallia, vt alias omittam, maximè illustris est Flexiensis, quam Rex Henricus IV. cognomento Magnus, ea in domo, quæ infanti ipsi domicilium fuerat, erexit, eiusque in templo Cor suum condi iussit. In Germania nostra primus Otho Truchses Cardinalis Augustanus, Dilinganam Academiam ab se Fundatam totam Petro Canisio, Societatiq; permisit. Eum secutus est Serenissimus Carolus Austrius Archidux, Ferdinandi I. filius, Maximiliani II. frater, qui anno M. D. LXXXVI. Græcij in Stiria, Academiæ ab se munificè institutæ, ac locupletatæ Societatis homines rectores, & magistros delegit. Quem nuper imitatus est eius filius Leopoldus Passauensis, & Argentoratensis Antistes, posito Molleshemij in Alsatia publico Societatis Gymnasio. Horum tantorum Principum exemplo, Princeps Illustrissime, cum hanc Academiam, quæ populis ditiois tuæ æternæ salutis præsidium, & immortale ornamentum esset, meditareris, fecit vetus illa, totque illustribus promeritis testata in huius Societatis homines benignitas, & gratia, vt non alios ei præficiendos putares. Nimirum vt flumina à modicis orta principiis, quo longius à capite recedunt, hoc maiora sumunt incrementa: ita Princeps Illustrissime, conceptam iam inde ab anno M. D. LXXX. quo primum in hanc Urbem pedem attulit, in hanc Societatem benevolentiam maioribus quotannis beneficijs cumulare non desinis. Cuius quidem benevolentia perpetuos socios, atque consortes habuisti Admodum Reuerendos, ac Pranobiles Cathedralis Ecclesiæ Canonicos, quibus hæc

T Societas

Societas suorum in hac Vrbe commodorum originem, ac progressum, cum summa grati, ac memoris animi significatione acceptum se ferre profitetur. Illi enim sunt, qui ea primum ad spem religionis Catholicæ, vehementer eo tempore laborantis, erigendam huc, ad conciones primum, deinde ad scholas quoq; habendas aduocarunt. Illi domum, quæq; ad victum, & cultum pertinent tot Sociis, ac Patribus, quot ante hic versati sunt, quàm ad Collegii formam redigerentur, certis vectigalibus perpetuis attributis, liberaliter & abundè prouiderunt. Illi grauissimis decretis Societatis famam, & commoditatem contra aduersarios, atq; adeo, anno M. D. LXXXIII, contra ipsum quoq; Principem, aliter, ac nos de religione sentientem, qui missis legatis, Patribus scholas interdici cupiebat, grauissimis sententiis, decretisque tutati sunt. Deniq; illud natalibus, & dignitate amplissimum Collegium nunquam desit, societati ara quædam esse atque perfrugium: nunquam fauere studiis: nunquam labores subleuare: nunquam gratiam, & patrocinium impendere. Itaque hoc natali Academiae nostræ, Princeps Illustrissime, intelligis opinor officii nostri esse horum quoque, quibus illa primam quasi stirpem suam debet, amplissimorum, ornatissimorumq; Procerum, non sine gratiis, & beneficentiæ laude meminisse. Atq; cum omnium semper erit dulcis, ac iucunda memoria, tum verò præcipuè illorum, qui primis illis temporibus plurimum in accersenda, fouenda, tuenda Societate laborarunt. In his familiam ducebant Henricus de Meschede Decanus, Melchior à Plettenberg Camerarius, Guilielmus Schilder Scholasticus, quos precamur, vt DEVS immortalis felicitate remuneretur. Ex iis verò, qui etiamnum suam nobis lucem impertiunt, occurrunt duo huius Ecclesiæ lumina Admodum Reuerendi & Nobiles DD. VValterus Brabeck
Præpo-

Præpositus, & Arnoldus ab Horst Decanus, qui, vt sunt omni eruditionis & prudentiæ laude florentes, ita nullum faciunt finem præclara studia suis opibus, & fauore adiuuandi, ac propagandi. Eius adeò rei in Academia, monumentum semper erunt duæ turres, magnis vtriusq; impensis ita extractæ, vt Academica iuuentus ne pedem quidem inferre possit in Gymnasium, quin horum præstantissimorum Ecclesiæ Procerum recorderetur. Meministi enim, Princeps Illustrissime, eius diei, cum primum huius noui gymnasii fundamenta sunt iacta. quo die hi duo Ecclesiæ nostræ summates, in amplificando Dei honore, dignitate Patriæ, commodis iuuentutis, Principem suum, & Antistitem honesto, iucundoq; certamine æmulantes, perpetuum huius suæ in bonas litteras voluntatis in ipsis quoque saxis, & muris, his turribus ædificandis, monumentum extare voluerunt. Video me iam pridem, Princeps Optime, abuti patientia tua, qui orsus tibi gratulari, ad Canonicorum Coetum deflexerim. sed nimirum non decebat hodie Academiam THEODORIANAM, hoc suo natali, illius splendidissimi Collegij obliuisci, cuius suffragijs factum est, vt Theodorus Theodorianæ Academiae parens esse posset. Nam cum inter eos tot essent præstantissimi viri litterarum, Societatis, auitæ religionis omnes amore inflammati, videntur singulari DEI nutu eum Principem elegisse, qui vnus cum omnium ardore, ac zelo paria facere posset. Quid enim illi collato studio, communicatisq; consiliis ad amplificationem bonarum artium optare potuissent, quod non sit in tuo principatu perfectum? Dolebant quidam arctius Societatem habitare, quàm vt plures liberalium disciplinarum, magistros, aliosq; diuinæ rei operarios capere posset. Tu, Princeps Optime, simulatq; ad Ecclesiæ gubernacula accessisti, dedisti operam vt hunc idoneum maximè sacris

functionibus locum nancisceretur. Dolori erat multis piis hominibus hoc D. Ioannis Apostoli templum, quod antea fuerat quædam exquisita pietatis officina, duodecimum, jam annum profanorum artificum strepitu perfonare. Cōfestim magno ære ab ijs, quib. venundatum erat, redemptū VI. Idus Quinct. anni M. D. XCII. Societati tradidisti, eāq; donationem Clemens VIII. Pont. Max. eodem anno IX. Kalend. Nouemb. cōfirmavit. Desiderari quoq; videbatur à nonnullis, vt Societas, in hac Vrbe nō temporariam duntaxat sedem, sed stabile iustumq; Collegium haberet. Id verò, insigni accessione ad priora vectigalia facta, cū eius quoq; fundationis Clemens Octauus auctor factus esset, non longo interuallo perfecisti. Quid quòd, dirutis veteribus ædibus, quæ erant circum hoc templum, nouas, laxas, firmas, & prope, quàm ferat religiosorum hominum captus, angustiores, maximis impensis ædificare es aggressus? Itaq; cū hæc Vrbs si vlla alia, sæpe vastata, ac fœdata incendiis, veteres illas magnificas, cuiusmodi olim fuisse accepimus, jam pridem desideret, cœpit ab hac præsertim excelsa, & quadrata turri, qua Collegium ornaisti, nonnihil pristini recuperare splendoris. Nihil dico de bibliotheca cū aliis, tū præcipuè sanctorum Patrum voluminibus perquam ornata. Nihil vel de Organo non minus oculis, quàm aurib. iucundo: vel de hoc marmoreo pietatis tuæ in ara maxima monumento, quib. reb. hoc templum mirificè decorasti: nihil de suburbano sacello B. Virginis quod Romanū vocant, quod, vt sodalium eiusdē Diuæ pietati faueres, tuāq; quæ sanè est in Matrem DEI eximia, demonstrares, tuis opibus instauratum, & locupletatum Societati possidendū, curandumq; tradidisti. Mihi certe videtur, Princeps Optime, adhuc fuisse inter DEI in te, & tuā in nos benignitatē, iucundum quoddam, decorumq; certamen. Nam cū ille
plures,

plures, ac plures vsque ad hanc aetatem annos tibi largiretur, neque vllum effluere sineres sine aliquo vel in res diuinas, vel bonas litteras liberalitatis documento, nimirum diu viuendo, diu vivere meruisti. Inter alia verò gratissimū Societati, & Ecclesiae imprimis salutare illud munus accidit, cum domum Probationis in hac Vrbe Societati, idoneis vectigalib. instituisi, vbi religiosae militiae tirones rudimentum ponerent, eamq; pietatis vbertatem combiberent, quae deinde cum bonis artibus coniungentes, ad plurimorum mortalium salutem longè lateque deriuarent. Iam videbatur tua in nos beneficia ad id fastigium peruenisse, vt nihil cedere posse videretur, cum tu, Princeps Optime, ordinis ue molis fundamenta jacere. Noua sublimiorum doctrinam professoribus alendis perpetua vectigalia constituis: ad Pont. Max. atque Caesarem, quibus ius conuictoriae flagitas: extruis hoc elegantissimum, conuictorium: quod DEVS bene euenire conuictoriae Theodorianam tradis atque intelligit illa quidem quantas gratias debeat, sed quoniam quod non solis verborum officio, sed acrem industriam, assiduos atq; vigilias deservisti: qui tibi huiusmodi beneficia sunt,

functionibus locum nancisceretur. Dolori erat multis piis
 hominibus hoc D. Joannis Apostoli templum, quod antea
 fuerat quædam exquisita pietatis officina, duodecimum,
 jam annum profanorum artificum strepitu personare. Cō-
 festim magno ære ab ijs, quib. venundatum erat, redemptū
 VI. Idus Quint. anni M. D. XCII. Societati tradidisti, eaq;
 donationem Clemens VIII. Pont. Max. eodem anno IX.
 Kalend. Nouemb. cōfirmavit. Desiderari quoq; videbatur
 à nonnullis, vt Societas, in hac Vrbe nō temporariam dun-
 taxat sedem, sed stabile iustumq; Collegium haberet. Id
 verò, insigni accessione ad priora vectigalia facta, cum eius
 quoq; fundationis Clemens Octauus auctor factus esset,
 non longo interuallo perfecisti. Quid quòd, dirutis veteri-
 bus ædibus, quæ erant circum hoc templum, nouas, la-
 firmas, & prope, quàm ferat religiosorum hominum
 angustiores, maximis impensis ædificare es aggre-
 cum hæc Vrbs si vlla alia, sæpe vastata
 veteres illas magnificas, cuiusinoc
 jam pridem desideret, cœpit ab
 quadrata turri, qua Collegium or
 cuperare splendoris. Nihil dico
 præcipuè sanctorum
 ta: Nihil vel de Ore
 cundo: vel

plures, ac plures vsque ad hanc aetatem annos tibi largiretur, neque vllum effluere sineres sine aliquo vel in res diuinas, vel bonas litteras liberalitatis documento, nimirum diu viuendo, diu vivere meruisti. Inter alia verò gratissimū Societati, & Ecclesiae imprimis salutare illud munus accidit, cum domum Probationis in hac Vrbe Societati, Idoneis vectigalib. instituisti, vbi religiosae militiae tirones rudimentum ponerent, eamque pietatis vbertatem combiberent, quae deinde cum bonis artibus coniungentes, ad plurimorum mortalium salutem longè lateque deriuarent. Iam videbatur tua in nos beneficia ad id fastigium peruenisse, vt nihil accedere posse videretur, cum tu, Princeps Optime, ordiris nouae molis fundamenta jacere. Noua sublimiorum doctrinarum professoribus alendis perpetua vectigalia constituis: das litteras ad Pont. Max. atque Caesarem, quibus ius condendae Academiae flagitas: extruis hoc elegantissimum, commodissimumque gymnasium: quod DEVS bene euenire iubeat: Societati IESVS Academiae Theodorianam tradis atque commendas. Pro quo intelligit illa quidem quantas tibi, Princeps beneficentissime, gratias debeat, sed quoniam hoc eiusmodi beneficium est, quod non solis verborum officii compensari possit, sed quod acrem industriam, assiduos labores, continuas prope lucubrationes, atque vigilias desideret, DEVM immortalem orat & obsecrat, vt qui tibi huius instituendae Academiae est auctor, idem omnibus qui sunt, qui que post aliis erunt in annis, Societatis Professoribus, & magistris eum studendi, docendi que ardorem inijciat, eam constantiam, roburque tribuat, eam vim & lumen ingenij, & quod caput est, eas pietatis virtutisque copias, vt semper huic tuae in diuinum honorem, Reip. vtilitatem, iuuentutis commoda praeclearae voluntati aliqua ex parte respondeant.

Gratiæ Academicæ iuuentutis nomine.

QUID verò, Princeps Illustrissime, huic florentissi-
 me iuuentuti hodie animi credis esse? quantis in-
 cedere latitijs? quàm faustis te precationib. pro-
 sequi? Palam enim ijs litteris, quibus hodiernæ
 celebritati diem dixisti, professus es, eorum præcipuè te v-
 tilitati in instituenda Academia consulere voluisse. Vbi il-
 lud etiam pronuncias: (Spem omnem instaurandæ, atque
 ad pristinum decus reuocandæ Reip. hoc quidem tempore
 in recta tenerioris ætatis educatione positam esse.) Quod
 tametsi aliorum quoque sapientum hominum sit iudiciũ,
 putant sibi tamen in quodam eximij honoris loco ducen-
 dum, quòd à tam laudato Principe tanti fiunt, vt redinte-
 gratio salutis, ac dignitatis publicæ, ab se potissimum expe-
 ctetur. Quod si dictum duntaxat abs te esset, deberet sanè
 cuiuslibet quamuis remissi ac desidis adolescentis animũ
 ad teneram suam ætatem, omnibus, quibus optas, bonis
 artibus excolendam permouere. Iam verò postquam per-
 petua triginta annorum liberalitate, & cura id egeris, vt iu-
 uentutis studia inflammares, atque adiuuares; qui his non
 mouebitur eum meritò lapidem habendum arbitrantur.
 Hodiernus sanè dies satis ostendit, quàm sint eũ præteri-
 tis tuis meritis, tum huius Academicæ foundatione ad omne
 laudabilium studiorum decus erecti. Quamquam enim in-
 genuè confitentur nihil se dignum hac tua Celsitudine,
 nihil tuis virtutibus, nihil tot beneficijs præstare posse, ta-
 men non ignari ab arbore, quam nunc primum plantaue-
 ris, ante flores esse repetiturum quàm fructus; atq; ad eò vo-
 luptatẽ, quã olim fructus sunt allaturi, jam ex ipsis florib. præ-
 cepturum; confidunt fore, vt sua studia, quamuis tenuia, &
 quasi

quasi immatura iucunda tibi accidant. Certè parietes nisi quid me fallit, omni versuum genere conuestiti: arcus, atq; emblemata plena ingenij: scenæ apparatus: Astronomica concertationes à nobilissimis adolescentibus, & Mathematicarum disciplinarum amantissimis susceptum: Theses de Philosophia naturali propositæ, aliaque de eodem genere, illustria quadam emolumenta breui Reipub. hanc Academiam allaturam esse Reip. pollicentur. Atque utinã fieri posset, ut dum stabit, perpetuò te saluo, & incolumi frui posset. Sane experiremur verum esse, quod ab agricolis dicitur: (Fertilissimum in agro esse oculum Domini.) Nunc, quod proximum est, vota assiduò faciemus, ut Deus immortalis maxima, atque vberissima apud cælestes tuis beneficij præmia jam nunc comparet, sed quò diutius cum Ecclesiæ, tum huic nouellæ Academiæ profis, serò te ad ea fruenda discedere patiatur. Apud posteros verò tuam vicè obibit hæc tua effigies in Gymnasii atrio posita, cui ascribi voluisti: (Te affectu, zeloq; boni publici quâ Religione, quâ Sapiencia procurandi, propagandique, Religioni quidem Templum, Sapienciæ verò Gymnasium Academicum, Collegium porrò Patrib. Societatis I E S V tanquã fidis vtriusq; thesauri dispensatorib. æternũ consecraste.) Ex quo cum ea quæ nunc in Gymnasio litteris operatur, tũ ea, uti cõfido, quæ post futura est inuentus intelliget: si hanc Academiam florentem videre, si tuæ optimæ voluntati obsequi, si beneficij gratiam gratiam referre volet, nunquam ab officij religionis ac pietatis, nunquam à doctrinarum studiis, nunquam ab obsequio maiorum esse discedendum.

“

“

[Plinius
Lib. 18.
cap. 6.]

“

“

“

“

“

“

F I N I S.

quod totum mundum in se continet. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Die 14. Aprilis. In diebus illis. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Reverendissimo. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Reverendissimo. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Reverendissimo. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Reverendissimo. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Reverendissimo. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Reverendissimo. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

Reverendissimo. Et sic patet non
esse in se totum mundum. Et sic patet non
esse in se totum mundum.

FINIS

PADERBORN

1717

1717

1A

2A

23

Joey
Oryon

72
5105